

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DEKİ MÜLTECİLER VE MEKÂNSAL
DEĞİŞME : GÜNEY MARMARA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Yrd. Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR Emrah TÜRKOĞLU

ELAZIĞ – 2015

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
BEŞERİ VE İKTİSADİ COĞRAFYA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ MÜLTECİLER VE MEKÂNSAL DEĞİŞİME : GÜNEY
MARMARA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR

HAZIRLAYAN

Emrah TÜRKOĞLU

Jürimiz, / ... / 2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulmuştur.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Emrah TÜRKOĞLU****Türkiye’deki Mülteciler ve Mekânsal Değişme: Güney Marmara Örneği****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Coğrafya Anabilim Dalı****Elazığ-2015, Sayfa XIV + 143**

Türkler’in Balkanlarda ilk teması 1353 yılın da Edirne’nin fethiyle başladı ve 550 yıl sürecek olan Türkler’in Balkanlarda hâkimiyeti başladı. Türklerin Balkanlara hâkim olması ile birlikte Anadolu’da yaşayan Türkler Balkanlarda iskân edilmeye başladı. Osmanlı Devleti’nin anlayışında emperyalist bir anlayış olmadığından dolayı Balkan Halklarının her alanda özgürce yaşamasına olanak sağlamıştır. Balkanlarda hâkimiyet ile birlikte Balkan Halkları ve Türkler arasında kültürel, sosyal, mimari vb. pek çok alanda etkileşim meydana gelmiştir. Bu etkileşim sonucunda Balkan-Türk Kültürü oluşmuştur.

Osmanlı Devleti’nin Balkanlara geçmesi ile birlikte sürekli fetihler ve iskânlar sonucunda Balkanlarda ilerleyişini sürdürmüş ve en geniş sınırlara ulaşmıştır. Yükseliş dönemimde Balkanlarda sürekli iskân faaliyeti sürdüren Osmanlı Devleti duraklama ve dağılma döneminde ise farklı bir sürece girmiştir. Bu sürece *Geri Dönüş Süreci* ismini vermemiz yerinde bir ifade olur. Bu geri dönüş süreci birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

İlk olarak Osmanlı Devleti’ne göçler Kırım’ın Rusya tarafından işgal edilmesi ile başladı. Kafkaslarda Rus hâkimiyetine girmeye başladı. Fransız İhtilali’nin getirmiş olduğu milliyetçilik akımı göç akınlarını daha çok tetiklemeye başladı. 1787-1792 Osmanlı-Rus savaşları sonucunda Balkanlardan Anadolu’ya kitleler halinde göçler başladı. Türk göç tarihinin en önemli halkalarında birini 1877-1878 Osmanlı – Rus Savaşı’ndan sonraki göçler oluşturur.

XX. yüzyılın başlarında meydana gelen Balkan Savaşları Balkanlarda yaşayan Türklerin kitleler halinde Anadolu'ya göç etmesine yol açmıştır. Balkanlardan gelen muhacirlerin sorunlarını çözmek için komisyonlar kurulmuştur. Muhacirlerin yerleşmesi için arazi sağlanmış, ev yapmaları için destek verilmiştir. Ayrıca askerlik ve vergi muafiyetleri sağlanarak daha rahat bir hayat sürmeleri için çaba harcanmıştır. Yaşanan sağlık sorunları nedeniyle hastaneler yapılmıştır. Tarım aletleri, tohumluk ve diğer ihtiyaçlar karşılanarak üretime katılmaları sağlanmıştır.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşından yenik çıkmış ve yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nden devraldığı Balkan ve Kafkas Türklerini ve Müslümanlarını sorunları Türkiye aynı hassasiyetle sürdürmüştür. 1921 yılında Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan Lozan Antlaşması ile 2 milyona yakın Türk ve Rum zorunlu göç olarak yer değiştirmiştir. 1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskân Kanunu ile 500 bine yakın muhacir Anadolu'ya göç etmiştir. II. Dünya Savaşında aynı şekilde 1 milyon muhacir Anadolu'ya aralıklarla göç etmiştir. En son göç kitlesi ise 1989 yılında Bulgaristan'dan gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son 200 yılı yaşanan göç olayları geçmiştir. Osmanlı Devleti'nin mirasını alan Türkiye Cumhuriyeti bu konu ile çok yakından ilgilenmiş ve gelen muhacirleri iskân etmeye çalışmıştır. Bu iskân faaliyeti belirli kurallarla yapılmaya gayret edilmiş ve yer seçimleri muhacirlere uygun olarak yapılmaya çalışılmıştır. Bu iskânlar sonucu muhacirlerin en fazla yerleştiği alanların başında Batı Anadolu gelmektedir. Çalışma alanın Güney Marmara Bölümü olarak belirlenmesinde etkili olan faktör muhacirlerin bu alan da yoğun olarak nüfuslanmış olmasıdır. En etkili faktörlerin başında coğrafi mesafe ve yakınlık gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Muhacir, Coğrafi Mesafe, İskân, Coğrafya

ABSTRACT**Master Thesis****Refugees in Turkey and settlement Change: The Case of South Marmara****Emrah TÜRKOĞLU****Firat University****Institute of Social Sciences****Department of Geography****Elazig-2015, Page XIV + 143**

The first connection of Turks with Balkans began in 1353 with the conquest of Edirne and 550-year-long Turkish domination in Balkans started. With the conquest of Balkans, Anatolian Turks living in Anatolia together with Turkey to dominate the Balkans began to be settled in the Balkans. Because of the Ottoman Empire in the Balkan mentality that allows the public has an understanding of imperialist live freely in all areas. People in the Balkans and Turkish rule in the Balkans, along with cultural, social, architectural and so on. interaction has occurred in many areas. As a result of this interaction Balkan-Turkey Culture formed.

As a result of continuous conquests of the Ottoman Empire and the Balkans settlement pass with continued progress in the Balkans and reached the widest limits. Rise in the Balkans during my period of continuous settlement activities and the continued disintegration of the Ottoman Empire entered a pause is different. This process is back to give the name of the return process in place would be a statement. This repatriation process has brought with it many problems.

Firstly, migration to the Ottoman Empire began with the occupation of Crimea by Russia. He began to enter the Russian rule in the Caucasus. The French Revolution brought by nationalist movements that began more trigger the influx of immigration. Ottoman-Russian War of 1787-1792 began to migrate into Anatolia from the Balkans as a result of the masses. 1877-1878 one of the most important people in the history of Turkish migration to Ottoman - Creates a migration after the Russian war.

XX. It occurred at the beginning of the Balkan wars of the century led to migrate to Anatolia in large numbers of Turks living in the Balkans. Commission was established to solve the problems of immigrants from the Balkans. Provided land for the settlement of the refugees are given support to build houses. In addition, efforts have been made for a more comfortable riding life by providing military and tax exemptions. Hospitals have been made because of health problems experienced. Agricultural tools, seeds and other necessities are provided participate in the production are met.

The Ottoman Empire was defeated in World War I and the Republic of Turkey was established instead. Balkan and Caucasus problems inherited from the Ottoman Empire and Turkish Muslims to Turkey continued with the same sensitivity. With close to 2 million to Greece in 1921 with the Treaty of Lausanne was signed between Turkish and Greek Cypriots forced migration in Turkey was replaced. Close to 500 thousand by 2510 Act issued in 1934, refugees have migrated to Anatolia. II. World War emigrated with uniformly spaced 1 million refugees Anatolia. The most recent mass immigration has come from Bulgaria in 1989.

Migration from the Ottoman Empire in the last 200 years the events have passed. The area of the heritage of the Ottoman Empire, the Republic of Turkey was very interested in this issue and has tried to resettle the refugees came. These settlement activities have been efforts to be made to certain rules and has attempted to place the elections in accordance with the refugees. This settlement results at the beginning of the area where most of the refugees are from western Anatolia settled. Which factors affect the determination of refugees in the Department of South Marmara workspace, populated this area is intense. One of the most influential factor comes geographical distance and proximity.

Keywords: migration, refugees, geographical distance, Housing, Geography

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
HARİTALAR LİSTESİ	IX
RESİMLER LİSTESİ	X
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
ÖNSÖZ	XIII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1.Çalışma Alanının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri	1
1.2. Amaç	4
1.3. Metot ve Malzeme	5
1.4. Mültecilik Tanımları ve Karakterleri	9

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAYNAK BÖLGELERİN KARAKTERLERİ	11
2.1.Kaynak Bölgelerin Doğal Karakterleri	11
2.2. Kaynak Bölgelerinin Beşeri Özellikleri	14
2.3.Kaynak Bölgelerin Arazi Kullanımı	16
2.4.Göçe Neden Olan Tarihi Süreç	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜLTECİ YOLLARI VE İSKÂN ÇALIŞMALARI	19
3.1.Karayolu İle Yapılan Göçler	19
3.2. Denizyolu ile Yapılan Göçler	20
3.3.Demiryolu İle Yapılan Göçler	23
3.4.Göç Bilançosu	24
3.4.1. Yunanistan'dan Göçler.....	25
3.4.2. Bulgaristan'dan Göçler	25
3.4.3. Yugoslavya'dan Göçler	27
3.4.4. Romanya'dan Göçler	27
3.4.5. Kırım ve Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler	27

3.5. Muhacirin Komisyonu ve Çalışmaları	28
3.5.1.İşkânı Muhacirin Komisyonu ve Muhacirlere Yapılan Yardımlar	31
3.5.2.Muhacirlere Yapılan Yardımlar	32
3.5.2.1. Arazi, Tohumluk ve Ev Yardımı.....	33
3.5.2.2. Sağlık, Eğitim ve Diğer Alanlardaki Yardımlar	35
3.6. İskân Çalışmaları ve Güney Marmara'nın Payı	36
3.6.1. Güney Marmara Bölümü ve Muhacirler	38
3.6.1.1. Çanakkale'ye Gelen Muhacirler	39
3.6.1.2. Balıkesir İlindeki Muhacirler	40
3.6.1.3. Bursa İlindeki Muhacirler	41
3.6.1.4. Bilecik İlindeki Muhacirler.....	42
3.6.1.5. Yalova İlindeki Muhacirler.....	43
3.6.1.6. Güney Marmara Bölümü'ne Ülkelere Göre Gelen Muhacirler	44

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GÜNEY MARMARA BÖLÜMÜ'NÜN, HEDEF MÜLTECİ BÖLGESİ OLMASININ NEDENLERİ	49
4.1. Güney Marmara'nın Doğal Karakterleri ve Muhacir Yerleşmesine Etkisi	49
4.2.Güney Marmara'nın Beşeri Karakterleri ve Muhacir Yerleşmesine Etkisi	50
4.3. Coğrafi Mesafe	51
4.4.Osmanlı Devleti'nin İskân Politikaları ve Amaçları	52
4.5. Askeri Gücün Artırılması İçin Çerkezlerin Kullanılması	54
4.6. Hristiyanların Çoğunlukta Olduğu Bölgelerde, Müslüman Nüfusun Arttırılması Amaçıyla, Zorunlu Göçle Gelenlerin Yerleştirilmesi	55

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GÜNEY MARMARA'DA MÜLTECİ NÜFUSUNUN ÖZELLİKLERİ.....	58
5.1. Güney Marmara Bölümü'nde Nüfusun Gelişimi	58
5.2.Kır Nüfusu.....	65
5.3.Kent Nüfusu	72
5.4.Nüfus Yapısı.....	75
5.5. Nüfusun Dağılışı.....	78

ALTINCI BÖLÜM

6. MÜLTECİLER VE MEKÂNSAL DEĞİŞİMİN ANALİZİ	84
6.1. Yerleşmenin Değişimi	84
6.2. Konutların Değişimi	88
6.3. Arazi Kullanımındaki Değişim	103
6.4. İktisadi Faaliyetlerde Değişimler	108
6.5. Muhacirlerin Türkiye’de Uyumuna	109
6.6. Kentleşme Süreci ve Coğrafi Dönüşüm.....	111
SONUÇ VE ÖNERİLER	115
KAYNAKÇA.....	118
EKLER.....	124
ÖZGEÇMİŞ	143

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Güney Marmara Bölümü'nün Lokasyon Haritası	2
Harita 2. Balkanların Fiziki Haritası	12
Harita 3. Kafkasya Fiziki Haritası	13
Harita 4. Denizyolu Güzergâhları	22
Harita 5. Demiryolu Hattı.....	24
Harita 6. İskân Komisyonu Tarafından Belirlenen Yerleşme Hatları.....	30
Harita 7. Göç Bölgeleri	37
Harita 8. Güney Marmara Bölümünde Muhacir Köylerinin Dağılışı	39
Harita 9. Çanakkale İline Ülkelere Göre Gelen Muhacirler	40
Harita 10. Balıkesir İline Ülkelere Göre Gelen Muhacirler	41
Harita 11. Bursa İline Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı	42
Harita 12. Bilecik İline Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı.....	43
Harita 13. Yalova İline Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı.....	44
Harita 14. Güney Marmara Bölümü'ne Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı	45
Harita 15. Muhacir Göç Yolları.....	51
Harita 16. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1935).....	79
Harita 17. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1965)	80
Harita 18. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1985)	81
Harita 19. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1912)	82
Resim 5. Bursa Yeni Mahalle (Göçmen Mahallesi)	83
Harita 20. Güney Marmara Bölgesi'nin 1990 Arazi Kullanım Haritası (Corine'den)	105
Harita 21. Güney Marmara Bölümü'nün 2006 Arazi Kullanım Haritası (Corine'den)	106

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Karayolu ile Anadolu'ya Göç Eden Muhacirler	20
Resim 2. Muhacirlerin Deniz Yolu Taşınması	22
Resim 3. Demiryolu İle Taşınan Muhacirler	23
Resim 4. Balkan Muhacirleri (Bursa)	78
Resim 5. Bursa Yeni Mahalle (Göçmen Mahallesi)	83
Resim 6. Kafkas Köyü (Karaorman Köyü)	88
Resim 7. 1916 tarihli Talimatnameye göre Köy Planı(Ökçün 1983).	90
Resim 8. 1916 tarihli Talimatnameye göre Köy Yerleşim Düzeni (Ökçün 1983).	90
Resim 9. 1917 Tip Muhacir Köyü “Umumi Planı” (Dündar 2000).	91
Resim 10. 1917 Tip Muhacir Köyü “12 Haneli Ada Planı” (Dündar 2000).	92
Resim 11. 1916 tarihli Talimatnameye göre Köy Evi Planı(Ökçün,1983).	94
Resim 12. 1916 tarihli Talimatnameye göre Köy Evi Planı(Ökçün 1983).	94
Resim 13. Muhacirlerin ilk meskenleri Huglar.	97
Resim 14. Eski ve yeni Muhacir evleri	98
Resim 15. Kagir Olarak Bilinen Muhacir Evi	99
Resim 16. Bir Sokak Etrafında Düzenli Bir Yerleşme Örneği.....	99
Resim 17. Eski göçmen meskenlerin ambar olarak kullanımı.	100
Resim 18. Muhacir Evleri. Odalar Küçük ve Tavanları Alçak	100
Resim 19. Toprak ve ahşap evlerin farklı bir mimari yapı gösterdiğinin en önemli kanıtı olan göçmen yerleşimcilerinin yaptığı ilk meskenler.	101
Resim 20. Şuan Samanlık Olarak Kullanılan Muhacirlerin Kerpiç Evleri	101
Resim 21. Küçük Pencereci Muhacir Evleri. İlk muhacir meskenleri	102
Resim 22. Ormangüzle Köyü. İlk Yapılan Muhacir Evleri.....	102
Resim 23. Yalova (Göçmen Mahallesi). Şehir Merkezinde Farklı Renklere Boyanmış Binalar	103

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Güney Marmara Bölümü'nün Göçmen Köy Sayıları	6
Tablo 2. Balkan ve Kafkas Ülkelerinden Yaklaşık Olarak Gelen Göçmenlerin Sayısı .	28
Tablo 3. Güney Marmara Bölümüne Gelen Muhacirlerin Yaklaşık Sayıları	45
Tablo 4. Güney Marmara Bölümü'ne Gelen Muhacirlerin Yaklaşık Sayısı.....	62
Tablo 5. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre Nüfus Değişimi ve YNAH.	63
Tablo 6. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre Kır-Kent Nüfusu	67
Tablo 7. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre (Göçmen, Yerli G.M.) Kırsal YNAH.	69
Tablo 8. Güney Marmara'da Sayım Yıllarına Göre (Göçmen, Yerli ve G.M.) Kırsal Nüfus Artış Oranları.....	71
Tablo 9. Güney Marmara'da Sayım Yıllarına Göre (Göçmen, Yerli ve G.m.) Kentsel NAH	73
Tablo 10. Güney Marmara Bölümü'nün (Göçmen) Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Erkek-Kadın Sayıları ve Oranları	75
Tablo 11. Güney Marmara Arazi Kullanım Oranları (1990)	105
Tablo 12. Güney Marmara Arazi Kullanım Oranları (2006)	107

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre Nüfus Değişimi.....	63
Şekil 2. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre YNAH Değişimi.....	64
Şekil 3. Güney Marmara Bölgesinin Sayım Yıllarına Göre Kır-Kent Nüfus Değişimi..	68
Şekil 4. Güney Marmara Bölümü'nde Sayım Dönemlerine Göre Kırsal Nüfus Artış Hızı Değişimi	70
Şekil 5. Güney Marmara'nın Sayım Dönemlerine Göre Nüfus Artış Oranın Değişimi .	72
Şekil 6. Güney Marmara'da Sayım Yıllarına Göre(Göçmen ve Yerli) Kentsel NAH. Değişimi	74
Şekil 7. Güney Marmara Bölümü'nün (Göçmen) Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Erkek ve Kadın Miktarı	76
Şekil 8. 1990 Güney Marmara Bölümü Arazi Kullanım Oranları (Corine).....	106
Şekil 9. 2006 Güney Marmara Bölümü Arazi Kullanım Oranları (Corine).....	107

ÖNSÖZ

Türklerin Orta Asya'dan başlayan göçleri Osmanlı Devleti Döneminde Balkanlara iskânları ile Batıda en geniş sınırlara ulaşmıştır. 1353 yılında Balkanlarla ilk temasını kuran Osmanlı Devleti yaklaşık 500 yıl bu topraklarda hüküm sürmüştür. Balkanlara yerleşen Türkler kültürlerini, örf-geleneklerini ve dini faaliyetlerini Balkanlara taşımıştır. Türkler hem Balkan halklarını etkilemiş hem de etkilenmiştir. Burada yaklaşık 500 yıl kalan Türkler Balkanları kendi vatanları gibi görmüşlerdir. Birçok ulusu içinde barındıran Balkanlar ve Kafkaslar, Türkler ile huzur içinde yaşamlarını sürdürmüştür.

Milliyetçilik akımları ile ve Rusya'nın Panslavizm politikası huzur içinde olan halkların felaketini de beraberinde getirecekti. Çünkü Osmanlı Devleti eski gücünü kaybetmiş ve hasta adam olarak tanımlanmıştır. Viyana kuşatması ve ardından gelen başarısızlık sonucu imzalanan Karlofça Antlaşması ile Avrupa Devletleri cesaretlenmiş ve topyekûn Osmanlı Devletine cephe almışlardır. Rusya'nın Kırım ve Kafkaslar üzerinden güneye inmek istemesi ve yine Rusya'nın desteği ile Balkan Uluslarının kendi kaderlerini belirlemek için çıkarılan isyanlar sonucu binlerce Müslüman katledilmiş ve muhacir durumuna düşmüştür.

1669 yılında başlayan göçler 93 Harbi, Balkan Savaşları ve Dünya Savaşları ile 1989 yılına kadar devam etmiştir. Yaklaşık 200 yıl süren bu göç olayında yaklaşık 7 milyon muhacir Anadolu'ya göç etmiştir. Bu göçler sebeplerinin ağırlığı kadar sonuçları bir o kadar acılı ve hüsrân olmuştur. Binlerce muhacir ya göç esnasında ölmüş ya da göç sonrası yakalandıkları hastalık sonucu ya da Balkan çetelerinin baskınları sonucu hayatlarını kaybetmiştir.

Osmanlı Devleti'ne sığınan yaklaşık 7 milyon muhacir, Anadolu'nun demografisinde, sosyo-ekonomik faaliyetlerinde ve siyasi yapısında birçok değişimlere yol açmışlardır. Bu çalışmada muhacirlerin iskân edilmeleri ve sonrasında yapılan meydana gelen coğrafi değişimler üzerinde durulmuştur.

Hazırlamış olduğum bu yüksek lisans tezimde destek gördüğüm birçok kişi olmuştur. İlk olarak bilgisiyle, tecrübesiyle ve maddi manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen abim

kadar sevdiğim danışman hocam Yrd.Doç.Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Arş.Gör. Dünder DAĞLI, Arş.Gör. F. Ahmet CANPOLAT'a her türlü desteği ve yardımı benden esirgemedikleri için şükran ve minnetimi sunarım. Ayrıca beni her zaman maddi ve manevi olarak destekleyen aileme çok teşekkür ederim.

ELAZIĞ – 2015

Emrah TÜRKOĞLU

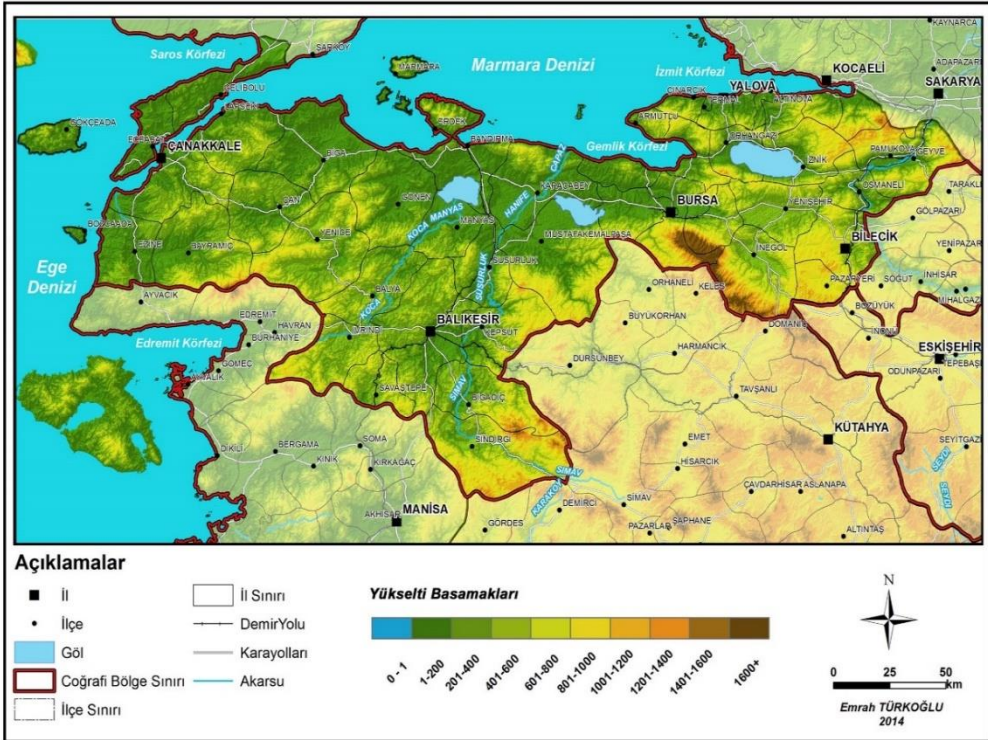
BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1.Çalışma Alanının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Göç, insanlık tarihi boyunca taşıdığı dinamiklerle birlikte nüfus, sosyal-ekonomik, kültürel ve siyasi yapıları dönüştürmüştür. Çünkü göç sadece fiziki mekânın değişimi değil aynı zaman da insanlarla birlikte maddi ve manevi değerlerin taşınmasıdır. Osmanlı Devleti'nin 600 yıla yakın bir zaman diliminde Balkanlarda hüküm sürmesi kültürel, toplumsal ve sosyal açıdan Balkan toplumları ve Türk toplumları arasında çok güçlü bir etkileşim meydana getirmiştir. Bu 600 yıllık dönem Osmanlı Devleti'nin gerilemesi ile son bulmuş ve göç akınları Anadolu'ya başlamıştır. Balkanlardan ve Kafkaslardan gelen muhacirlerin büyük çoğunluğu kara yolu ile taşınmış ve bu muhacir kitlesi Edirne, İstanbul gibi kentlerde yoğunlaşmıştır. Bu alanlarda yoğunlaşan muhacirler en yakın alanlara devlet tarafından veya bireylerin kendi istekleri doğrultusunda iskân edilmişlerdir. En fazla iskân edilen iller, İstanbul, Bursa, Balıkesir, Eskişehir, Çanakkale, Ankara ve İzmir'dir.

Marmara Bölgesi, Balkanlardan Anadolu'ya geçişin ilk basamağını oluşturan bir alana karşılık gelmektedir. Bu yüzden muhacirlerin yoğun bir şekilde yerleştiği alanların başında Marmara Bölgesi gelmektedir. Marmara Bölgesi içinde en fazla yerleşilen bölüm Güney Marmara Bölümü olmuştur. Muhacirlerin bu kadar yoğun bir şekilde yerleştiği Güney Marmara Bölümü'nde ekonomi, mimari, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan bir çok değişikliğe yol açmıştır. Bu değişimler bir bir ele alınıp detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

Harita 1. Güney Marmara Bölümü'nün Lokasyon Haritası

Güney Marmara Bölümü; Saros Körfezi'nden başlayan bölüm sınırı Gelibolu Yarımadası ve Marmara adalarını Güney Marmara Bölümü'nde, İstanbul adalarını da Çatalca-Kocaeli Bölümü'nde bırakarak İzmit Körfezine ulaşır. Buradan doğuya doğru kabaca Kuzey Anadolu Fay Hattı'nı izleyen bölüm sınırı Samanlı Dağları'nı Güney Marmara Bölümü'ne bırakır (Arınç, 2011).

Güney Marmara Bölümü yeryüzü şekilleri bakımından Marmara Bölgesi'nin en fazla çeşitlilik gösterdiği bölümdür. Plâtolar, ovalar, göller, akarsular, körfezler bölümün başlıca yer şekilleridir. Saros Körfezi ile İzmit Körfezi'nin güneyinde kalan, Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Yalova, Bilecik illeri ile İzmit ve Sakarya illerinin bir kısmını kapsayan alandır. Bölümdeki ovalarda buğday, ayçiçeği, şeker pancarı ekimi yapılmaktadır. Dutluklara ve meyve bahçelerine rastlanmaktadır. Küçükbaş hayvancılık çok gelişmiştir. Bursa yöresinde ipek böcekçiliği yapılır. Gelibolu ve Kapıdağ yarımadaları ile Çanakkale ilinin genelini kapsayan Biga Yarımadası nüfusun en seyrek olduğu yerlerdir. Buralarda engebe fazladır. Çanakkale Boğazı, Gelibolu Yarımadası ile Biga Yarımadası'nı birbirinden ayırır.

Bölüm akarsu, göl, körfez ve adalar yönünden oldukça zengindir. Bölgenin en önemli akarsuyu Susurluk Çayı'nın vadisi Marmara Denizi'nin ılıman havasının iç kesimlere ulaşmasını sağlar. Biga Çayı ile Gönen Çayı diğer önemli akarsulardır. İznik, Ulubat ve Manyas Kuş gölü bu bölümde bulunur. Bunlar içinde Kuş Cenneti Millî Parkı dünyaca üne sahip bir millî parktır.

Bölümün en önemli yerleşim birimi Bursa'dır. Bir süre Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış Bursa, tarihî, doğal ve ekonomik ve kültürel yönden gelişmiş bir turizm şehridir. Diğer önemli yerleşim merkezleri Balıkesir, Çanakkale, Erdek, Gemlik, Karacabey, Mustafakemalpaşa, Bandırma, Biga, Gönen'dir. Art bölgesin gelişmiş olması, bölümünde gelişmesine sağlamıştır. Bursa, Bandırma, Balıkesir, Çanakkale, Yalova ve Bilecik'te gıda sanayiinde, Balıkesir'de şeker ve kâğıt sanayiinde, Bursa'da tekstil, otomotiv ve konserve sanayiinde Bandırma'da kimya sanayiinde gelişmiştir.

Güney Marmara Bölümü yaklaşık olarak 60 000 km²'lik bir alana sahiptir. Çalışmada Güney Marmara Bölümü'ndeki göçmen köyleri tek tek araştırılıp belirlenmiş ve arazi çalışmaları bu köyler üzerinden yürütülmüştür. Güney Marmara Balkan ve Kafkas Muhacirlerinin Anadolu'da en fazla yerleştiği, kültürel, mimari ve sosyal yaşamda değişiklikler meydana getirdiği bir coğrafi mekân özelliği göstermektedir.

1.2. Amaç

Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibari ile eski tarihlerden beri önemli göç yolları üzerinde yer almaktadır. Bundan dolayı her dönemde önemli miktar da göç alan bir ülke olma özelliğini göstermektedir. Bu da Türkiye’de ekonomide, nüfus da, yerleşme de çeşitli değişimlere ve farklılıklara neden olmuştur. Buna örnek olarak da yakın zamanda Suriye’den Türkiye’ye sığınan Suriyeli mültecilerin sınırda oluşturdukları çadır kentlerdir.

Türkiye özel konumu itibari ile Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının merkezi bir konumunda yer almaktadır. Adeta bu ülkeler arasında transit geçiş rolü üslenmektedir. Gerek Afrika’dan göç eden mülteciler gerek Asya’dan göç eden mülteciler bazen savaş nedeniyle, bazen de ekonomik şartlardan dolayı gelişmiş ülkelere göç etmektedirler. Bu durum Türkiye’nin özel konum itibari ile milyonlarca mültecinin uğrak yeri olmasına neden olmaktadır. Bu da Türkiye’nin özel konumdan elde ettiği avantajı dezavantaja dönüştürmüştür. Bu mültecilerin hala denizlerimizden geçerken teknelerin batması sonucu binlercesinin ölümüne şahit olmaktayız.

Türkiye’ye göç eden mültecilerin burada vatandaşlık hakkını elde etmesi ile kentte, kırdan hem yerleşme hem de nüfus yapısında, ayrıca ekonomi ve iktisadi hayatta çeşitli farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Coğrafyanın temel konusu olan ve coğrafya ilmini oluşturan mekân ve insanı, mülteciler adlı tez ile coğrafya biliminin ilkeleri doğrultusunda irdelenecektir.

Türkiye özel konum itibari ile transit ülke olma özelliğini göstermektedir. Genel bilgilerde verdiğimiz rakamsal değerler Türkiye’deki Mülteci boyutunun ne kadar büyük olduğunu göstermektedir. Türkiye’nin 81 ilinde mülteci ve sığınmacılara rastlamak mümkündür. Fakat yoğunluk bakımından daha çok Marmara ve İç Anadolu Bölgelerimizde görülmektedir. Nedeni; Balkan ve Kafkaslardan gelen sığınmacıların bu alanları tercih etmesidir. Mültecileri kentte izini sürmek oldukça zordur. Çünkü kentte özelliklerini kaybetmişlerdir ve bulundukları kentte uyum sağlamışlardır. Fakat mültecileri kırsal kesimlerde kendilerine özgü tarımsal faaliyetleri, hayvancılık, yerleşme gibi farklı özellik gösteren kendilerine has yaşayışları göze çarpmaktadır. Bu nedenle kırsal kesimdeki mülteciler daha belirgin olarak göze çarpmaktadır.

Türkiye’deki Mülteciler ve Mekânsal Değişme: Güney Marmara Örneği adlı bu yüksek lisans tezinde Türkiye’de bulunan mültecilerin, Türkiye ekonomisinde, nüfus özelliklerinde, yerleşmesinde ve kültürel değişimde ne gibi farklılıklara ve değişimlere

neden olmuştur. Bu değişimleri ve farklılıkları coğrafya bilimi ışığında ele alınıp değerlendirilecektir.

1.3. Metot ve Malzeme

Coğrafi Metodoloji, saha gözlemleri, araştırmalar, sondajlar ve tecrübe ile olay ve olgular hakkında genel yargılara ulaşmaya çalışır. Yargılar tümevarım, tümdengelim ve korelasyon yöntemleri uygulanarak oluşturulur. Coğrafi bilimsel düşüncelerin basamaklarını oluşturan bu ilkenin belki de en yoğun uygulandığı araştırma alanı “*göç coğrafyasıdır.*” Sistematik bilgi edinme süreci bazı adımların dikkatlice takip edilmesiyle olur. Zaman-Mekân ilişkileri içinde göçün sayısal izlerini takip etmek oldukça güç bir eylemdir. Çünkü göç ve mültecilik ile ilgili bir sayısal ve mekânsal kütük oluşmamıştır. Çalışmada bu gerçeklik hem bir sorun hem de akli aşamaların kullanılması için gerekçe olarak görülmüştür. Bilim dünyasında yaygın kanı, bilimsel bilginin nesnel (objective) olması, tasvir edilmesi (description), tarif edilmesi (tanımlama: definition), ölçülmesi (measurement) ve tasnif edilmesi (sınıflama: classification) gerekir. Çalışmanın hemen her aşamasında yukarıdaki ilkeler, veri azlığı nedeni ile adeta zorunlu olarak titizlik ile uygulanmıştır.

Uygulamalı bir araştırma olan çalışma; Mültecilerin terk ettikleri yerleri ve yeni yerleşim yerlerini tespiti ve haritalandırması bakımından önemlidir. Bu neden *keşfedici bir araştırmadır.* Göçün ve mülteciliğin zaman-mekân ilişkilerini ve değişim aşamalarını izah ettiği için *açıklayıcı bir araştırmadır.* Göçü yaklaşık 150 yıllık bir periyotta yoğun olarak ele aldığından dolayı *boylamsal inceleme* sınıfına girmektedir. Ayrıca kendi bütüncül Yeryüzünde var olan pratik bir sorunu çözmeye çalışır. Bir uygulama sırasında meydana gelen aksaklıkların tespiti ve bunların bilimsel ilgi yolu ile çözülmesi bu tür araştırmalara örnektir. Uygulamalı bir göç çalışması olarak düşünülen araştırmanın tezi **“Göçün demografik verileri aşan ve mekânın kullanımını dönüştüren bir hareket olduğu üzerine kurgulanmıştır.** Göç hem terkedilen Balkan-Kafkas topraklarında değişime neden olmuş hem de Güney Marmara’da yerlilerin ve muhacirlerin yaşam tarzlarını dönüştürmüştür. Kırsal ve kentsel alanda farklı arazi kullanımları ortaya çıkarmıştır.” Buna bağlı olarak araştırmanın genellemelere ulaşması için araştırma evreni farklı biçimlerde değerlendirilmiştir.

Araştırma evreni olarak da nitelenen genel evrenin büyüklük ve frekansını belirlemek oldukça güç bir eylemdir. **Mülteci Kitlenin tam ve doğru bir dağılışı**

haritasını yapmak mümkün değildir. Bunun üzerine bir de kentleşmenin izleri sildiği gerçeği eklendiğinde araştırma evreni analizi daha da güç bir hale gelir. Güçlüğü ortadan kaldırmak için;

- 1-Araştırma Konusu
- 2-Araştırma Evreni
- 3-Çalışma Evreni
- 4-Örneklem

Biçiminde ilkesel bir yaklaşımla tezin öncelikleri ve sınırlılıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırma evreninin bütün niteliklerini temsil eden ve tipik bir örneği olan “Güney Marmara Bölümü“ çalışma evreni olarak seçilmiştir. Güney Marmara Bölümünde ise eski ve yeni mülteci köyleri “örneklem olarak belirlenmiştir. ” Köyler İl merkezine yakın, orta mesafede ve uzak köyler olarak üç grup içinden seçilmiştir. Ayrıca eski ve yeni mülteci köyleri olarak ayrı bir sınıflama yapılmıştır. Son olarak tamamen mültecilerden oluşan köyler, yerli-mülteci köyleri ve yerli halktan oluşan köyler arasından karşılaştırmalı örneklem içinden tipik örneklem kapsamı belirlenmiştir. İleri aşamada örneklem kapsamındaki köylerde Literatür tarama, gezi-gözlem, anket, mülakat vb. yöntemler ile çalışma evreni ve araştırma evreni hakkında genellemeler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Aşağıdaki tablo çalışma evreni içinden seçilen uygulama yapılan örnek köyleri göstermektedir.

Tablo 1. Güney Marmara Bölümü’nün Göçmen Köy Sayıları

İLLER	ARAZİ ÇALIŞMASI GÜN SAYISI	KÖY SAYISI	TOPLAM NÜFUS	UYGULANAN ANKET SAYISI	GÖÇMEN KÖY SAYILARI
BALIKESİR	13	892	1.160.731	113	90
BURSA	19	659	2.688.171	152	111
ÇANAKKALE	9	565	493.691	71	108
YALOVA	8	44	211.799	36	18
BİLECİK	6	243	204.116	34	68
TOPLAM	55	2.403	4.758.508	406	395

Mültecilerin kendilerini ve yerleşme tarzlarını araştırırken, kullanılan istatistikî tekniklerin ve anket sonuçlarının evren-örneklem ilişkisini açıklamada önemli analiz araçları olacağı aşikârdır.

19. Yüzyılın sonu ile 20. Yüzyılın başlarında hızlanan Balkan-Kafkas göçleri ülkenin kırsal alanlarındaki ve özellikle Güney Marmara’da ekonomik ve toplumsal değişmeyi hızlandıran bir sürece dönüşmüştür. Muhacirlerin bir kısmı, Yerli Türkler gibi araziye işlemeye çalışırken, Bazı yerliler muhacirler gibi ziraat yapmaya başlamışlardır. Tarımda yaşanan makinalaşma ve modernleşme her iki grubunda farklı biçimlerde etkilemiştir. Ulaşım ağlarında değişim kırsal alanlarda yaşayan kır-kent değişimini desteklemiş ve 1950-1960’lardan sonra yaşanan kırdan kopuşu hızlandırmıştır. 1960-80’ler arası dönemde kentleşme, yerli ve muhacir nüfusun özgün karakterlerinin izlerini silmiş ve tek tip kentli ve homojen bir kent kültürünü dayatmıştır. Bu dönemde kırsal alanlardan akan işgücünü istihdam edecek sanayi aynı hızla gelişmemiş, diğer yandan kentsel alanlar gelen nüfusu barındıracak konut oluşumunu sağlayamamıştır. Sonuç olarak, gecekondualarda yaşayan ve ikincil ekonomik sektörlerde geçimini sağlamaya çalışan bir göçmen kitlesi, kent nüfusunun ağırlıklı bir parçası haline gelmiştir. “Kentleşme” ve “Kentlileşme” biçimi mültecileri de dönüştürmüştür. Buna bağlı olarak Bursa, Balıkesir, Yalova, Çanakkale gibi şehirlerde göçmenlerin yerleşim izlerini takip etmek nerede ise imkânsız hale gelmiştir. Özellikle kente ait veri zorluğu, anketler ve sivil toplum örgütleriyle görüşmeler ile aşılmaya çalışılmıştır.

Bilimsel düşünmenin ilk aşaması hayatta var olan problemin farkına varılması ile olur. Bu zorluklar topluma zorluk çıkardığı için bazen kolayca görülebilir. Daha kolay araştırma konusu bulmak için olgu ve olaylara eleştirel gözle bakmak gerekir. İyi bir araştırma probleminin orijinal olması, önemli olması, yenilik getirici ve sınırlanabilir olması gerekir. Araştırma probleminin tespitinden sonra araştırma soruları gündeme gelir. Araştırma problemi çözülmesi gereken sorundur. Araştırma soruları ise bu problemi çözmek için cevabını arayacağımız sorulardır. Bilimsel araştırmanın ikinci aşamasında ise başka araştırmacıların aynı problemi çözerken yaptıkları çalışmaları incelemek araştırmacıya büyük kolaylık sağlayacaktır. Bir sonraki aşamada problemin çözümünün ne olduğuna dair kaba tahminler yapılır. Hipotez ya da denence denen bu tahminler araştırmanın başlangıç noktasını oluşturur. Bir sonraki aşamada bu öngörüler test edilir. Bilimsel yöntemin son aşaması araştırma bulgularının, araştırma problemi ile ilgili olan taraflara iletilmesidir. Bu aşamaya genellikle araştırmanın raporlaştırması adı verilir. Bu rapor bitirme tezi, yüksek lisans ya da doktora tezi olacağı gibi bir makale ya da kitap olabilir. Bu yolla çalışma sonuçları bilim dünyasına ve konu ile ilgili uygulayıcılara duyurulmuş olur.

Güney Marmara gibi çok büyük bir bölge çalışma evreni olarak belirlenmiştir. Doğal olarak arazi çalışmaları oldukça zorlu ve yoğun bir arazi çalışması gerektirmiştir. Nüfusun ve mekânın yoğunluğu, zamana ve mekâna göre değişken-heterojen bir arazi kullanımı, Balkanların ve Güney Marmara'nın topografik ve ekonomik karakterlerinin karşılaştırılması ve analiz edilmesi gerekli metodolojik problemler olarak kendisini göstermiştir.

İlerlemeci yöntem uygulanırken, Harvey'in coğrafya çalışmalarında ileri iki aşama olarak vurguladığı:

1) Fonksiyonel ve ekolojik analiz: Coğrafi olayların belirli bir organizasyon içinde oynadıkları rollerinin tetkik ve tespitidir. Bu yaklaşım ile Güney Marmara'yı bir bütün olarak ve Türkiye'nin öteki bölgelerindeki mülteciliği açıklayacak biçimde ele alınmıştır. **Zorunlu göç, mekânı dönüştürme işlevi gören bir mekanizma olarak ele alınmıştır.** Balkanlardan kopuş ve yeni yerleşim alanları bu fonksiyonun analizi ile oluşturulmuştur. Ekoloji kelimesi doğal ortamı çağırırsa da **“mülteci mekânların”** işleyişinin diğer ortamlar ile korelasyonunu, reketini, direncini ve günümüze kadar varoluşunu ele almak açısından önemli bir yöntemdir. İşlevsel olanın ayakta kalması ve arazi kullanımında değerli olması anlayışı modeline dayalı olarak coğrafi izaha dahil edilmiştir.

2) Sistem analizleri: Organizasyonların ve arazi kullanımının karşılıklı etkileşim içindeki kısımlarının bir sistem olarak bütün yapısını incelemek için yapısal bir mekanizmanın varlığını görebilmek önemlidir. Balkanlardan kopuş, nüfus ve kültürün göçü, Türkiye'ye dağılışı, Güney Marmara'daki kırsal yerleşmeler, Yerli halk ile kaynaşma ve çatışma ve ileri aşamada kentleşme sürecinin etkileri, mekânsal değişimde bir bütün olarak ele alınmış ve hepsinin etki dereceleri belirlenmiştir.

Araştırmada uygulanan teknikler klasik coğrafya tekniklerdir. Böylece biraraya getirilen malzemeler, yukarıda izah edilmeye çalışılan mantıkla analiz edilmiş ve tezin sonuca ulaştırılması sağlanmıştır. Uygulanan teknikler şu aşamalarda sınıflandırılabilir:

1-Balkanlar ve Kafkaslar da var olan göç literatürü taranmış (vakıf ve derneklerin ve belediyelerin çalışmaları dâhil olmak üzere).

2-Konuyu açıklayan farklı bakış açıları ortaya konmuş.

3-Göçün, Güney Marmara'da yaptığı değişim gözlemlenmeye çalışılmış.

4-Balkanlardan ve Kafkaslardan gelen göçmenlerin özellikle yerleşme dokusunda ne gibi değişmelere yol açtığı izah edilmeye çalışılmıştır.

5- Balkandan ve Kafkaslardan Güney Marmara'ya gelen muhacirlerin nüfus, sosyal ve kültürel olarak ne gibi değişimlere yol açmıştır.

Bu çalışmada uygulanan teknikler şunlardır:

a) Literatür Çalışması: Konuyla ilgili temel kaynakların ve verilerin temin edilmesi ve incelenmesi büyük titizlikle yürütülmüştür. Tez çalışmasının ilk aşamasını, çalışma sahası ve çalışma evreni ile ilgili literatür araştırmaları yapılmış. Çok yönlü olarak yürütülecek literatür çalışması araştırma sahasına ve araştırma evrenine bağlı olarak yoğun bir şekilde sürdürülmüştür.

b) Ön Hazırlık ve Etüt: Çalışma programının tayini, elde edilen veriler okunarak göç ve mültecilik ile detaylı bilgi elde edilerek bir plan oluşturulmuş. Sayısal veriler elde edilip onları tablo ve grafiklere dönüştürülmüş ve coğrafi analizle bunlar tek tek aktarılmıştır. Etüt çalışması ise Güney Marmara Bölümü'nde mültecili nüfusun yoğun olduğu alanlarda çalışma ve anket çalışması yapılmıştır.

c) Verilerin Temini: Literatür çalışması yapıldıktan sonra verilerin elde edilmesi için gereken verilerin temini yapılmıştır. Devlet ve sivil kuruluşlarından veri teminine çalışılmış. Sınır da veya yerleşmiş mültecilerle mülakat yapılarak gerekli veriler temin edilmiştir.

d) Masa Başı Çalışmaları: Araştırma, inceleme ve gözlemler sonucunda elde edilen verilerin bilgisayar ortamına aktarılması, harita ve tabloların hazırlanması, önerilerin ortaya konarak çalışmanın sonuçlandırılmıştır.

1.4. Mültecilik Tanımları ve Karakterleri

Mülteci; “ırkı, dini, milliyeti belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkudan dolayı dönmek istemeyen yabancı” şeklinde tanımlanmaktadır.

Türkler için muhacir kelimesi ilk olarak 1877-78 Osmanlı-Rus Harbini bitiren Ayestefanos Antlaşması sonrasında günümüzde Sırbistan sınırları içerisinde bulunan Niş şehrinin kaybı ile göçe zorlanan Müslüman ailelere ilişkin kayıtlarda karşılaşılır. 1877-78 ilk büyük çaplı muhaceret döneminin miladıdır (Akdemir, Hoş 2013).

Sığınmacı; itici faktörlerin etkisi ile ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi, kaçtığı ülkenin yetkilileri tarafından 'soruşturma' safhasında olan kişidir. İskân Kanunu Madde3/3'e göre "Türkiye'de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zaruret ilcasıyla muvakkat oturmak üzere sığınanlara sığınmacı denir".

Göçmen; mülteci tanımında bulunan nedenlerin dışında, çoğu zaman ekonomik gerekçelerle, ülkesini gönüllü olarak terk ederek başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile yerleşen kişidir.

Muhacir, Türkçe 'ye Arapça'dan geçen ve tehcire yani zorunlu göçe uğramış, bir yerden başka bir yere göç ederek gelen kişiler yani göçmenler için kullanılır. Trakya bölgesinde günlük konuşma dilinde "**Macir**" olarak telaffuz edilen bu kelime, Balkan Savaşları'ndan itibaren 1930'lara kadar Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya gibi Balkan ülkeleriyle Türkiye arasında mübadele ile göçmenler için kullanılmaktadır. Bu göçmenler öncelikle Trakya olmak üzere, çoğunlukla Marmara Bölgesi'ne yerleştirilmişlerdir. Yunanistan'dan göçenler genellikle Girit, Midilli ve Selanik civarından göç etmişlerdir. Girit ve diğer Ege Adaları'ndan göçenler kendilerini Muhacir olarak değil, Adalı olarak tanımlarlar.

Mübadele(Mübadil): Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi ile oluşan göçlerdir. Örneğin Kurtuluş Savaşı sonrası Yunanistan ile yapılan anlaşmalarla ülkemizde yaşayan Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler arasında yer değiştirme göçleri yaşanmıştır. Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan arasında nüfus mübadelesi protokolü imzalanmıştır. Bu göçler Romanya ile Bulgaristan arasında da olmuştur. Bu protokol ile İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkleri kapsamıştır. Bu protokol ile Yunanistan'dan 400.000 Türk Türkiye'ye Buna karşılık Türkiye'den 150.000 Rum Yunanistan'a gitmiştir. Bu göçler insanların gönüllü olarak yaptıkları göç hareketleri olmayıp zorunlu göçlerdir. Ülkeleri Antlaşması ile yer değiştiren kişilere mübadil denir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAYNAK BÖLGELERİN KARAKTERLERİ

Kaynak bölgeler olarak ele alınan yerler, Kafkaslar ve Balkanlar'dır. Çünkü Anadolu'ya göçler en fazla bu bölgelerden göç hareketi yaşanmıştır. Göç veren bölgelerin genel karakteristik özellikleri üzerinde bu bölümde durulacaktır.

2.1.Kaynak Bölgelerin Doğal Karakterleri

Balkanlar; dağlık yer anlamına gelen Balkanlar, Karadeniz ile Adriya Denizi arasındaki genellikle dağlık ve engebeli sahalar oluşturur. Burada eski Yugoslavya'nın parçalanması ile kurulan Slovenya, Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Hırvatistan, Arnavutluk, Makedonya, Yunanistan ve Bulgaristan bulunur. Balkanlarda Alp Dağlarının kollarından olan Dinar, Pindus, Balkan, Rodop ve Karpat Dağ sıraları yer alır (Atalay, 2007).

Balkan ülkelerinin Akdeniz'e komşu olan kısımlarında Akdeniz iklimi, iç kısımlarında ise, yaz mevsimi genellikle yağışlı geçen karasal iklim görülür. Dağlar genellikle ormanlar ile kaplıdır. Dağlar arasındaki ovalar ve geniş akarsu vadileri boyunca tarım yapılır (Atalay, 2007).

Balkanların doğal karakterleri, Güney Marmara Bölümü'nün doğal karakterleri ile benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Güney Marmara Bölümü'nün kıyı kesimi boyunca Akdeniz iklimi, iç kısımlara gittikçe karasallığın arttığı görmekteyiz. Dağları ormanlar ile kaplı olan Bölümün, tercih edilmesinde bu fiziki faktörler göz ardı edilmemelidir. Çünkü insanların hayat mücadelesini devam ettirebilmesi için fiziki şartlarının aynı olduğu alanda iskân etmesi kaçınılmazdır. Muhacirlerin, Güney Marmara Bölümü'ne göç etmelerinde etkili olan faktörlerin en önemlisi budur.

Harita 2. Balkanların Fiziki Haritası

Harita 2, Balkanların fiziki Haritasına baktığımızda genellikle dağlık ve pürüzlü bir arazi özelliği göstermektedir. Özellikle sahip olduğu çok kültürlülük ve yüzyıllar boyu çatışmaların odağında yer alması coğrafyasının bir eseridir. Konumu itibari ile hem coğrafi hem de kültürel bir geçiş noktasında yer alan Balkanlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de dünyada göz önünde yer alan bölgelerden biridir. Ancak bu topraklarda yer alan devletlerin ve milletlerin huzur ve refah seviyelerine baktığımızda gerek ekonomik gerekse demokratik yönden gelişmiş Avrupa kıtası sınırları içerisinde yer almasına rağmen diğer Avrupa ülkelerinden çok farklı bir görünüm arz etmektedir (Kaçmaz, 2014).

Kafkaslar, Arap tarihçilerinin ve coğrafyacılarının **CEBELÜL ELSAN** yani dillerin dağı dedikleri bölgeye Kafkasya denilmektedir. Kafkasya çok sayıda dilin ve kültürün birbirine karışmadan uzun süre birlikte yaşadıkları adeta bir milletler mozağıdır. Yunan mitolojisine göre madenin ilk defa işletildiği ateşin insan hayatına girdiği yer Kafkasya'dır.

Kafkasya adını bölgenin asıl yerli halklarından olan kaslardan alır. Kuzey batıdaki Taman yarımadasından başlayıp Bakü'nün doğusundaki Apşeron burnuna kadar uzanan Kafkas sıradağlarının güney ve kuzeyinde yer alan bölgedir.

Esas itibariyle dağlık bir ülke olan Kafkasya'da yerleşmeler çoğunlukla yaylalar ve derin vadilerde toplanmıştır. Yüksek dağ sıralarının varlığı askeri açıdan savunulması

kolay bir bölge oluşturmakla birlikte kültürel ve etnik açıdan parçalanmış bir coğrafyanın doğmasına neden olmuştur.

İki deniz arasında uzayan Kafkasya kuzey batı – kuzey doğu yönünde uzanan sıradağlar birçok vadi ve geçitlere ihtiva etmesine rağmen kuzey – güney yönünde çok az geçitlere sahiptir. Bunların en önemlisi derbent geçididir. Hazar deniziyle Kafkas dağları arasında kalan bu geçidi kuzeyden gelecek saldırılara karşı kullanmak üzere **Sasaniler** surlarla örmüşlerdir. İki kilometre uzunluğundaki bu geçide Araplar “ kapılar kapısı” anlamına gelen “ **BabülEhbab**” adını kullanmışlardır. Derbent geçidinin diğer bir önemi ise Volga, Kür ve Aras nehirlerinin bölgeye sağladıkları stratejik bütünlüktür. Kuzey-Güney istikametindeki ikinci yol ise Daryal geçididir. Gürcü askeri yolu olarak da bilinen bu hat başlarda kullanılmaya pek elverişli değildi Rusların bölgeye girdikten sonra genişletme çabaları sonucunda önemli bir yol haline geldi (Berzeg, 2006).

Harita 3. Kafkasya Fiziki Haritası

Kafkaslar, fiziki olarak dağlar ve ormanlar ile kaplıdır. Güney Marmara Bölümü ile benzerlik arz etmektedir. Fakat Kafkaslardan gelen muhacirlerin, mekânsal benzerlik dışında bazı özel nedenlerden dolayı da Güney Marmara Bölümü’ne iskân edilmiştir. Çünkü Kafkas muhacirleri savaşçı bir özellik gösterdiğinden dolayı devlet özellikle sınır bölgelerine Kafkas muhacirlerini yerleştirmiştir.

2.2. Kaynak Bölgelerinin Beşeri Özellikleri

Balkan yarımadası, Avrupa'nın güneydoğusunda zengin hidrografyası ve çeşitlilik arz eden yüzey şekilleri ile morfoloji ve kültürün iç içe geçtiği kendine has özellikleri ile dünyanın geri kalanından ayrılmaktadır. Beşeri açıdan ise tarih boyunca çoğu kez istila ve fetihlere sahne olmuş bir bölge olarak farklı medeniyetlerin izlerini taşımaktadır. Bu farklı medeniyetler, farklı dinler ve farklı mezhepler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek insan faktörü, gerek kültürel iç içerik ve gerekse coğrafi unsurların bir araya gelmesi ile yarım ada, birbirlerinden farklı kültürel örüntüler ile şekillenmiştir. Bilhassa göçebe bir kökenden gelmekle beraber, yarı göçebe bir haldeki Anadolu Türklerinin yerleşik hayata geçtiği tarihle Balkan yarımadasına ayak bastığı tarih aynı tarihtir. Bir bakıma Türkler, göçebe hayatı Balkanları fethetmeye başladıklarında terk etmeye başlamışlardır. Zira fethedilen bu sahalar gerek parçalı coğrafi yapısı ile tahkimli şehirler kurmak gereği arz ediyor gerekse Türklerin göç ihtiyacını meydana getiren başlıca iklim dezavantajlarını içermiyordu. Zira kuraklık ve hep yeşil alanlara açılma arzusu, Türklerin tarih boyunca göçlerindeki bir çok etmen arasında temel coğrafi itici sebep olmuştur. Pek tabii ki Büyük balkan coğrafyası içerisinde de özellikle güneydeki Akdeniz iklimi etki sahası içerisindeki bölgelerde kurak sahalar mevcuttur ancak bunlar yarımadanın genelindeki yağış koşulları dikkate alındığında hem lokal bir saha içermekte hem de bu bölgelere yoğun Türk göçü bulunmamaktadır. Kısacası Türkler yaylaların senenin büyük bir kısmında bitki örtüsü ile kaplı veya yeşil kaldığı yağış ve sıcaklık koşulları hayvancılığa uygun alanlar ile geniş ovalık sahalara yerleşmişlerdir (Akdemir, 2014).

Balkanlar; Bugün Balkan Yarımadası üzerinde Türkiye'nin Avrupa'daki toprakları ile birlikte Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan, Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya ve Romanya ülkeleri yer almaktadır. Türkiye'nin Trakya Yarımadası da (23,764 km²) Balkan Yarımadası'nda yer almaktadır. Ancak ülke olarak Türkiye bir Balkan ülkesi değildir. Balkan ülkelerinin toplam yüzölçümü 764.628 km²'dir. Trakya ile birlikte 788.392 km²'yi bulur. 9 Balkan ülkesinin 1995 yılı itibari ile toplam nüfusu 69,4 milyon iken 10 yıl sonra 2005'te bu nüfus 67,4 milyona düşmüştür. Bu durum Balkanlarda yaşanan sıcak çatışmalar ve bunun sonucunda ortaya çıkan göçlerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca Balkan ülkelerindeki doğum azlığı da nüfusun azalışında etkili olmuştur. 2008'de Balkanlarda 11 bağımsız

ülke vardır. Bunların toplam yüzölçümleri 764.628 km², nüfusları ise 69.963.941 kişiyi bulmuştur (Özey, 2010).

Balkan halklarının yapısı oldukça karmaşıktır. Etnik yapının en önemlilerini Yunanlılar, Bulgarlar, Sırlar, Hırvatlar, Slovenler, Karadağlılar, Boşnaklar, Arnavutlar, Makedonlar ve Türkler oluşturmaktadır. Şaybak'a göre Balkanların siyasi coğrafyasının bugünkü karmaşık yapısını yansıtan jeopolitik bölünmeler, bunlara paralel olarak ulusal nitelikler ve demografik özelliklerin çeşitliliği, Balkanların tarih boyunca sayısız istilalara uğramasının bir sonucudur. Balkan coğrafyasının özellikle de rekabet ve mücadele karakteri taşımıştır. Yerel gerginlik ve sürtüşmeler, Balkanlardaki iç kararsızlık ve Balkan devletlerinin daha güçlü destek bulmak için bölge dışından müttefik edinmeleri bu toprakları dış müdahalelere davet etmiştir. Bu yüzden bugün sayıları 10'u geçen siyasal birimde, en az 9-10 ayrı dilin konuşulmakta ve 3 semavi dine bağlı olan 75 milyondan fazla insan yaşamaktadır (Şaybak, 2006).

Osmanlı Devleti'nin Rumeli ve Anadolu'daki toplam nüfusu 1911 Gotha yıllığına göre, 23.806.000, yüzölçümü ise, 3.027.700 kilometrekaredir. Buna karşılık savaşan dört Balkan Devletinin toplam nüfusu, 10.167.719, yüzölçümü ise, 158.456 kilometrekare kadardır. William M. Sloane, Balkan nüfusunun, 36 milyon olduğunu ve bunun 6 milyonunu Türklerin oluşturduğunu, Bulgarların 4, Romenlerin 7, Sırların 3, Yunanlıların 2,5, Karadağlıların ise, çeyrek milyon nüfusa sahip olduğunu yazmaktadır (Bayraktar, 2007).

Balkanlar'da Osmanlı Devleti'ne tabi olanlar yalnızca müslümanlar veya müslüman türkler değil aynı zaman da gayri müslimlerin de tabi olduklarını görmekteyiz. Yaşanan göç sürecinde Anadolu'ya Müslümanlarla birlikte gayri Müslimlerde göç etmiştir. Çünkü Osmanlı Devleti kendi tebaasında olmayan insanlara da eşit ve adaletli davranmıştır. Bu yüzden Anadolu'yu güvenli bölge olarak gören gayri Müslimlerde Anadolu'nun çeşitli bölgelerine göç etmişlerdir. Güney Marmara Bölümü'ne de binlerce gayri müslim yerleşmiştir.

Kafkasya, insan yaşamı için zorlu coğrafi şartlara sahip bir bölgedir. Bununla birlikte yer altı ve yer üstü kaynaklar açısından önemli zenginlikler barındırmaktadır. Söz konusu bölge, tarih boyunca pek çok etnik unsura yurt olmuştur. Bu coğrafyanın fizikî durumu, bölgenin yerleşim ve yaşam şeklini de belirlemiştir. Örneğin, Yunan tarihçi Strabon, Kafkas dağlarında meskûn çeşitli kavimlerin sayısını 70 kadar tespit etmekte, bunlardan her birinin komşularıyla ilişkiye girmeden ve birbirlerinin dilini bilmeden

müstakil olarak yaşadığını belirtmektedir. Yine Strabon, Kafkasya’da 300 kadar dil konuşulduğunu ve Romalıların oradaki işlerini 130 tercümanla sürdürdüğünü yazmaktadır (Baddeley, 1995). Böylece Kafkasya, haklı olarak, “diller ve ırklar müzesi” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kafkasya halkları, genellikle ancak yanlış bir şekilde Çerkes veya Çerkez adıyla anılmaktadırlar. Bölgenin halkları içinde Çerkesler en büyük grubu oluşturmakla birlikte Çerkeslerden başka Abaza, Karaçay-Malkar, Oset, Çeçen-İnguş, Dağıstanlılar, Kumuklar, Nogaylar gibi topluluklar da bölgenin diğer büyük etnik unsurlarını teşkil etmektedirler. Tarih boyunca Kafkasya’ya hâkim olan milletlerin de bugünkü Kafkasya etnik yapısının teşekkülünde katkıları olmuştur (Baddeley, 1995).

Balkanlar ve Kafkaslar, etnisite bakımından farklılıklar arz eden bir yapı özelliği göstermektedir. Bu nedenle göç eden muhacirlerin farklı kültürel özelliklerini de birlikte Anadolu’ya taşımış, ekonomi, mimari, kültürel açıdan yerleştiği yerlerde farklılıklar meydana getirmişlerdir. Bunun göstergesi olarak, muhacirler yerleştiği yerlerde kendilerine özgü evler, ekonomik ve kültürel faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Muhacirler mekânı kendi doğa yapılarına göre işlemişlerdir. Kaynak yerin insanları, göç ettikleri yerlerin maddi ve manevi değerlerini Anadolu’da yerleştiği yerlere taşımışlardır.

2.3.Kaynak Bölgelerin Arazi Kullanımı

Balkanların ve Kafkasların arazi yapısına genel olarak engebeli ve ormanlık alanlarla kaplıdır. Tarım faaliyetleri vadi tabanları ve düz ovalık alanlarda yapılmaktaydı. Kafkaslarda Balkanlar gibi dağlık ve ormanlık alanlarla kaplıdır. Daha çok tarımsal faaliyetlere uygun olmayan alanlar mevcuttur. Arazinin engebeli olmasından dolayı Kafkaslar da ve Balkanlarda tarımsal faaliyetler dar düz ovalarda yapılmaktadır.

Balkanlarda başta Yunanistan olmak üzere ovalarda tarımsal faaliyetler artmaktadır. Ülkelere baktığımızda tarım sektörünün en yüksek orana sahip olduğu ülke Arnavutluk (%55) olup, bu ülkeyi Sırbistan ve Karadağ (%25) takip etmektedir. Diğer Balkan ülkelerinde bu oran %10 ile %17 arasında değişmektedir. Tarımsal su kullanımının en yüksek olduğu ülkeler ise Yunanistan (%89), Makedonya (%80) ve Arnavutluk’tur (%72). Diğer ekonomik faaliyetlere baktığımızda dağlık alanlarda ormancılık, göllerde ve lagünlerde balıkçılık, eko turizm ve kültürel turizm gibi çeşitli ekonomik faaliyetler göze çarpmaktadır. Balıkçılık için en önemi göller İşkodra,

Trichonis, Ohrid, Kerkini ve Prespa gölleridir. Çevre korumasının olduğu alanlarda temel ekonomik faaliyet tarımdır (Kaçmaz, 2014).

Balkanların ve Kafkasların arazi yapısını fiziki şartlara bakacak olursak, bunlar ovalık alanlar bölgesi, tepelik alanlar, dağlık-tepelik alanlar, dağlık alanlar olarak ifade edebiliriz. Buna bağlı olarak, ovalık alanlarda tarımsal faaliyetler, tepelik ve dağlık alanlarda bağcılık ve meyvecilik, dağlık alanlarda ise ormancılık faaliyetleri yapılmaktaydı. Bu sınıflandırma Kafkasya ve Balkanların genel arazi kullanımı hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Güney Marmara Bölümü'nün genel arazi şartları da kaynak bölgelerin arazi yapısı ile benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Ormanlık alanların fazla olduğu bölümde, tarımsal faaliyetlerde aynı şekilde yapılmaktaydı. Muhacirlerin Güney Marmara Bölümü'nü tercih etmesinde etkili olan bir faktör de arazi yapısı benzerliğidir.

2.4.Göçe Neden Olan Tarihi Süreç

Osmanlı Devleti 17.yy da Avusturya'da Haçlı İttifakı ile yaptığı savaşı kaybetmesi ile 1699 yılında imzalan Karlofça Antlaşması ile Batıda ilk toprak kaybı yaşamış ve gerileme dönemine girmiştir. Daha sonra 1789 yılında Fransız İhtilali'nin getirmiş olduğu milliyetçilik kavramı ile Osmanlı Devleti etkilenmiş ve Balkanlarda bulunan milliyetler ayaklanarak bağımsızlık elde etmişlerdir. Kafkaslar Balkanların aksine milliyetçilik akımları ile değil Rusya'nın Panslavizm emellerini gerçekleştirmek için yaptığı zulümler sonrası Kafkaslarda ilk ayrılmalar ve ölümler yaşanmıştır. Osmanlı'nın Balkanlarda ilk toprak kaybettiği (Milliyetçilik) 1830 yılında Yunan ayaklanması ile ilk kopuş meydana gelmiştir. Tarihi sürece baktığımızda göçe neden olan süreçleri Karlofça Antlaşması ile başlatmak ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ele almak mümkündür. Fransız İhtilali Balkanlarda kopuşların yaşanmasına neden olan bir devrimdir.

Göçe Neden Olan Tarihi Süreç;

- 1.Karlofça Antlaşması (1699) (Sonun Başlangıcı)
2. Fransız İhtilali
 - Sırp İsyanı
 - Yunan İsyanı (İlk kopuş)
3. 93 Harbi (Osmanlı-Rus Savaşı)
4. Balkan Savaşları (1912-13)

5. I. Dünya Savaşı

6. II. Dünya Savaşı ve Sonrası (1945)

Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti bu süreç boyunca milyonlarca muhaciri Anadolu'da iskân ettirmiş ve gerekli yardımları yapmaya çalışmıştır. Tabi bu süreç öyle basit bir şekilde olmamıştır. Muhacirler Anadolu'ya göç etmelerine rağmen yolda çeteler tarafından katledilmişler ve milyonlarca muhacir yollarda ölmüşlerdir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor durum dikkate alındığında milyonlarca muhaciri iskân etmede zorlanmış ve bazen gerekli yardımı muhacirlere yapamamıştır. Bu yüzden Anadolu'ya gelen muhacirler en yakın güvenli alanlara yerleşmişlerdir. Bunun ilk basamağı olan Marmara Bölgesine en fazla muhacirler yerleşmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜLTECİ YOLLARI VE İSKÂN ÇALIŞMALARI

Muhacirlerin o günün şartlarında genellikle karayolu ile göç ettiklerini görmekteyiz. Çünkü hayvanları olanlar ve taşınabilir malzemesi olanlar binekler ile bunları karayolu kullanarak taşımışlardır. Fakat baskı ve zulümlerin artması ile insanlar canlarını kurtarma için gönderilen trenler ve gemiler ile Anadolu'ya taşınmışlardır. Genel olarak Karayolu, Demiryolu ve Denizyolu ile taşınmalar gerçekleştirilmiştir.

3.1.Karayolu İle Yapılan Göçler

Balkanlarda, Müslüman unsurlar ile Hristiyan unsurlar iç içe yaşıyorlardı. I. Balkan Harbi esnasında Osmanlı Ordusu'nun savaşı kaybetmesi ile cephe gerisindeki halkın büyük bir telaş içine düşmüştür. Bu yüzden Türk ve Müslüman unsurların çoğunlukta bulunduğu yerlerde bile, cephe gerisinde ordusuz ve hükümete kalmış olmalarından doğan büyük bir telaş yaşıyordu. Bu durumdan yararlanmak isteyen Bulgar, Rum, Sırp ve diğer unsurlardan gerek yerli ahali, gerekse Balkan devletlerinin desteklediği çeteler, Müslüman halka karşı büyük bir etnik temizlik ve yağma hareketine girişmişlerdi. Göç etmek zorunda kalan insanlar muhacir konumuna düşmüşlerdi. Her şeylerini kaybetmek pahasına, sadece canlarını kurtarmak için göç eden bu insanlar ulaşım şekli olarak, at ve öküz arabaları ve yaya olarak karayolunu, vapurlarla deniz yolunu ve Trakya'da demiryolunu kullanmışlardır (Ağanoğlu 2002).

Balkanlarda ve Kafkaslarda göçe tabi tutulan kitlenin ya at arabası ile ya da öküz arabası ile göç etmek durumundaydı. Göç eden kitle göz önüne alındığında bu imkânsızdı. Balkanlardan karayolu ile gelenler daha çok Edirne ve İstanbul illerine yerleşmişlerdir. Çünkü Anadolu'da en yakın güvenlik alanları burasıydı. Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan, Yugoslavya vs. ülkelerden gelen binlerce muhacir İstanbul ve Edirne gibi yakın illerde geçici olarak iskân edilmiş daha sonra Anadolu'nun değişik illerine iskân edilmişlerdir.

Kafkaslardan gelen muhacirler ise; 1847 yılında da göçler olmuştu. Bunlar Dağıstan'dan bir ya da birkaç aile şeklinde küçük gruplar olarak göçmüşlerdi. 1871 yılında Dağıstan'daki ayaklanmanın bastırılması üzerine daha büyük gruplar göçe zorlandı. Dağıstanlılar Çeçenlere ve Osetler karayoluyla gelerek Kars ve Doğu

Beyazıt'tan Osmanlı topraklarına girmişlerdi. Görüldüğü gibi Kafkaslardan karayolu ile gelenler Doğu Anadolu'ya, Balkanlardan gelenler ise Batı Anadolu'ya yerleşmişlerdir.

Resim 1. Karayolu ile Anadolu'ya Göç Eden Muhacirler

Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan devletinin isteğiyle Lozan Anlaşması'nda kabul edilen Türk-Yunan nüfus mübadelesi ulus-devlet idealleri çerçevesinde nüfusun millileştirilmesi için iki ülkeden 1,5 milyon civarı Müslüman ve Rum Ortodoks nüfusun değiş tokuş edilmesiyle sonuçlandı.

3.2. Denizyolu ile Yapılan Göçler

Balkanlarda ve Kafkaslarda savaş sonrası yaşanan barış ortamlarında karayolu ile taşınan muhacirlerin, taşınma esnasında ve sonrasında karşılaşılan zorluklar ve baskınlardan dolayı denizyolunun önemi artmıştır. Çünkü göç eden muhacirler ya iklimsel şartlardan dolayı ya da çetelerin baskını sonucu olumsuz etkileniyorlardı. Hatta bu olumsuz sonuç binlerce insanın ölümüyle de sonlanabiliyordu. Denizyolunun önemi ne kadar artmış olsa da Osmanlı Devleti'nin elinde muhacirleri taşıyacak kadar gemi mevcut değildi. Bu yüzden devlet başta Mısır olmak üzere, Romanya, Avusturya, Rusya, İtalya, Belçika ve İngiltere'den yardım veya kiralama suretiyle gemi istemiştir.

Bu dönemde muhacirlerin kullandığı belli başlı limanlar şunlardır: Selanik, Kavala, Dedeağaç, Preveze (Yunanistan), Antivari (Karadağ), Varna, Burgaz, Balçık (Bulgaristan), Köstence (Romanya), Avlonya (Arnavutluk). Muhacirlerin Türkiye'ye

giriş yaptıkları limanlar ise başta İstanbul olmak üzere İzmir, Antalya, Mersin, İskenderun, Sinop, Samsun'dur. Ayrıca Marmara Denizi'ndeki Tekirdağ, Gelibolu, Bandırma, Gemlik ve Mudanya limanları muhacirlerin Rumeli'den Anadolu'ya nakledilmelerinde kullanılmışlardır (Arslan, 2008).

Bu muhacirlerin taşınması için muhacirin komisyonu bütün masrafları üstlenmişti. Bu yüzden muhacirlere ilmühaber verilerek her türlü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bu kartları kullanacaklardı. Fakat ne hazin durumdur ki elinde bu belge olmasına rağmen gemideki memurlar muhacirlerden para isteyecek kadar alçalmışlar ve yolsuzluk yapmışlardır. Sonra başlatılan idari soruşturma ile önlem alınmaya çalışılmıştır.

Denizyolu ile taşınmanın da sanıldığı kadar kolay olmadığını bize Kafkasya'dan sürülen muhacirler göstermektedir. Karadeniz kıyısında yığılan binlerce insan ya burada gemileri beklerken soğuktan donup ölüyor ya da denizde gemide hınca hınç dolup oksijensizlikten ölüyorlardı. Ya da bir kaza sonucu. Fakat ne hazin bir yolculuk ki gemiler ile taşınan genç kızlar köle ticaretinin malzemesi haline geliyordu. 600 kişi ile yola çıkan gemiler de insanların yarısı ölüyor diğer yarısı da hastalık kapıp fazla yaşayamıyordu.

Sürgün işleminde çıkış limanları Güneyden Kuzeye Batum Poti, Sohum Adler, Tuapsev, Tsemezv, Anapav, Taman ve Kerç idi. Tüm bu ölümcül felaketlere karşın denizi aşip Osmanlı topraklarına ulaşanların durumlarında bir düzelme olmuyordu. Karadeniz kıyılarında başlıca indirme limanları Trabzon, Samsun ve Sinop idi. Gelenlerin sayısının artması üzerine Akçaabat, Giresun, Fatsa, Ayancık ve İnebolu'ya göçmen indirilmeye başlandı. İstanbul ve Rumeli'nin Karadeniz kıyılarında Varna Burgaz ve Köstence limanlarında göçmenler getirildi (Arslan, 2008).

Resim 2. Muhacirlerin Deniz Yolu Taşınması

Deniz yolu taşımacılığı daha çok Balkanlar'ın güneyinde Adriya Denizi ve Ege Adalarından muhacirlerin taşındığı görülmektedir. Tuna Nehri ve Balkanların Doğusunda Karadeniz üzerinden muhacirler gemiler ile taşınarak İstanbul ve çevresine yerleştirilmiştir. Kafkaslardan gemiler ile taşınan muhacirler Karadeniz üzerinden Samsun ve İstanbul'a taşınmıştır.

Harita 4. Denizyolu Güzergâhları

3.3.Demiryolu İle Yapılan Göçler

Rumeli'deki halkın bir kısmı düşman ilerleyişi karşısında tren istasyonlarına hücum etmişlerdir. Zamanın en önemli kitle taşıma araçlarından olan trenden, asker sevkiyatı ve demiryolu yetersizliği yüzünden, gerektiği ölçüde faydalanılamamıştır. Demiryolu taşımacılığı daha çok İstanbul'a yakın bölgelerden yapılmaktaydı. Özellikle Edirne yakınlarında meydana gelen çatışmalar sırasında, civar bölgelerdeki halkın savaştan zarar görmemesi için İstanbul'a trenle sevk edildiklerini görülmektedir (Halaçoğlu 1995).

Balkanlardan terenler ile taşınmaya çalışılan halk demiryolu ağının fazla gelişmemesinden dolayı İstanbul ve Edirne illerine taşınıyordu. Bu illerde biriken binlerce muhacir geçici boş evlerde veya askeri lojmanlarda kalıyordu. Daha sonra bu alandaki muhacirler çevre illere gönderiliyordu.

Trenle nakledilen muhacirlerden ücret alınmıyor, devlet, Şark Demiryolları Şirketi'ne ödeme yapıyordu. Ancak 30 Eylül 1913 tarihli Meclis-i Vükela kararında harp esnasında ve harpten sonra naklolunan muhacirler için istenen bir milyon kuruşa yakın meblağ hükümetçe çok fazla bulunmuştur. Şirketin taşıdığı muhacirlere dair bir belge gösteremediği, bu vasita ile gelebilecek muhacir adedine nispetle istenen paranın çok fazla olduğu, hatta bazı yolculardan para alındığı, bu miktarın ödenmesinin mümkün olmayıp bu konuda bir soruşturma açılması kararına varılmıştır. Zaten zor durumda olan devletin bu tür fazla hesapları ödemesi mümkün değildir (Ağanoğlu 2001).

Resim 3. Demiryolu İle Taşınan Muhacirler

Osmanlı Devleti Balkanlardan İstanbul'a uzanan Bir tren hattına sahipti. Trenler ile yolcular Balkanlardan taşınarak İstanbul'a getirilmiştir. Resim 5'de de görüldüğü gibi vagonlara sığmayan yolcular vagonların üstlerine binerek güvenli yer olarak gördükleri Anadolu'ya sığınmışlardır. Osmanlı Dönemi'nde Balkanlar ve Anadolu arasında yapılan tek demiryolu Bulgaristan'daki Pazarcık ile İstanbul arasındaydı. Binlerce insan bu tren hattı ile İstanbul'a taşınmıştır.

Harita 5. Demiryolu Hattı

3.4.Göç Bilançosu

Balkanlardaki Türk nüfusunun önemli bir bölümü asırlardır yaşadığı toprakları terk ederek Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. 93 Harbi öncesinde, 1876 yılında Bulgaristan'daki toplam nüfusun 1.120.00 Türk, 1.130.00'i ise Bulgarlardan oluşmaktaydı. İşlenebilen toprakların % 70'i Türklerin elinde bulunuyordu. Bu olay bize Türklerin Balkanlara nasıl nüfuz ettiğinin açık göstergesiydi. Osmanlı hiçbir zaman zulüm yapmamış, gittiği her yeri ekonomik ve sosyal anlamda kalkındırmıştır. Türkler, en kuvvetli devirlerinde bile, hâkimiyetleri altına geçen Hristiyanları hiçbir vakit, kitle halinde ne öldürmüştür ne de göç etmeye zorlamışlardır. 1877-78 savaşı sonucu ortaya çıkan Rumeli'den Türk göçlerinin Balkan devletleri ekonomik tarihleri bakımından da büyük önemi vardır. Nitekim göçler milletlerin büyük işgücü, üretim ve nüfus kaybına sebep olmuştur.

Balkanlardan ve Kafkaslardan göçlerle birlikte Anadolu'daki Türk nüfusu artmıştır. Çünkü milliyetçilik akımı altında birçok Türk ya sürgün edilmiş ya da katledilmiştir. Rusya, Bulgaristan, Yunanistan, Macaristan ve Sırbistan Türklerin en fazla katledildiği ülkelerin başında gelmektedir.

3.4.1. Yunanistan'dan Göçler

Osmanlı Devleti'nde ilk isyan halk Yunanlılardır. Yunanlılar geçmişten beri Osmanlı'ya karşı bir düşmanlığı vardı. Çünkü Yunan halkı kendilerini Bizans'ın mirasçısı olarak görüyordu. Bu yüzden ilk fırsatta Türklere zulüm ve işkence yapıp Anadolu'ya göçe zorlamışlardır. En önemli göç ise Lozan Antlaşması (1922) ile yapılan mübadele göçüdür. Yaklaşık 2 milyon insan bu Antlaşma ile yer değiştirmiştir.

Yunanistan ve Balkanlardan gelen göçmenlerin malları ve iskânına ilişkin olarak çıkartılmış olan kanunlar doğrultusunda, “**Mübadil**” olarak tanımlanan göçmenler Anadolu'dan Yunanistan'a gönderilen Rumların bıraktıkları evlere, ticarethanelere ve topraklara mesleklerine göre yerleştirilmişlerdir. Bu göç hareketi 1949 yılına kadar devam etmiştir (Arı, 1960).

1952 - 1969 yılları arasında da Yunanistan'dan serbest göçmen olarak 7600 aileye mensup 24.625 kişinin geldiği bilinmektedir. Bu yıllardan sonra Yunanistan'dan aralıklarla 4 aile daha Türkiye'ye göç etmiştir (Köy Hizm.Env.s.139).

1923-1995 yılları arasında Türkiye'ye göç eden nüfusun % 25'i olan, 424.645 kişiyi Yunanistan göçmenleri oluşturmakta olup, bunların büyük çoğunluğu (% 95) mübadil olarak gelen göçmenlerdir (Köy Hizm.Env.s.139).

3.4.2. Bulgaristan'dan Göçler

Cumhuriyetin kurulmasını izleyen yıllarda Anadolu'ya ikinci büyük göç dalgası Bulgaristan'dan gelmiştir. Bulgaristan'dan göçler aralıklarla 1989 yılına kadar sürmüştür. Cumhuriyet döneminde ülkeye gelen toplam göçmenlerin % 48'ini oluşturan 790.717 Bulgaristan göçmeninin, göç hareketi dört aşamada gerçekleşmiştir (Köy Hizm. Env. s.138).

1925 yılındaki Türk - Bulgar ikamet sözleşmesi ile 1949 yılına kadar 19.833 ailede 75.877 kişi iskânlı, 37.073 ailede 143.121 kişi serbest göçmen olmak üzere toplam 56.906 ailede 218.998 kişi Türkiye'ye göç etmiştir (DPT, s.6). 1950 - 1952 yılları

arasında Bulgaristan'ın tehcir ve göçe zorlaması sonucu 37.851 aileye mensup olmak üzere 154.393 kişi iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye gelip yerleşmişlerdir (DPT, s.6).

1968-1979 yılları arasında da Türkiye-Bulgaristan Yakın Akraba Göçü Anlaşması çerçevesinde 32.356 aileye mensup 116.521 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Bu göç ile 1950-52 yılları arasında gelen göçmen ailelerinden büyük bölümünün Bulgaristan'da kalan yakınlarının Türkiye'ye serbest göçmen olarak gelmeleri sağlanmış ve böylece parçalanmış ailelerin birleşmesi gerçekleştirilmiştir (DPT, s.10).

Bulgaristan'dan son göç hareketi 1989 yılında Türk kökenli Müslüman Bulgar vatandaşlarının, Bulgar hükümeti tarafından Türkiye'ye göçe zorlanmaları ile başlatılmıştır. Göçmenler kitleler halinde trenlerle Türk sınırına bırakılmışlardır. Böylece Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da görülen en yoğun ve zorunlu göç akımını yaklaşık üç aylık bir süre içinde kabul etmek durumunda kalmıştır. Bu dönemde 64.295 aileye mensup 226.863 kişi serbest göçmen olarak Türkiye'ye gelmiştir. Bu tarihten itibaren 1995 yılına kadar da aralıklı olarak gelen serbest göçmenlerin sayısı 27.224 ailede 73.957 kişiye ulaşmıştır (Köy Hizm.Env.s.138).

1950-1960 döneminde toplam 35.496 ailenin yerleşiminin sağlandığı görülmektedir. Bunlardan 25.583 çiftçi ailesinin büyük çoğunluğunun Adana (1.442 aile), Ankara (1.136 aile), Balıkesir (1.474 aile), Bursa (2.185 aile), Konya (1.523 aile), Manisa (1.383 aile), Tekirdağ (1.619 aile) illerine, zanaatkâr ailelerin çoğu Bursa (1.356 aile), İstanbul (3.100 aile), Eskişehir (1.116 aile), İzmir (11.160 aile) illerinde yerleşimleri gerçekleştirilmiştir. İskân için yapılan 36.292 evin 22.761'i köy tipi; 12.219'u şehir tipi ve 1.312'isi hazır evdir. Kırsal alanda yerleşmek isteyenler için 13 müstakil köy kurulmuştur. Evlerin %70'i kırsal alana serpiştirilmek suretiyle yapılmıştır. % 25'i kentlere eklenen göçmen mahallelerinde inşa edilmiş olup, % 5'i müstakil köylerde yapılan evleri kapsamaktadır (Geray, 1962).

Bulgaristan'dan 1968 - 1979 yılları arasında gelen göçmenler serbest göçmen statüsünde oldukları ve parçalanmış ailelerin birleştirilmesine yönelik anlaşmalar çerçevesinde Türkiye'ye göç ettikleri için daha önce gelen akrabalarının bulunduğu il, ilçe ve köylerde kendi olanakları ile yerleşmişlerdir (DPT s.7).

1989 yılında Bulgaristan'dan gelen serbest göçmenlerin büyük bir bölümü daha önce Türkiye'ye göç eden akraba veya komşularının yoğun olduğu bölgelere kendi imkânları ile yerleşmişlerdir. Bir bölümü de devlet tarafından 14 il merkezi ile 23 ilçe ve beldede göçmen ailelerin parasal katkısı ve borçlandırılması esasına dayalı bir yöntemle

yapılan toplam 21.438 konuta 5 yıllık süreç içinde yerleşmişlerdir. Söz konusu konutlar kentlerin dışında siteler olarak planlanmıştır (Köy Hizm.).

3.4.3. Yugoslavya'dan Göçler

Yugoslavya'dan Türkiye'ye Cumhuriyet döneminde toplam 77.431 aliye mensup olarak 305.158 kişi göç etmiştir. Bu ailelerden 1950 yılına kadar gelenlerden 14.494 kişi devlet tarafından iskân edilmiştir. Ailelerin diğer bölümü serbest göçmen olarak Türkiye'ye yerleşmişlerdir (Köy Hizm. Env. s. 138). Yugoslavya'dan yapılan göçün Yunanistan ve Bulgaristan'dan olduğu gibi politik zorlamalardan kaynaklanmadığı, göçün sosyo-ekonomik nedenlere dayandığı kabul edilmektedir (Arı, 1960).

3.4.4. Romanya'dan Göçler

Romanya'dan 19.865 aileye mensup 79.287 kişi 1923 - 49 yılları arasında iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye gelmiştir. Ayrıca 1.280 aileye mensup 43.271 kişide serbest göçmen olarak gelmiş ve daha önce gelen yakınlarının yerleştiği yerlere yerleşmişlerdir.

3.4.5. Kırım ve Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler

Rusya-Osmanlı Savaşı sonrası Ayestefanos ve Berlin Antlaşmaları ile Osmanlı toprak bütünlüğünü bozmuş ve katliamlara başlamıştır. Katliamlar ile binlerce kişi Anadolu'ya göç etmiştir. Rusların ele geçirdiği topraklarda yaşayan halk daha geride iç bölgelere sığınmaktaydı. Yani Rus ilerlemesi doğrultusunda geri bölgelere, zincirleme göç ve zincirleme iskân yapılmaktaydı. Bu katliamlara direnen binlerce Kafkas halkı katledilmiş ve göçe zorlanmıştır. Yaşanan tüm gelişmeler sonucunda Kafkasya'nın gerçek sahibi olan Çerkezlerden arındırıldı.

Kayıt altında olan sürgün veya göçe zorlanmış Çerkezlerin miktarı hakkında tam bir sayı tespit edilememiştir. Buna rağmen bazı araştırmacılar yaklaşık bir rakam vermektedir. Bunların en azı 500.000 en çoğu ise 2.000.000 kişidir.

Tablo 2. Balkan ve Kafkas Ülkelerinden Yaklaşık Olarak Gelen Göçmenlerin Sayısı

Ülkeler	1821-1990 Yılları Arasında Anadolu'ya Gelen Muhacirler
Yunanistan	1.000.000
Bulgaristan	1.500.000
Yugoslavya	400.000
Romanya	500.000
Kafkaslar	2.000.000
Toplam	5 400 000

Burada verilen rakamlara dışında yapılan Anket sonuçları eklenerek bu tahminler elde edilmiştir. Çünkü göç çalışmalarında en zor iş veri elde etmektir özellikle demografik veriler. Gelen 5.000.000 yakın göçmenin çoğu yakalanmış olduğu salgın hastalıklar veya Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı ile hayatlarını kaybetmişlerdir. Çünkü Türkiye'ye 1927 nüfus sayımlarında toplam nüfusun 11 milyon olduğunu göz önüne alacak olursak bu çıkarım doğru çıkacaktır.

3.5. Muhacirin Komisyonu ve Çalışmaları

Göçmenlerin yerleştirilmesi işlemleri Tanzimat Fermanı'nın ilanına kadar Bab-ı Ali'nin eyaletlere göçmenler geldikçe gönderilen fermanları doğrultusunda oluyor veya göçmenlerin başvuruları üzerine kendilerine para ve malzeme yardımı yapılıyordu. 1859 yılına kadar Şehremanetine bırakılan göçmenlerin yerleştirilmesi işleri, Kırım savaşı sonrası hızla artan göçler nedeni ile yoğunluk kazanmış ve şehremanetinin sorunun çözümünde yeterli olamayışı sonucu Devlet, sorun ile uğraşacak bir komisyon kurulmasına ilişkin yasa çıkartmak zorunda kalmıştır. Yasa ile “İskân-ı Muhacirin” adı altında kurulan ve göçmenlerin yerleştirilmesine ilişkin tüm işlemleri yürütmekle sorumlu olan komisyonun adı daha sonra “**Muhacirin ve Aşair Müdiriyeti Umumiyesi**” olarak değiştirilmiş ve bu kurum çalışmalarını Cumhuriyet'e kadar sürdürmüştür. Bu kurum gelen göçmenleri; İstanbul, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Sivas, Amasya, Tokat, İzmir, Manisa, Eskişehir, Aydın, Adana, İçel, Ankara ve Çankırı gibi illere yerleştirmiştir.

Osmanlı devletine belli aralıklarla gelen göçmenlerin iskân edilmesi başlı başına bir iş olduğundan bu çalışmaları yürütmek üzere 5 Ocak 1860 tarihinde muhacirin komisyonu kuruldu. Bu komisyonun en önemli görevi muhacirleri en kısa zamanda iskân

edip üretici haline getirmekti. Böylelikle hem muhacirler en az sıkıntı ile hayatlarını düzene sokacak hem de devlet daha fazla külfet altına girmeyecekti.

Muhacirler Osmanlı iskân politikaları doğrultusunda iki ana hat üzerinde yerleştirilmişlerdir.

Birinci Hat; Sinop, Samsun, Çorum, Amasya, Tokat, Sivas, Yozgat, Kayseri, Kahraman Maraş, çizgisini izleyen ilk yerleşim bölgesi Hatay da Türkiye sınırlarını çıkacak bu günkü Suriye ve Ürdün topraklarında devam etmiştir. Bu hattın çevresinde Muş, Kars, Adana çevresinde Kafkas kökenlilere ait yerleşim yerleri bulunmaktadır.

İkinci Hat ise kabaca; Güney Marmara Bölümü'nde, Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kocaeli, Düzce, illeri boyunca uzanmaktadır. Ayrıca Kütahya, Afyon, Konya, Aydın illerinde küçük Kafkas köyleri rastlanmaktadır.

1699 Karlofça Antlaşması ile başlayan siyasi otorite ve başarısızlık Balkan ve Kafkas halklarını cesaretlendirmiştir. II. Viyana kuşatmasından sonra Bosna-Hersek ve Tuna kıyısı ülkelerinde merkezî bir otorite boşluğu ortaya çıkarmıştır. Kaybedilen topraklarda yaşayan Türk ve Müslüman halk iç kesimlere göç etmek zorunda kalmıştı. Bu savaşlar neticesinde Üsküp ve civarından kaçan halk, Sofya ve Serez'e doğru göç etmişti. Fazıl Mustafa Paşa'nın Sadaret'e gelmesiyle (25 Ekim 1689) ahali yerlerine döndürülmüştür. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan sonra Kırım'ın kaybedilmesiyle baskı altında kalan halk Anadolu'ya ve Rumeli'nin çeşitli yerlerine göç etmişti. 1789-1790 yıllarında en şiddetli göçler yaşanmıştır. 1800'lere kadar devam eden göçler sonunda 500.000'e yakın insan yaşadığı yerleri terk ederek muhacir durumuna düşmüştür (Halaçoğlu 2006).

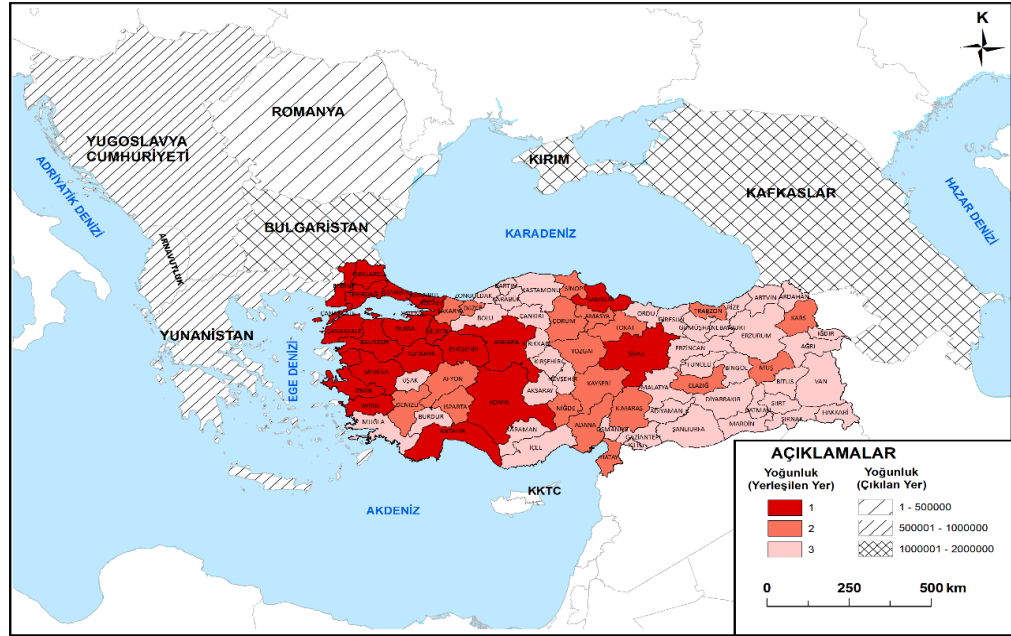
Avusturya'nın yaptığı çeşitli zulümler ve göç ettirme taktikleri sonucunda, 1882-1900 yılları arasında 120.000 kadar Boşnak Osmanlı Devleti topraklarına göç etmiştir. Bu muhacirlerin çoğu İstanbul'da, Üsküdar ve Beykoz'daki çiftliklere; Rumeli'de ise Üsküp ve İşkodra'da, Anadolu'da da Ankara ve Bursa civarlarına iskân edilmişlerdir (Ağanoğlu 2001).

II. Abdülhamit döneminde Rumeli ve Balkanlardan göç eden muhacirlerin sevkini yasaklamıştı. Çünkü bu alanların boşaltılması demek düşman askerlerinin rahatça İstanbul'a ulaşması ve Anadolu'ya hâkim olması anlamına gelmekteydi. Bu yüzden II. Abdülhamit Edirne sınırında bir askeri koridor oluşturmak istemişti. Eğer bu muhacirler burada kalmayı kabul etmiyorlarsa onların yerine Anadolu'dan sadık kişiler bu alanlara naklediliyorlardı. Genellikle işgal edilmemiş topraklara muhacirler naklediliyordu.

Bunun devlet için iki faydası vardı. Birincisi, göçmenlerin daha az sorunla karşılanması ikincisi ise, devletin ekonomik anlamda daha az masraf yapması.

Diğer bir iskân alanı olarak da Rumların fazla yaşadığı alanlara türkleri yerleştirmek. Göçmenlerin bir kısmı da jeostratejik açıdan önemli noktalara iskân edilmeye başlandı. Çanakkale Boğazı çevresindeki Müslüman köyleri zamanla harap olup dağıldığı için, bölgenin nüfusunun büyük bir çoğunluğu Rumlardan oluşuyordu. Boğazın savunması açısından bölgenin Türkleşmesi veya en azından Rumlar ile Türkler arasında bir nüfus dengesinin oluşturulması gerekiyordu. Bu nedenle Çanakkale Boğazı çevresine muhacir iskân edilmeye çalışılmıştır (İpek 2000).

93 Harbi sonunda muhacirler İstanbul'da birikince devlet vilayetlerdeki boş arazilerin belirlenmesini istemiştir. Yapılan çalışmalar sonunda 10.425.881 dönüm boş arazi tespit edilmiştir. Ancak Diyarbakır, Van, Musul, Halep, Bağdat, Basra Vilayetlerindeki 8.807.035 dönüm arazi kuraklık sebebiyle verimli olmaması ve İstanbul ile Rumeli'ye uzak olması dolayısıyla iskâna elverişli bulunmamış ve muhacirlerin büyük bir kısmı Edirne, Aydın, Selanik, Konya, Ankara, Kastamonu ve Hüdavendigar (Bursa) Vilayetleri'ne gönderilmiştir (İpek 2000).

Harita 6. İskân Komisyonu Tarafından Belirlenen Yerleşme Hatları

3.5.1.İskânı Muhacirin Komisyonu ve Muhacirlere Yapılan Yardımlar

Tazminat Fermanına kadar muhacirler ile Bab-ı Ali ilgileniyordu. Daha sonra göçlerin artması ile birlikte 1860 İskân-ı Muhacirin komisyonu ilk olarak kuruldu ve gelen muhacirlerin iskânları ve yapılacak yardımları tanzim ediyordu. 1913 yılında ismi değiştirilerek *Muhacirin ve Aşair Müdiriyeti Umumiyesi* olarak gelen göçmenlerle daha kapsamlı ilgilenildi. Bu göç idaresi 45 maddelik *İskân-ı Muhacirin Nizamnâmesi* hazırlanmıştır. Genel olarak bunlardan bahsedecek olursak;

I. Bölüm, muhacirlerin kabul şartları ile ilgilidir. Muhacirlerin kabul edilmesi ve nerelere iskân edileceklerinin hükümetin yetkisinde olduğu, nüfusa kayıt, vatandaşlığa kabul işlemleri, hakkındaki bilgileri içermektedir. Muhacirlerden kendilerine ayrılan yerlere gitmeyenler, bir daha yardım talep etmemek üzere kendilerinden taahhüt senedi alındıktan sonra kendi paralarıyla arazi alıp istedikleri yerlerde yerleşebileceklerdi.

II. Bölüm, Muhacirin Müdüriyetinin görevleri ile ilgilidir. Dâhiliye Nezareti'nin görev ve sorumlulukları ile ilgilidir.. Muhacirlerin geçici olarak yiyecek ihtiyaçları, sevk ve iskânı, vilayet dâhilinde arazi araştırması, verilecek arazinin bölüştürülmesi, bina inşası hakkındaki tüm kararların komisyonca kararlaştırılıp bununla ilgili harcamaların da yine bu komisyonca yapılacağı belirtiliyordu.

III. Bölüm, muhacirlerin iskânları ile ilgili maddelerden oluşur. İstanbul'da Muhacirin Müdüriyeti, İstanbul dışında ise muhacirin komisyonları gelen muhacirleri önce geçici olarak uygun yerlere yerleştirecekti. Doktorlar tarafından muayene edildikten sonra hasta olanlar en yakın hastaneye sevk edilerek tedavilerinin yapılması istenmiştir. Komisyonlara muhacirlere iş bulma gibi bir görev de verilmiştir. Komisyonlar her haneye, nüfus ve toprağın verimliliğini göz önüne alarak arazi dağıtacaktır. Yerleştirilen muhacirlere plan dâhilinde bir ev ve iki baş çift hayvanı, tarım aletleri, tohumluk zahire satın alınması kararlaştırılmıştı. Bunların bedeli ise daha sonra taksitler halinde geri alınacaktı. Yeni bir köy ya da mahalle oluşturulacak ise cami, mektep, çeşme gibi masraflar oraya yerleştirilenlerin hissesine bölünerek hazinece daha sonra geri alınacaktı. Muhacirler hicret tarihlerinden itibaren altı sene askerlikten ve iskân edildikleri günden itibaren iki sene malî vergilerden muaf tutulacaktır. Esnaf olan muhacirlere bir ev inşa edilecek ve iki bin kuruşu geçmemek üzere sermaye sağlanacaktı. Ayrıca akrabası olan muhacirlerin birlikte veya birbirine yakın olarak yerleştirilmesine dikkat edilmiştir. Hazineden parasız arazi almış olanlar arazinin kendilerine tesliminin üzerinden on sene geçmedikçe bu araziye satamayacaklardı. Kendilerine ev ve diğer malzeme verilerek

hazineye borçlananların bu borçları ödemedikçe ev, hayvan ve diğer malzemelerini satamayacaklardır. Muhacirler bina, tohumluk, hayvan vs. borcunu sebepsiz olarak ödemezlerse arazi, ev gibi mülklerinin hükümet tarafından geri alınacağı da belirtilmektedir.

IV. Bölüm, çeşitli hükümlerle ilgilidir. İskân-ı Muhacirin müdür ve memurlarının, muhacirlerin problemlerini çözmeye gayret etmeleri istenmektedir. Ayrıca muhacirler için devlete ait boş araziler ve çiftlikler satın alınabilecektir.

Zorunlu göçlere maruz kalan muhacirler bölüm bir de görüldüğü gibi zorunlu iskâna da tabi tutulmuşlardır. Çünkü devletin tahsis ettiği alanlara yerleşmek istemeyen muhacirler kendi istekleri doğrultusunda devletten destek almayacak şekilde bir yerlerde iskân yapabileceklerdi. Yaptığımız anketlerde gördüğümüz ise serbest göçmenler daha çok akraba veya önceden gelen kendi halkları ile bir araya gelmeye çalışmışlardır. Bunun yanında devlet muhacirleri üretici duruma getirmek için yaptığı çalışmalar, hayvan ve bağ-bahçe ve yerleşme alanı tahsisi sağlıyordu. Bunlar uygulanmadan I. Dünya Savaşı çıkmıştır ve muhacirlerin Anadolu'ya akınları artık daha fazla artmaya başlayacaktı. Bunun en güzel örneği ise Lozan Antlaşması ile Dünya tarihinde ilk olan belki mübadele (zorunlu) göçtü (Arslan, 2008)

3.5.2.Muhacirlere Yapılan Yardımlar

Nizamname uyarınca göçmenlere yapılacak yardımlar belirlenmişti. Göçmen kabilelerinin Osmanlı topraklarına giriş yaptıkları andan, sevk mahallerine varışlarına, bir düzene kavuşmalarına kadar uzun bir zamanı içeriyordu. Sevk sırasında güvenliğin sağlanması, yiyecek ihtiyaçlarının karşılanması, salgın hastalıklardan korunma, ulaşım araçlarından ücretsiz ya da çok düşük ücretlerle faydalanmaları arazi tahsisi, bina inşasına katkı, eğitim, çeşitli muafiyetler gibi birçok alanda yardım yapılıyordu.

Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti her muhacir için yıllık 166 kuruş ödenek sağlıyordu. Hasta olan muhacirlerin tedavilerinin de muhacirin tahsisatından karşılanması kararlaştırıldı. Aşırı giderler sebebiyle devlet bir süre sonra yapmış olduğu bazı yardımları azaltmak ya da kesmek zorunda kalmıştır.

Göçmenlerin bazı vergilerden muafiyeti onlara tanınan ayrıcalıklar arasında sayılabilir. Muhacir nizamnamesinde Rumeli muhacirleri için hicret tarihinden itibaren altı yıl askerlikten, iki yılda vergilerden muafiyet tanınmıştı. Mali muafiyetlerden biri sundukları dilekçelerden damga vergisinin alınmamasıydı.¹⁴ Temettü, emlak ve diğer

bazı vergilerden iki sene müddetle muaf tutulmaları kararlaştırıldı. Muafiyetin iki sene gibi bir süre ile tanınması göçmenleri rahatlatıyordu.¹⁵ Düzen kurup belli bir seviyeye gelinceye kadar vergilerin ertelenmesi ve bunun kanunla yürürlüğe konması atılan önemli adımlardan biri olarak değerlendirilebilir. Muhacirlerin hicret tarihinden itibaren muafiyet uygulamasının sorun yaratmasıyla bir süre sonra iskân tarihi esas alınması benimsenmiştir.¹⁶ Ülkeleriyle ilişkilerini kesmek için gitmek isteyenlerin uygulanacak pasaport harcı istisnası da tanınan muafiyetler arasındadır.

Ailelere ev ve araziden başka üretim yapabilmek için ziraat aletleri ve tohumluk sağlanıyordu. Esnaf olanlar şehir ve kasabalarda ikamet ettiriliyor, kendilerine iki bin kuruşa kadar maddi destek sağlanıyordu. Esnafa 1914 yılı Mayıs ayı sonlarında çıkarılan geçici kanunla bir defaya mahsus getireceği eşyadan gümrük vergisi alınmaması kararlaştırıldı.

3.5.2.1. Arazi, Tohumluk ve Ev Yardımı

Gelen göçmenler önce Tekirdağ, Gelibolu, Edirne çevresinde sonrada, Anadolu'nun iç kesimlerinde bulunan boş topraklara yerleştirilirken, bunlara aran, kanunnamesine uygun olarak bir çift için verimli yerlerden yetmiş, orta verimliliktekilerden yüz verimsiz yerlerden veya kıyı kesimlerinden yüz otuz dönüm arazi verilmiştir. Bilindiği gibi dönüm Osmanlı kanunnamelerinde *eni, boyu kırk adım olan toprak*, olarak tanımlanır. Yaklaşık olarak 900 metre karelik bir yerdir. Bununla beraber, göçmenler iklimsel nedenleri öne sürerek devletin verdiği toprakları kabul etmeyerek başka alanlara yerleşmişlerdir. Muhacirlere neden bu alana yerleştiniz sorusu yönetildiğinde, verdikleri cevap verimli araziler ve uygun iklim koşullarından dolayı bu alanı seçtiklerini belirttiler.

Göçmenlere sadece tarıma elverişli arazi değil, uygun yerlerden bir miktar otlak verilmiştir. Örneğin 1893 senesinde Bursa'ya yerleştirilen göçmenlere kırk sekiz parçada 60 dönüm tarım arazisi, 700 dönüm otlak, 500 dönüm de baltalık dağıtılmıştır.

Boş topraklar devletçe muhacirlere verildikten sonra göçmenler bu topraklar üzerinde ev yapıp tarımla uğraşmaktadırlar. Zaman zaman bu toprakların eski sahipleri olduklarını ileri süren kişiler çıkmakta; arazilerin kendilerine geri verilmesini istemektedirler. Eski toprak sahipleri tapularını getirerek muhacirlerden topraklarını almak istemişlerdir. Fakat devlet muhacirleri yerleştirdiği yerin sahibi var mı yok mu diye

sormaktaydı. Bu da muhacirlerin sonra karşılaştacağı zorluklar arasındaydı. Sonradan hak iddia edenler ortaya çıkıp muhacirlerin sahip olduğu topraklardan hak iddia edebiliyordu.

Osmanlı Devleti iskân faaliyetini sürdürdüğü sırada yerli halktan da destek alıyordu. Arazi şartlarını iyi bilen köylüler ne ekilip biçilmesi gerektiği muhacirlere öğretmeye çalışıyordu. Fakat göçmenler Balkanlar da yaptığı tarımsal faaliyetleri burada sürdürmek istiyordu. Çünkü başka faaliyetleri öğrenmeye zamanları yoktu üretici duruma gelmek zorundaydılar. Bu da muhacirler için ayrı bir zorluktu. Ayrıca tarımsal faaliyette bulunmak isteyen muhacirlere halk destek vermek zorundaydı. Çünkü kanunnameye bu hüküm yer alıyordu. Yerli halk muhacirlere ekipman, tohum ve ev tahsisi konusunda yardım edecekti. Muhacirler bulundukları köyde devlete ait arazi varsa ekip biçecekti aksi halde köylüler gündelik karşılığı tarlalarında muhacirleri çalıştırmak zorundaydı.

Göçmenler için yapılan evler de, kendilerine verilen arazi üzerine ya yine kendileri tarafından veya çevredeki yerli halkın yardımı ile yapılmaktaydı. Örnek olarak, 1878 yılı sonlarında Şile yakınlarında Çerkes göçmenleri için yapımına başlanan yirmi beş kadar evin keresteleri devlet tarafından parasız verilmiş, inşaata halkın yardımı sağlanmış, bununla beraber kapı ve pencere malzemesi ile dülger gündelikleri yine devlet tarafından karşılanmıştır. Böyle kurulan mahalle ve köylere iskân muhacir komisyonunda çalışan memurlar isim veriyordu. Sultaniye, Mahmudiye, İhsaniye, Osmaniye gibi köyler bunlara örnek olarak verilebilir.

Göçmenler bazı yerlerde terk edilmiş olan evlerde kalabilmeleri ve buralardan kendilerine arazi verilmesi için ilgili devlet kuruluşlarına da başvurmuşlardı, Gemlik'te; Yunan eşkıyalarının dağlara yerleşmeleri üzerine rahatsız olan yerli halk buradaki 200 evi terk etmiş, geriye 8-10 ev halkı kalmıştır. Terk edilen bu yerlere muhacir yerleştirilmesi için çaba harcanmıştır.

Göçmenlerin evleri ile yerli halkın evleri arasında yapı farklılıkları vardı; muhacir köylerinde evler genellikle U şeklinde dizilmekte, köy meydanı ortada boş kalan kısma isabet etmekteydi. Yerli köylerle göçmen köyleri arasında ev düzeni açısından karşılaştırma yapan coğrafyacıların muhacir köylerinin ve mahallelerinin yerli köylerden biraz daha planlı olduğu kuruluşunda gözlemlerini, köy veya mahalle kuruluşunda uygulanan plandan doğmakta olduğu belgelerden açıkça ortaya çıkmaktadır. Çünkü devlet nizamnameye köy planı hakkında da telkinlerde bulunmuştu.

3.5.2.2. Sağlık, Eğitim ve Diğer Alanlardaki Yardımlar

Muhacirlerin sağlık ve eğitimleri ile ilgilenmeyi Osmanlı Devleti görev sayıyor, onların dini isteklerini de gidermeye çalışıyordu.

- Sağlık yardımları

Muhacirlere, geçici yerleşme yerlerinde yapıldığı gibi, sürekli yerleşme yerlerinde de sağlıkları ile ilgilenmek gerekiyordu. Muhacirler sürekli olarak kaldıkları yerlerde de birçok sağlık ve diğer sorunlar ile de karşılaşmışlardır. Örneğin; Hüdavendigar (Bursa) kıyı kesimlerine yerleşen muhacirler bu alanda yapılan çeltik tarımı sineklerin bu alanda fazla olmasına yol açmıştır. Bu sineklerin yol açtığı sıtma hastalığı ile binlerce kişi ölmüş ve iç kısımlara göç etmek zorunda kalmışlardır. Sıtmaya yakalananlara, diğer bulaşıcı hastalıklara tutulanlara tedavileri için ilaç ve doktor gerekiyordu. Her ne kadar Osmanlı yönetimi her ilde en az bir doktor ve bir eczacı bulundurmaya çalışıyorsa da, bu illerin büyüklüğü ve mesafelerin fazlalığı, yerleşme yerlerinin dağınıklığı, nüfusun ve hastalananların çokluğu yanında tüm önlemler yetersiz kalıyordu. Bu gibi durumlarda İstanbul'a haber salınarak devlet tarafından doktor ve eczacı sağlanıyordu.

-Eğitim Alanlardaki Yardımlar

Devlet, muhacir çocukların eğitimlerine devam etmeleri için de tedbirler almıştır. Sultani ve sanayi mekteplerinde kontenjanlar ayrılarak eğitimsiz kalmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Dil sorunu yaşayan küçük çocuklar için ibtidaî mekteplerine eğitimciler gönderilmiştir. Muhacir çocukların, sanayi mekteplerine gönderilmiş olması devletin bu çocuklara meslek kazandırmak istediğinin bir göstergesidir.

Osmanlı Devleti gelen muhacirlerin eğitimi konusunda gereken önlemleri almaya çalışmıştır. Bu konuda bir örnek olarak devletin, maarif bütçesine 1883-84 yıllarında 100 000 kuruş para ayırdığı ve bu paranın muhacirlerin eğitim konusundaki ki istekleri için kullanıldığı gösterilebilir. Balıkesir'de 150 öğrenci alabilecek bir okul yapılmış ve Çerkes muhacirlerinin çocukları içinde Çerkes lisanı bilen bir öğretmen gönderilmesi istenmiştir.

Bursa ilinde Halimiye köyünde bir okul ve cami yapılması için 500 lira gerektiği bildirilmiş ve gereken yardımların yapılması istenmiştir. Bu tür isteklerde okul Maarif Nezareti tarafından, cami ise Evkaf-ı Hümayun Hazinesi tarafından yaptırılsın kararı verilmekteydi.

Devletin en dikkat çeken eğitim uygulaması eğitim yaşındaki çocuklara hem eğitim vermek hem de gelecekte iş sahibi olmaları için onları mesleki liselere yazmasıdır. Böylelikle liseden mezun olan muhacir çocukları üretici duruma geçecekti.

3.6. İskân Çalışmaları ve Güney Marmara'nın Payı

Göçmenlerin iskân ve vatandaşlığa geçiş işlemlerinin düzenli bir şekilde yapılabilmesi için 13 Mayıs 1913 tarihinde dört bölüm ve kırk beş maddelik İskân-ı Muhacirin Nizamnamesi yayımlandı. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için nizamname üzerinde durmak yerinde olacaktır. Nizamnamenin birinci bölümü göçmenlerin kabulüne dair maddeleri içermektedir. Muhacirlerin kabulünün ve nerelere iskân edilecekleri konusunun hükümetin yetkisinde olduğu belirtilmekte, bu işlemler hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. İskân alanını beğenmeyen göçmenlerin ellerinden senet alındıktan sonra kendi imkânlarıyla yerleşebilecekleri ifade edilmektedir.

Muhacirin Müdüriyetinin görev ve sorumluluklarına dair maddeler ikinci bölümde yer almaktadır. Vilayetlerde müdür, memur ve kâtipten oluşan bir idare oluşturulacağı, tesis edilecek İskân-ı Muhacirin Komisyonlarına maddelerde belirtilen kuruluşlardan üye seçilmesi öngörülmektedir. Muhacirlerin yiyecek ihtiyaçlarının temini, iskân için arazi araştırılması, bina inşasına dair yapılacak tüm çalışmalar bu komisyonun görevleri arasında sayılmıştır (Kaya, 2013).

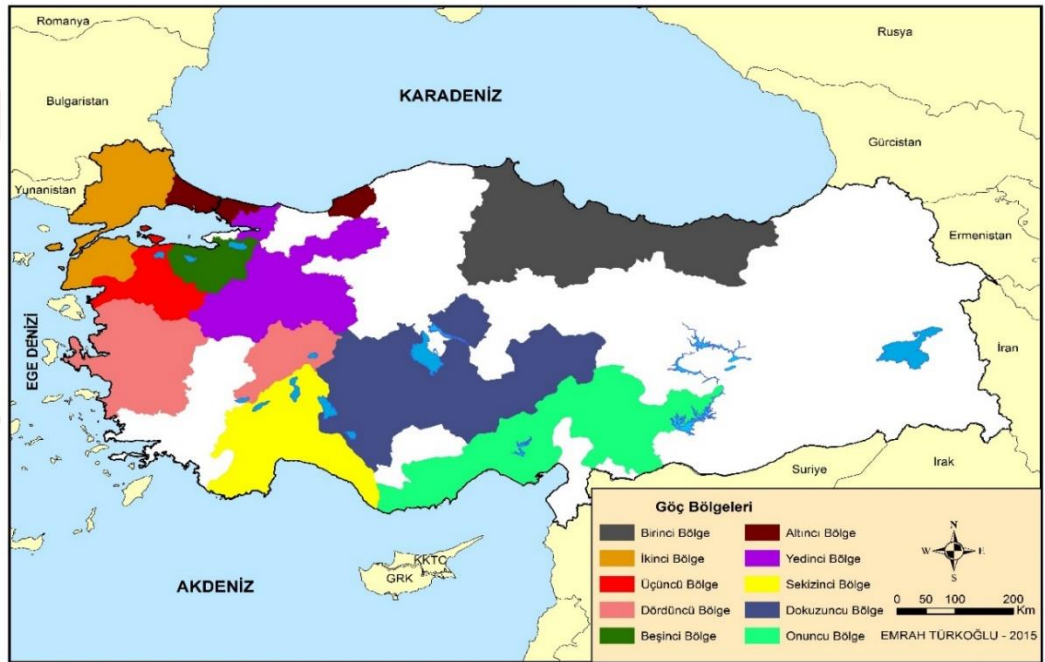
Üçüncü bölüm muhacir iskânına ayrılmıştır. Bu bölümde Muhacirin Müdüriyeti ve komisyonların önce göçmenleri geçici iskân alanlarına yerleştirilmesine, her haneye nüfusa göre toprak dağıtılıp, iş bulunmasına dair hükümler yer alıyordu. İki kattan oluşan bir ev, iki baş çift hayvanı, tohumluk, tarım aletleri verilmesi komisyonların görevleri arasında bulunuyordu. Araç ve gereçlerin daha sonra taksitler halinde geri ödemesi öngörülmüştü. Ortak kullanım alanları (okul, cami, çeşme gibi) için yapılan masrafların belirli bir süre sonra geri ödemesi yapılacaktı. Esnaflıkla uğraşanlara iki bin kuruşa kadar iş kurabilmeleri için sermaye verilecekti.

Çeşitli hükümlerin yer aldığı dördüncü bölümde muhacirlerin mümkün olduğunca alıştıkları iklime uygun alanlara yerleştirilmesine özen gösterilmesi isteniyordu. Komisyonların da arazi seçiminde gerekli hassasiyeti göstermesi de önemle vurgulanıyordu (Kaya, 2013).

Muhacirin komisyonu Anadolu'ya göç eden muhacirlerin en iyi şekilde iskân edilmeleri için gerekli çalışmaları yapmış ve buna göre uygun gördükleri alanlara

muhacirleri iskân ettirmişlerdir. Kanunnamenin dördüncü bölümünde bu kıstas üzerinde durulmuş ve muhacirler buna göre iskân edilmiştir. Muhacirlerin bu şekilde iskân edildiği göz önüne alındığın en iyi yer seçimi olarak Marmara Bölgesi 'de başta gelmektedir. İklimsel ve arazi açısından uygun olduğu için iskân komisyonu bu alana muhacirleri iskân etmiştir. Bu yüzden Güney Marmara Bölümü' de yoğun bir şekilde muhacirlerin iskân edildiği yerlerin başında gelmektedir.

Güney Marmara Bölümü'ne muhacirlerin yerleştirilmesinde kendi istekleri dışında komisyonun yaptığı iskân faaliyetleride etkili olmuştur. Harita 4'de görüldüğü gibi komisyonun belirlediği yerleşme hattının başında Güney Marmara Bölümü dikkat çekmektedir.

Harita 7. Göç Bölgeleri

Komisyonun belirlediği muhacirlerin yerleşme alanları Bursa, Çanakkale ve Balıkesir illeri göç bölgeleri açısından başta gelmektedir (Harita 5). Balkanlardan, Kırım'dan ve Kafkasya'dan Anadolu'ya göç edenlerin ilk yerleştikleri alanlar Marmara ve Ege Bölgesidir. Balkanlardan göç eden muhacirlerin iskânı için Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Türkiye'de on yerleşim bölgesi tespit etmiştir.

Birinci Bölge: Sinop, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Gümüşhane, Amasya, Tokat, Çorum.

İkinci Bölge: Edirne, Tekfur dağı, Gelibolu, Kırk kilise, Çanakkale.

Üçüncü Bölge: Balıkesir

Dördüncü Bölge: İzmir, Manisa, Aydın, Menteşe, Afyon.

Beşinci Bölge: Bursa.

Altıncı Bölge: İstanbul, Çatalca, Zonguldak.

Yedinci Bölge: İzmit, Bolu, Bilecik, Eskişehir, Kütahya.

Sekizinci Bölge: Antalya, Isparta, Burdur.

Dokuzuncu Bölge: Konya, Niğde, Kayseri, Aksaray, Kırşehir.

Onuncu Bölge: Adana, Mersin, Silifke, Kozan, Ayıntab, Maraş.

Çalışma sahasının belirlenmesinde etkili olan diğer bir faktörde Mübadele, İmar ve İskân Vekâlet'inin muhacirleri bu alanlara iskân etmesidir. Dönemsel olarak Anadolu'ya göç akınları olduğu için sonradan gelen göçmenler akrabalarının olduğu yerlere göç etmiştir. Anket çalışmasında sorulan sorulardan bir tanesi de bu konu üzerineydi. Akraba bağları ve komşuluklar göçmenler arasında genelde korunmaya çalışılmıştır.

3.6.1. Güney Marmara Bölümü ve Muhacirler

Osmanlı Devleti balkanlarda ilk olarak 1361'de Edirne'nin alınmasıyla varlık göstermiştir ve Balkanlarda yayılma bu tarihten sonra hızlanmıştır. Bu hızlanma süreci ile birlikte Anadolu'da yaşayan yerli halk kitleler ve gruplar halinde balkanlara yerleştirilmiştir. Buraya yerleştirilen halkın özelliği tarım ve ticaret alanında yetkin olan insan topluluklarıydı. Bu gruplar Balkanlarda verimli arazilere yerleştirilmiştir. Temel sebebi ise üretim ve oradaki alanlarda yerleşimi kalıcı hale getirmektir.

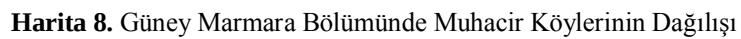
Osmanlı Devleti'nin gerileme veya dağılma dönemi olarak adlandırdığımız son dönemde ise buraya yerleştirilen Müslüman Türkler veya Müslümanlar bu dönemde tekrar zorunlu göçlerle Anadolu'ya göç ettirilmiştir. İlk göçün (Balkanlar'dan Anadolu'ya) başladığı tarih 1821 Yunan ayaklanması ve 93 Harbi (Osmanlı-Rusya Savaşı)'dir. Balkanlar'dan Anadolu'ya göçmenlerin yoğun olarak geldiği tarihler şu dönemleri kapsamaktadır.

1-1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı ve sonrasındaki Göçler

2-1912-1913 Balkan Savaşları sonrasındaki göçler

3-Lozan Antlaşması sonrası Mübadele Göçleri

4-1934'te çıkarılan 2510 Sayılı İskân Kanunu sonrasındaki göçler

Çanakkale gerek muhacirlerin tercih ettiği yer olması açısından gerekse de devlet politikası olarak stratejik özellik gösterdiği için yerleşme alanı olarak muhacirler açısından fazlaca tercih edilen bir ildir. Çünkü boğazların güvenliği çok önemliydi ve devlet muhacirleri bu alanlara iskân ediyordu.

Harita 9. Çanakkale İline Ülkelere Göre Gelen Muhacirler

Çanakkale'ye en fazla göçmen Balkanlardan Özellikle Yunanistan ve Bulgaristan'dan gelmiştir. Özellikle Balkan savaşlarından sonra ve Lozan Antlaşması gereği mübadil göçü (zorunlu) ile binler kişi Çanakkale'ye gelmiştir. Çünkü mübadele gereği Rumların fazla yaşadığı alanlar ile Türklerin fazla yaşadığı alanlar arasında zorunlu göç gerçekleştirilecekti. Batı Anadolu'da Rumların fazla olmasından dolayı daha çok mübadele bu alanda gerçekleştirilmiştir.

3.6.1.2. Balıkesir İlindeki Muhacirler

Balıkesir Güney Marmara Bölümü'nde en geniş araziye sahip verimli toprakları ile de muhacirlerin tercih ettiği yerlerin başından gelmektedir. Hemen hemen her göç dalgasında muhacirlerin iskân edildiği veya gönüllü olarak yerleşilen yerdir.

Harita 10. Balıkesir İline Ülkelere Göre Gelen Muhacirler

Balıkesir iline en fazla muhacir Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'dan gelmiştir. Balıkesir muhacirleri buranın düz ve verimli olmasından dolayı ve zirai faaliyetlere uygun olmasından dolayı tercih ettiklerini belirttiler. Ayrıca kıyı kesiminde Rumların fazla olmasından dolayı mübadele sonrası da devlet tarafında iskân edilmişlerdir.

3.6.1.3. Bursa İlindeki Muhacirler

Bursa şehri tarihleri canlı tutan ve her dönemde çeşitli beyliklere ve devletlere başkentlik yapmış, tarihi, mimariyi, kültürü yansıtan özelliği ile dikkati çekmiştir. Bursa ayrıca göçmenler şehri olarak da adlandırılmaktadır. Orta Asya'dan gelen birçok kavim ve topluluğa da ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı ve Selçuklu döneminde Orta Asya'dan getirilen birçok halk da Bursa'ya yerleştirilmiştir.

Harita 11. Bursa İline Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı

Bursa'ya en fazla muhacir Balkan ülkelerinden gerçekleşmiştir. Bursa'da eskiden beri ticaret ön plandaydı. Özellikle mübadele ile birlikte girişimci sınıfı olan Rum ve Ermenilerin bu alanı boşaltması ve yerlerine çiftçi olan muhacirlerin yerleşmesi Bursa için o dönemde büyük bir sorun teşkil etmiştir. Muhacirlerin çalışkan olması bu açığı birkaç yıl sonra telafi edecekti. Fakat o dönem için hem kültürel hem de ekonomik anlamda Bursa için ciddi bir sorun olmuştur. İpekçilik ve zeytincilikte de ciddi düşüş yaşanmasında da etkili olan diğer bir faktör muhacirlerin bu zirai faaliyetten anlamamasıdır. Devlet bu olayı ciddi bir sorun olarak görmüş ve muhacirlerin ipekçilik ve zeytincilik uğraşmalarını teşvik etmiştir.

Fakat Bursa'ya yerleşen Kafkas ve Balkan Muhacirleri farklı sektörlerin gelişmesine katkı bulunmuş ve Bursa'nın ekonomik kalkınmasına da yardımcı olmuşlardır.

3.6.1.4. Bilecik İlindeki Muhacirler

Bilecik; Bursa, Çanakkale ve Balıkesir gibi muhacirlerin geniş bir şekilde iskân edildiği yerdir. Daha çok bu ile muhacirler Kafkaslardan ve Rumeli'den gelip yerleşmişlerdir. Rumeli'den daha çok Selanik, Karacaova, Drama, Vodina, Tikveş'ten gelen muhacirler Bilecik'e yerleştirilmiştir. Kafkaslardan ise gelen muhacirlerin çoğunluğunu Abhazlar, Çerkesler ve Yörükler oluşturmaktadır.

Harita 12. Bilecik İline Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı

Harita 12’de görüldüğü gibi Bilecik iline muhacirler daha Kafkaslardan gelmişlerdir. En fazla iskân edildikleri yer ise Bozüyük’tür. Kafkas muhacirleri Bozüyük’te Akçapınar, Alibeydüzü, Poyra, Karaağaç, Akpınar, Düздаğ gibi yeni köyler kurmuşlardır.

3.6.1.5. Yalova İlindeki Muhacirler

Kafkas ve Rumeli muhacirlerinin yerleştirilmesinde devlet stratejik bir iskân politikası izlemektedir. Samanlı Dağları ve Adapazarı hattı askeri açıdan stratejik bir alana karşılık gelmekte fakat burada Rum ve Ermeni nüfusu fazlaydı. Bu yüzden devlet Müslüman türkleri bu alanlara iskân etmeye başladı. Buraya yerleştirilen muhacirler yeni köyler kurmuşlardır (Esenköy, İhsaniye, Mecidiye).

Harita 13. Yalova İline Ülkelere Göre Gelen Muhacir Sayısı

Yalova iline en fazla göçmen Kafkaslardan ve Yunanistan'dan gelmiştir. Özellikle 1970-90 arasında Balkanlardan çok sayıda muhacir Yalova'ya yerleşmiştir. Bu 1970-90 arasında gelen muhacirlerin Yalova yerleşmesinde etkili olan birinci faktör akraba bağlarıdır. Bu uluslararası göç türü olarak **İlişkiler (Network) Ağları** olarak açıklanmaktadır.

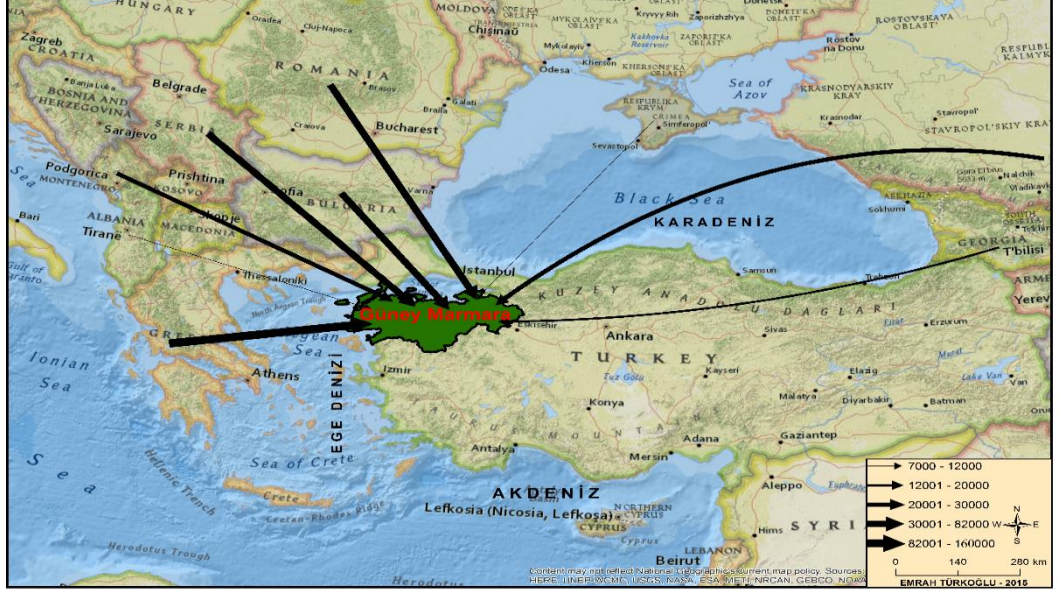
3.6.1.6. Güney Marmara Bölümü'ne Ülkelere Göre Gelen Muhacirler

Muhacirlerin en fazla yerleştiği coğrafi bölümün başında Güney Marmara Bölümü gelmektedir. Güney Marmara Bölümüne bu kadar çok muhacirin yerleşmesinin sebebinin altında şu faktörler yatmaktadır.

- Coğrafi Mesafe
- Fiziki mekân özellikleri
- Devletin iskân etme politikası
- Dinsel
- Stratejik özelliğe sahip olması
- Mübadele göçleri

Bu nedenlerden dolayı Güney Marmara Bölümü muhacirlerin yoğun olarak yerleştirildiği bir yer olma özelliği göstermektedir. Güney Marmara Bölümü muhacirlerin buraya yerleşmeden önceki toplumsal yapı olarak % 30 veya 40'lara varan yabancı milletleri barındırmaktaydı (Rum ve Ermeni gibi). Yani toplum heterojen bir özellik

göstermekteydi. Muhacirlerin göçleri ve Lozan Antlaşması ile (Mübadele (Zorunlu)) Batı Anadolu ve Balkanlardaki Rumların (Yunanistan) yer değiştirmesi ile Güney Marmara’da toplum homojen özellik göstermeye başlamıştır. Bu gelişmelerden sonra Güney Marmara’da azınlıkların oranı % 2 ila 5’e düşmüştür.

Harita 14. Güney Marmara Bölümü'ne Ülkelerden Gelen Muhacir Sayısı

Tablo 3. Güney Marmara Bölümüne Gelen Muhacirlerin Yaklaşık Sayıları

Ülkeler	Gelen Muhacir Sayısı
Arnavutluk	11500
Bulgaristan	170000
Gürcistan	20000
Kafkasya	29500
Kırım	7000
Romanya	30000
Sırbistan	6000
Yugoslavya	30000
Yunanistan	152000
Toplam	456000

Güney Marmara Bölümü'ne en fazla göçler Yunanistan ve Bulgaristan'dan gerçekleşmiştir. Bunun en önemli nedeni ise Mübadele sonucu Batı Anadolu'daki Rumların ve Yunanistan'daki Türklerin yer değiştirmesidir. Nüfus mübadelesi ile

500000'e yakın muhacir Anadolu'ya gelmiştir. Batı Anadolu'dan Yunanistan'a yaklaşık 1 200 000 Rum göç etmiştir. Anadolu nüfusunda azalış meydana gelirken Yunanistan nüfusunda artış yaşanmıştır. Bazı muhacir köylerinin isimleri;

BALIKESİR

- Ayvalık ilçesi, Küçükköy.
- Erdek ilçesi, Balıklı.
- Erdek ilçesi, Ocaklar.
- Sındırgı ilçesi, Işıklar.
- Susurluk ilçesi, Alibey.

BURSA

1891- 1893 yılları arasında Bursa'ya göç olmuştur.

-İnegöl ilçesi;

1. Osmandere köyü; Çerkes muhacirler.
2. Pelidli köyü; Boşnak muhacirler.
3. Ahi Dağı ormanları; Tırnova muhacirleri.
4. Dombayçayırı (Pabuççayırı) köyü; Cuma-i Atik muhacirleri.
5. Turan köyü; Boşnak muhacirler.

- İznik ilçesi;

1. Karateke Aşireti.
2. Kavaklıdere köyü; Tırnova muhacirleri.
3. Mustafaali köyü; Servi muhacirleri.

-Mudanya ilçesi;

1. Soğukpınar Köyü; Tırnova muhacirleri.

-Orhangazi ilçesi,

- 1-Turan köyü.
- 2-Üçpınar köyü; Eslemiyeli muhacirleri.
- 3- Balyaz köyü; Eslemiyeli muhacirleri.
- 4-Hüseyinalanı köyü; Hazergrad muhacirleri.

ÇANAKKALE

- Çan ilçesi;

1. Karadağ köyüne 1914 yılında Rumlar çeşitli köylerden göç etmişlerdir.

- Biga İlçesi

- 1-Abdiağa; Pomak, 1891, Bulgaristan, Filibe, Rahova.
- 2- Adliye; Muhacir, 1889, Bulgaristan, Filibe.
- 3-Ağaköy; Muhacir, 1880, Bulgaristan, Razgrad/Şumnu.
- 4-Akkayrak; Pomak, 1904, Bulgaristan, Filibe, Tomraç ve Küçükköy.
- 5-Akpınar; Pomak, 1891, Filibe, Dravna ve Foyna.
- 6- Aksaz; Mübadele Muhaciri, 1925, Yunanistan, Selanik, Doyran, Langaza, Klepe ve Turgutlu.
- 7- Akyaprak; Muhacir, 1879, Bulgaristan, Razgrad, Ayazlar köyü.
- 8-Anbaroba; Muhacir, 1894, Bulgaristan, Osman Pazarı, Razgrad.
- 8-Arabaalan; Pomak, 1885, Bulgaristan, Filibe, Lakavitsa.
- 9- Aytdere; Muhacir, 1878, Bulgaristan.
- 10-Bahçeli (İhsaniye); Bulgar, 1878, Bulgaristan
- 11-Bakacak (İpkaiye); Muhacir, 1877, Bulgaristan, Şumnu, Osman Pazarı.
- 12- Bakacaklı Çiftliği; Muhacir, 1877, Bulgaristan, Filibe, Yeniköy.
- 13- Balıklı Çeşme (Belediyesi); Muhacir, 1878, Bulgaristan, Tırnova, Şumnu.
- 14- Bozlar; Muhacir, 1943, Bulgaristan, Eski Cuma.
- 15-Camialan; Pomak, 1900, Bulgaristan, Filibe, Daudvu, Kuruşu ve Drievu.
- 16- Çelikköy; Muhacir, 1881, Bulgaristan, Razgrad, Karaveliler, Hocalar.
- 17- Çeltik; Muhacir, 1882, Şumnu, Akyar.
- 18- Çeşmealtı; Pomak, 1878, Bulgaristan, Botevgrad, Orhaniye.
- 19- Çınardere; Muhacir, 1878, Bulgaristan, Şumnu.
- 20- Çınarlıköprü; Muhacir, 1848, Bulgaristan.
- 21- Değirmencik; Mübadele Muhaciri, 1925, Yunanistan, Selanik, Dedeagaç; Muhacir, Bulgaristan, Kosova, Üsküp.
- 22- Dikmen; Muhacir, 1878, Bulgaristan, Kırcaali, Boruva.
- 23- Doğancı; Kumuk, 1934, Romanya ve Bulgaristan Muhacirleri.
- 24-Eğridere; Muhacir, 1871, Eski Cuma, Akme Mehmet Köyü, Şumnu Nasçı Köyü.
- 25- Elmalı; Pomak, 1882, Bulgaristan, Filibe, Bukova, Rakovutsa, Drenova.

26-Eybekli; Pomak, 1878, Bulgaristan, Filibe, Rubcuz; Muhacir, Bulgaristan, Lofça.

27-Gemicikırı; Muhacir, 1881, Bulgaristan, Eskicuma, Kamçıboylu, Şumnu, Yasçı.

28-Gerlengeç; Muhacir, 1877, Razgrad, Sultaniye, Eskicuma, Popköy.

29- Geyikkırı; Muhacir, 1878, Bulgaristan, Eskicuma, Balıksu.

30-Göktepe; Muhacir, 1888, Bulgaristan, Eskicuma, Kayabaşı, Hocaköy.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GÜNEY MARMARA BÖLÜMÜ'NÜN, HEDEF MÜLTECİ BÖLGESİ OLMASININ NEDENLERİ

Güney Marmara Bölümü'nü, mültecilerin tercih etmesinde etkili olan faktör coğrafi mesafenin yakınlığı ve güvenli bölge olmasıdır. Balkanlardan gelen muhacirler kara ile tek bağlantısı olan, Marmara Bölgesi'nden Anadolu'ya geçmek zorundaydılar. Bu yüzden Balkanlardan gelen muhacirler büyük çoğunlukla Marmara Bölgesi'ne yerleşmiştir ve bu alanları iskân alanları olarak tercih etmişlerdir.

4.1. Güney Marmara'nın Doğal Karakterleri ve Muhacir Yerleşmesine Etkisi

Güney Marmara Bölümü yükseltisinin bazı alanlarda fazla olduğu, genelde ovalık alanlara ve sulu tarım alanlarına sahip bir alan özelliği göstermektedir. Verimli tarım arazileri ve dağlık alanlardaki ormanlık sahaları ile dikkati çekmektedir. Samanlı, Kaz ve Uludağ bölümün engebeli alanlarını oluşturmaktadır. Gemlik, Pamukova, Bursa Ovası, İnegöl, Yenişehir Ovası, Balıkesir Ovası, Kumkale Ovası önemli düzlük ve tarım alanlarıdır. Tarımsal faaliyete uygun geniş arazilere sahip olan Güney Marmara Bölümü mültecilerin bu alanlarda iskân edilmesinde etkili olan faktörler arasında yer alır.

Özellikle topoğrafik ve iklimsel özellikleri ile Güney Marmara Bölümü Balkanlar ile benzerlik gösterdiğinden dolayı mültecilerin en çok bu alanı tercih etmiş ve sürekli iskân alanı olarak da burada kalmışlardır. Kafkaslardan gelen muhacirlerin daha çok dağlık alanlara yerleştiği görülmektedir. Çünkü Kafkas muhacirleri geçimlerini daha çok hayvancılık ve ormancılık ile yapmaktadırlar. Balkanlardan gelen muhacirler ise tarımsal alanlara yani ovalık sahalara yerleşerek tarımsal faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Güney Marmara Bölümü hem Kafkas muhacirleri hem de Balkan muhacirleri açısından önemli bir alana karşılık gelmektedir. Çünkü Güney Marmara Bölümü verimli tarım arazilerine ve her türlü tarımsal faaliyetin yapılmasına uygun arazilere sahipti. Muhacirlerin % 90'ı çiftçilik ve hayvancılık ile uğraştıkları için Güney Marmara Bölümü muhacirler için ayrı bir önem arz etmekteydi. Bu yüzden Balkan ve Kafkas muhacirleri bu verimli arazilere yerleşmiş veya yerleştirilmişti.

93 Harbinden sonra Kafkaslardan başlayan kitleler halinde göçler sonucu Anadolu'ya gelen Kafkas muhacirlerin Bursa'nın dağlık alanlarına yerleştiği görülmektedir. Balkan Savaşlarından sonra da aynı şekilde Güney Marmara Bölümüne binlerce muhacir yerleşmiştir. Bu göçler sonucunda, Bursa merkez ilçede 18 yeni köy, 15 de yeni mahalle kurulmuştur. Gemlik'te 12 yeni köy, İnegöl'de de 32 yeni köy, üç de yeni mahalle kurulmuştur.

4.2.Güney Marmara'nın Beşeri Karakterleri ve Muhacir Yerleşmesine Etkisi

Güney Marmara Bölümü, Kuzeybatı Anadolu'nun en eski doğa ve tarih bölümüdür. Güney Marmara Bölümü, çok eski yıllardan bu yana büyük farklı kültür ve medeniyetlerin beşiği olmuştur. Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürleri Güney Marmara'da önemli izler bırakmıştır. Güney Marmara, Asya ile Avrupa arasındaki bir bölgede olması nedeni ile hem Asya, hem de Avrupa kültüründen etkilenmiştir. Nitekim Orhangazi yakınlarındaki Ilıpınar Höyüğü kazılarında, buradaki yerleşim alanlarının Asya ile Balkanlar ve Avrupa kültürleri arasında geçişi sağladığı anlaşılmıştır.

Osmanlı Devletinin kurulduğu bu topraklar, Güney Marmara'yı özgün bir tarihi alan haline getirmiştir. Verimli ovalarıyla, şifa dağıtan kaplıcalarıyla, Uludağ'ıyla, geleneksel Türk tiyatrosunun temel taşı olan Karagöz ve Hacivat'ıyla, kılıç kalkan oyunları, dağ yöresinin Yörük kültürüyle Güney Marmara, ülkemiz kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Batıya açılan pencere İpek yolunun geçtiği yer olan ve Necmi Gürsaka'nın "**Floransalı Carlo**" kitabında da belirttiği gibi, bir ipek kenti olan Bursa'nın uzun yıllardan beri çekici bir merkez olduğu bilinmektedir (Aytaç, 2012). Güney Marmara Bölümü'nde yer alan Bursa, göçlerle kurulmuş bir kenttir. Bursa'ya tarih sürecinde çok çeşitli göç akınları olmuştur. Bu göçler sırasında çok çeşitli yerlerden, çok çeşitli ulus ve topluluklar yerleşmiştir. Bu göçler arasında Kafkasya ve Balkanlardan gelen Muhacirler de yer almaktadır. Âdete küçük bir Türkiye minyatürü özelliği göstermektedir.

Güney Marmara Bölümü, nüfus yapısı incelendiğinde yaşayanların büyük kısmı göçmendir. İlk olarak 1880'li yıllarda Rumeli ve Kafkasya'dan gelen göçmenler, daha sonra Balkanlardan gelenler ve Kurtuluş savaşı sonrası bölgeyi terk etmek zorunda kalan Rum ve Ermenilerin yerine gelen Yunan göçmenleri Bursa'ya yerleşmişlerdir. Geçmişten bugüne kadar göçlere sahne olan Bölüm network ağ göç teorisi şeklinde gerçekleşmiştir.

Çünkü önceden gelen muhacirler sonradan geleceklere ışık olmuştur. Bu yüzden geçmişten günümüze kadar muhacirlerin en fazla tercih ettiği bölüm olmuştur Güney Marmara.

4.3. Coğrafi Mesafe

Marmara Bölgesi Asya ve Avrupa kıtaları arasında yer alan kilit bir nokta özelliği göstermektedir. Avrupa ve Asya kıtasında topraklara sahip olan tek bölgemizdir. Balkanlardan gelen muhacirlerin ilk uğrak yeri Marmara Bölgesi olmuştur. Bu yüzden en fazla muhacir yerleşmesine ve nüfusuna sahip olan bölgemizdir. Karayolu, denizyolu ve demiryolu ile gelen muhacirler ilk olarak İstanbul ve çevresine gelmişlerdir. Buralara yerleşen muhacirler zamanla Marmara Bölgesinin çeşitli bölümlerine ve illerine yerleşmişlerdir. Zaten muhacirlerin Marmara Bölgesine yerleşmesine en önemli faktör coğrafi mesafenin yakınlığıdır.

Harita 15. Muhacir Göç Yolları

Harita 13'de görüldüğü gibi Balkanlardan gelen muhacirlerin büyük çoğunluğu İstanbul ve çevresine göç etmiştir. Çünkü çok zorluklar ve sıkıntılar içinde Anadolu'ya

gelen muhacirler, güvenliğin ve mesafenin yakın olduğu alanlara bir an yerleşmesi gerekmektedir. Hastalıklar ve çete baskınları muhacirleri zor durumda bırakmış ve en yakın Anadolu illerine yerleşmek zorunda kalmışlardır. İlk yerleşilen yer zorunlu olsa da daha sonra kendi doğalarına uygun alanlara iskân edilmişler ve ettirilmişlerdir. Muhacirlerin Güney Marmara Bölümü'nü tercih etmesinin nedenleri altında yatan en önemli faktör mesafenin Anadolu'nun diğer illerine göre daha yakın olmasıdır. Demiryolunun İstanbul ve Bulgaristan arasında tek taşımalı araç olduğu için diğer bir faktör olarak muhacirlerin Marmara Bölgesine gelmesinde etkili olmuştur.

4.4.Osmanlı Devleti'nin İskân Politikaları ve Amaçları

Devletin iskânda uyguladığı temel nokta göçmenlerin azami derecede rahat ettirilmesini, onların üretici bir yapıya kavuşturmaktır. Muhacirlerin geldikleri bölgelerdeki iklimime uyumlu alanlara iskân edilmelerine dikkat edilmekte idi. Ancak, yoğun göç ve savaş koşulları bunu bazı durumlarda imkânsız hale getiriyordu (Kaya, 2013).

Belgelerde sıkça karşımıza çıkan “iklimiyle imtizaç edememe” sorununun giderilmesi adına elden geldiğince gayret sarf edilmiştir. İskânların gerçekleşebilmesi için istimlak kararnamesinde 1332 yılı (1913-1914) değişikliğe gidildi. Göçmenlerin iskânında bu düzenlemeyle birlikte geldikleri bölgenin iklimine uyum gösteren yerlerin seçilmesine dikkat edilmeye çalışılmıştır (BOA).

İskânda iklim ile birlikte arazi tahsisi de önemli bir yer tutuyordu. Devlete ait çiftlikler ve kullanılmayan boş araziler muhacirlere öncelikle tahsis edilen alanlar arasında yer alıyordu. Muhacirlere ayrılan bu toprakların bazı yerlerde açık arttırma ile satılmaya çalışılması karşısında devlet müdahale ediyordu. 10 Safer 1332 (8 Ocak 1914) tarihinde Dâhiliye müsteşarının vilayetlere gönderdiği emirde iskân için ayrılan arazilerin müzayedeye çıkarılmaması, çıkarılmış ise bundan vazgeçilmesi, bu toprakların yeri ve ne kadar muhacir iskânına elverişli olduğunun bildirilmesi isteniyordu (BOA).

İskân politikası doğrultusunda devlet gelen muhacirleri üretici duruma geçirmek istiyordu. Bu yüzden muhacirlere uygun araziler tahsis edilip üretim için her türlü destek veriliyordu. Bu desteklerin başında arazi, barınak, araç-gereçler ve tohum gelmekteydi. Balkan muhacirlerinin büyük çoğunluğu çiftçilik ile uğraştıkları için verimli araziler üzerine yerleştirilmiş ve üretimi arttırmak için ekipmanlar verilmiştir. Kafkas göçmenleri

ormancılık ve hayvancılık ile uğraştıkları için bu muhacirleri daha çok ormanlık alanlara yerleştirilmesi uygun görülmüş ve bu doğrultuda iskânları gerçekleştirilmiştir.

İskân konusunda ilk uygulamalar köy ve mahallelere yeni evlerin yapılmasıyla gerçekleşiyordu. Zaman ilerledikçe aynı yerleşim yerlerinden gelen kişilerin aynı alanda iskân edilmeler usulü benimsendi. İskânda üç farklı uygulama görülmektedir. Mevcut köy ve mahallelere eklemeler yapılması, yeni köy ve mahalleler oluşturulması, gayrimüslimlerin boşalttığı köylere göçmenlerin yerleştirilmesi şeklinde gerçekleşiyordu. İkinci Balkan Savaşı sonrasında göçmen sayısının arttığı gözlenmektedir. Önceki göçlerde mevcut köylere iskân gerçekleştiğinden bu köylerin genişlemesine imkân kalmamıştı. Bu yüzden muhacir köylerinin kurulması gündeme gelmiştir. Köylere yerleştirilen muhacirlerin elli haneden aşağı olmaması gerekiyordu. 25 Sevk işlemlerinde buna dikkat ediliyordu. Elli haneden az kabilelerin daha önceden oluşturulmuş köylere yerleştirilmesi usulü 1332 yılı Muharrem ayından itibaren (Kasım-Aralık 1913) daha sıkı bir şekilde uygulanmaya başlandı (BOA).

Devlet gelen muhacirler için yeni yerleşim yerleri oluşturuyordu. Bu yerleşim yerleri kırsal alandaki yerleşme dokusunu değiştiriyor ve yeni mimari yapılar ortaya çıkıyordu. Bu yerleşim yerlerinden örnekler verecek olursak;

Hodul Köyü, Gönen (Sarıköy Bucağı) Balıkesir **Pomak** yerleşimi. Bulgaristan Filibe Kızılılık köyünden gelenler tarafından 1878'de kurulmuştur.

Hafızhüseyinbey Köyü, Gönen (Sarıköy bucağı) - Balıkesir **Pomak** yerleşimidir. Yunanistan Kavala Kurtlu köylüleri tarafından kurulmuştur.

Armutlu Köyü, Gönen (Sarıköy bucağı) - Balıkesir **Çerkez** muhacirleri yerleşimi.

Eskiçiftlik Köyü, **Gürcü** yerleşimi 1973'te Artvin'den göçen Gürcü kökenli aileler tarafından Boğazköy adıyla kurulmuştur. Daha önce bu mevkiin adı Eskiçiftlik olarak kaydedilmiştir.

Lütfiye Köyü, (Kestel Bursa) 1893 göçmenleri (Kuzey Bulgaristan sanırım Şumnu bölgesinden gelen muhacirler tarafından kurulmuştur.

Künceğiz Köyü, Merkez (Yarhisar bucağı) - Bilecik Abhaz/Abaza yerleşimi.

Yenibademli Köyü, Gökçeada - Çanakkale 1964'te kurulan muhacir köylerindendir.

Değirmendüzü Köyü, Gelibolu - Çanakkale 20. yy başında Rum yerleşimi. Şimdi Rumeli göçmeni yerleşimidir.

Devlet muhacirleri yerleştirirken diğer gözettiği bir unsur olarak da sınır güvenliği için gelen muhacirleri önemli noktalara yerleştirmesiydi. Abdülhamit döneminde Balkanlardan gelen muhacirleri boğazlar etrafında yerleştirilmesi ve buranın güvenliğinin sağlanması amacı ile muhacirler bu alanlara yerleştirilmiştir. Askeri güç olarak da muhacirler önemli roller üstlenmişlerdir.

Osmanlı Devleti genel olarak iskân faaliyetlerinde şu politikaları izlemiştir;

- Orduya alınacak muhacirler ile askeri gücün artırılması
- Tarımla uğraşanların sayısının artırılması
- Tarıma elverişli olmayana bataklık bölgelerin ve taban suyu yüksek arazilerin drene edilip kullanılır duruma getirilmesinde göçmenlerden yararlanmak.
- Hristiyanların çoğunlukta bulunduğu bölgelerde hükümete sadık Müslüman nüfusu artırmak.
- Devlet otoritesinin zayıf olduğu bazı iç bölgelerde ve sınırda Çerkezleri ve Balkan muhacirlerin tampon ve jandarma kuvvet olarak kullanmak.
- Ticari yâda askeri yolların ve demiryollarının yapımında iş gücü ve güvenliğin sağlanması için koruyucu yerleşim yerleri sağlamak.

4.5. Askeri Gücün Artırılması İçin Çerkezlerin Kullanılması

Çerkezlerin neden Marmara Bölgesine yerleştirilmiştir? Coğrafi mesafe olarak Anadolu'nun diğer illeri yakın olmasına rağmen, Marmara Bölgesine Çerkezlerin yerleştirilmesinin nedeni nedir? Bunun gibi birçok soru akıllara gelebilir. Fakat Çerkezlerin Marmara Bölgesine yerleştirilmesinde en önemli faktör askeri açıdan Çerkezlerin güçlü olmasıydı. Bu yüzden devlet Çerkezleri ilk olarak Rumeli'ye yerleştirmiştir.

İlk zorunlu göçe uğrayan Çerkezler özellikle Rumeli'ye yerleştirildiler. Osmanlı devletinin Kırım savaşından sonra Rumeli'ye yerleştiği Tatarlardan beklentisi Müslüman yoğunluğu artırmak ve iş gücü eksikliğini gidermektir. Bu beklentiler bir dereceye kadar gerçekleşti. Oysa Çerkezlerin Rumeli'ye yerleştirilmesinde Osmanlı devletinin başlıca amacı bu bölgedeki polisiye ve askeri gücü arttırmaktı. Göçmenler askerlikten 20 yıl (bazı kaynaklara göre 12 -25 yıl) muaf tutulmuşlardır. Buna karşın Çerkezler savaşçı yapılarına uygun olarak Osmanlı topraklarına ayak bastıkları andan itibaren sürekli askerliğe teşvik edildiler. Onlardan gönüllü askeri birlikler oluşturuldu.

1877 – 1878 Osmanlı-Rus Savaşı başladığında aynı gönüllük seferberliği tekrarlandı. Kuruluşu 10 yıldan eski olmayan Çerkez köylerinden büyük oranda asker toplandı. Savaş çıkacağı anlaşılmca ülkedeki Kafkasyalılardan da faydanılması düşünüldü. Önce tamamen Çerkezlerden oluşacak ve Çerkez kıyafeti giyecek bir Çerkez süvari alayı kurulması kararlaştırıldı. Bu savaş süresince Rumeli'ye yerleştirilmiş Çerkezlerin hepsi bölgenin karmaşık durumu nedeniyle askerlik yaptılar. Çünkü yerleştirmelerinde esas alınan politika onları buna zorluyordu. Marmara Bölgesinde yerleştirilmiş Abhaz Vubih ve Adigelerden toplanan kuvvetler Çaçba Hasan ve Maan Kamlat gibi sürgündeki Abhaz önderlerinin yönetiminde gemilerle Kafkasya ya çıkarılan ordunun içinde yer aldılar.

4.6. Hristiyanların Çoğunlukta Olduğu Bölgelerde, Müslüman Nüfusun Arttırılması Amacıyla, Zorunlu Göçle Gelenlerin Yerleştirilmesi

Hristiyanlık uzun savaş ve katliamlardan sonra Kafkasya'yı işgal eden Rus ordusunun belirgin niteliğiydi. İşgal edilen ülkelerin halklarının zorla ya da özendirilerek Hristiyanlaştırılması ve askere alınması ya da askere alındıktan sonra Hristiyanlığa zorlanmaları başlıca uygulamalardı. Kafkasyalıların büyük çoğunluğu düşman ve Hristiyan ordusunda askerlik yapmak istemiyordu. Bu çelişki Osmanlı devletinin propagandalarıyla başlamış olan Müslümanlık duygularının Hristiyan Rus ordusunun işgalinden sonra daha da güçlenmesine neden oldu. Öte yandan Osmanlı hükümeti bu eğilimi elinden geldiğince teşvik etti. Osmanlı hükümeti bu güçlü ve cesur ırkları Araplar, Kürtler ve Ermeniler arasına gereken oranda dağınık olarak yerleştirildiğinde hizmetine güvenebilecek bulundukları bölgelerin Hristiyanlarının hareketlerini ve güçlenmelerini önleyecek sağlam bir Müslüman unsur olarak değerlendirildi.

Çerkezlerin yerleştirilmesinde askeri amaçların yanında güdülen diğer bir amaç da balkanlardaki Hristiyan halklar için Avrupa devletlerinin özerklik istemeleri durumundan Müslüman nüfusun oy çoğunluğu gerecekti. Osmanlı devletinin o zamandaki sınırları içinde Hristiyanların çoğunlukta ya da istenilenden fazla yoğunlukta bulundukları diğer bölgelerde de Müslüman nüfusunun yoğunluğun artırmak ve devlet otoritesini güçlendirmek için göç ettirilen Çerkezlerden yararlanıldı. Bu amaçla bütün Rumeli'ye (Sırp, Bulgar, Yugoslav, Arnavut ve Yunanların arasına da) dağıtılarak yerleştirildiler Rodos, Girit, Kıbrıs adaları ve Beyrut'a da aynı amaçla gönderildiler.

Zorunlu göçün uyguladığı yıllarda Anadolu'nun birçok yerinde Hristiyanların çoğunlukta olduğu il ve ilçeler vardı. Buralara göç ettirilen Çerkezlerin yerleştirilmesine öncelik verilmiştir.

Başbakanlık arşivindeki 12 cemaziyülevvel 1319 (12 Mayıs 1879) tarih ve 745 numaralı belgede Mudanya Gemlik Bandırma ve Erdek de Hristiyan nüfus çoğunluğu bulunduğu için kaymakam yardımcılarının Hristiyanlardan seçilmek zorunda kalındığından söz edilerek buralara acele göçmenlerin gönderilmesi istenmektedir. Bu istekte yerine getirilmiştir. Bu gün adı geçen ilçeleri içine alan Güney Marmara Bölümü'nde 120'den fazla Çerkez köyü bulunmaktadır.

Yine başbakanlık arşivindeki 1484 sayılı ve 7 cemaziyülevvel 1319 tarihli belgede Malazgirt ve Muşta bulunan Ermenilerden yakın olarak buralarda Müslüman nüfusunu arttırmak için Ermenilerin yollarının birleşme noktası olan Sason Dağları çevresindeki araziye Çerkez göçmenlerin yerleştirilmesi istenmektedir. Osmanlı devleti Çerkezleri kullanarak kontrol altına almaya, daha doğru deyimle kontrolünden çıkarmamaya çalıştığı bu Hristiyan uluslar ve azınlık halkları güçlü Avrupa devletlerinin hala çok geniş toprakları elinde tutan Osmanlı ülkesi üzerindeki siyasetleri açısından önemliydiler. Bölgedeki zayıf devletlerin yönetiminde ve gelecekte paylaşımında söz sahibi bu emperyalist devletlerin her birini söz konusu Hristiyan uluslar ve azınlık halkları kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilmek için çeşitli ilişkiler vardı. Bu nedenle Hristiyan halklar Çerkezlerin yerleştirilmesine karşı tepki gösterdiklerinde Avrupa devletleri de onlara arka çıktılar.

Adapazarı'na gönderilen Çerkezlerin sayısı 40 bine ulaştığında şehirdeki Hristiyanlar İstanbul'daki İngiliz elçiliğine temsilciler göndererek durumlarından yakındılar. Elçi Loyard Osmanlı dış işleri bakanlığına 20 gün arayla iki kez resmi yazı göndererek Çerkezlerin Adapazarı'na yerleştirilmesinin önlemesi istedi.

Çerkezlerin Muş'a yerleştirileceği haberinin duyulması üzerine İstanbul Ermeni patriği İngiltere elçiliğine başvurdu. Muşa gönderileceği, söylenen 4 bin Çerkez ailesinin başka yerlere yerleştirilmesini istedi. Yunanistan, sınırlarına yakın bölgelere Çerkezlerin yerleştirilmesine karşı Osmanlı ve İngiltere hükümetlerine resmen başvurdu. Yunanistan'ın ısrarlı tepkileri ve İngiltere'nin aracılığıyla Osmanlı hükümeti Çerkezlerin Yunanistan sınırına yerleştirilmeyeceğini yunan elçisine taahhüt etti. Rodos, Girit ve Kıbrıs adalarını yerli Hristiyan halkları da göç ettirilenlerin bu adalara yerleştirilmesine tepki gösterdiler. Kıbrıs açıklarında yanan Avusturya Lloyds şirketine ait Sphinx

gemisinde sağ kalan Çerkezler Magasoya çıkarıldılar. Larmakaya gitmekte olan Timavo adlı gemide de 2 bin Çerkez vardı. Yerli Hristiyan halk Lefkoşa ve Larnaka da göçmenler aleyhine gösteriler yaptılar. Kıbrıs'a yerleştirilmelerinin önlenmesi için elçiliklere verilen protesto yazılarıyla Avrupa devletlerine başvurdular. Bu tepki ve protestolar sonucunda Larnaka'ya gitmekte olan Timova gemisinin yolu değiştirilerek Antalya'ya gönderildi. Beyrut'ta Hristiyanlar gösteri yaptı. Akkaya gönderilen 1200 Çerkez'in karaya çıkmasına engel olundu.

Kafkas göçmenlerinin Rumeli ye yerleştirilmeleri Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlarda Hristiyan nüfusa karşı Müslüman nüfusu güçlendirme politikası güttüğü şeklinde yorumlandı ve tenkitlere uğradı.

Panslavist politikaların da tahrik ettiği bu kampanya sonunda Avrupa'da bir Çerkez Psikozu yaratacak düzeye ulaştı. Böylece Osmanlı hükümetinin göçmenleri Hristiyanlara karşı kullanmak için yerleştirme politikası sonucu Avrupa da Çerkezlere arka çıkacak kimse kalmadı.

Lozan Antlaşması'nın yer alan milletlerin çoğunlukta bulunduğu alanları onlara bırakmaları zorunluydu. Bu yüzden Osmanlı Devleti Hristiyanların ve Rumların çoğunlukta olduğu yerlere Müslümanları ve Müslüman Türkleri yerleştiriyordu. Güney Marmara Bölümü'nde yer alan Rum, Ermeni ve Hristiyanların sayıları fazla olduğu için devlet bu alanlara muhacirleri yerleştirmiştir. Bursa, Orhangazi, Nilüfer, Gemlik en fazla muhacirlerin yerleştiği alanların başında gelmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GÜNEY MARMARA'DA MÜLTECİ NÜFUSUNUN ÖZELLİKLERİ

5.1. Güney Marmara Bölümü'nde Nüfusun Gelişimi

Bir ülkenin ya da bölgenin nüfus gelişme seyrini belirleyen yalnızca doğumlar veya ölümler değil aynı zamanda göçlerdir. Göç, insanlık tarihinin varoluşu kadar eskidir. Günümüzde insanların üstünde doğup, öldükleri ülkelerin sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Ve yaşamın iki ucu arasında duraklanan yerlerin sayısı çoğalmakta, aşılan uzaklıklar kısalmaktadır. Bu koşulların getirdiği zorunluluklara, iktisadi baskılara ya da bireysel seçmelere bağlı, nedeni vardır. Uzaklara, özellikle de bir ülkeden öbürüne yapılan göçler, sırf kolaylık nedenleriyle, üç büyük öbekte toplanabilir;

- I. Yönetim yetkilerinin aldıkları kararlar gereği gerçekleştirilen nüfus yer değiştirmeleri,
- II. Güvenlik ya da temel özgürlüklerin korunması açısından bulundukları yerlerde kalmaları olanaksızlaşan mültecilerin göçleri,
- III. Bir yandan işçi gereksinmesinden, bir yandan da kıtlıktan kaynaklanan iktisadi kökenli göçlerdir (George, 1991).

Göçler nüfusun yeniden dağılımı sonucunu doğurur. Günümüzün dünya nüfus dağılışı geçmişteki büyük göçlerin sonucunda oluşmuştur. Türkiye içinde bulunduğumuz yüzyılda çok hızlı demografik, iktisadi ve toplumsal gelişmelere sahne olmuştur. Örneğin I. Dünya Savaşı'ndan sonra 13 milyon olan ülke nüfusu 2014 yılında 78 milyona ulaşmıştır. Bu hızlı nüfus artışında, sadece doğal nüfus artışı etkili olmamış aynı zamanda göçlerin büyük etkisi de olmuştur. Bu göç alan alanların başında Güney Marmara Bölgesi gelmektedir. Çünkü Türkiye'ye olan göçlerin büyük çoğunluğu Balkanlardan gelen göçmenler meydana getirmektedir. Coğrafi mesafe ve yakınlık Balkanlardan gelen göçlerin bu alanda birikmesine neden olmuştur. Lozan Antlaşması sonucu yapılan mübadele ile Güney Marmara'da boşaltılan arazilere Mübadiller yerleştirilmiştir.

Doğu-Batı kültür köprüsünün batı ayağında bulunan ve bir milletler ve dinler mozaïği olan Balkanlar, aynı zamanda Avrupa ile Akdeniz dünyasının üç büyük kimlik grubunun buluşma noktasını oluşturmaktadır. Bu grupları, Germen/Katolik; Slav/Ortodoks; Türk/Müslüman olarak belirtmek mümkündür (Bahadır, 2002).

Anadolu'nun Türkler tarafından XI. Yüzyılda Selçuklu fetihleri ile başlayan dönemde ve daha sonraki süreç içerisindeki Osmanlı Devleti'nin topraklarının genişlemesi sırasında Türklerin, kazanılan topraklara yayılması sonucu geniş bir alana dağıldıkları görülmüştür. Ancak, Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecine girmesi ve bir yandan toprak kaybetmesi, bir yandan da ulusal ideolojilerin yaygınlaşmasından kaynaklanan baskılar, Anadolu'nun dıştan sürekli göç almasına ve ikinci bir Türk yerleşme dalgasının yaşanmasına yol açmıştır (Yusuf, 2006).

Balkanlar'da bu manzara 1663'ten itibaren bozulmaya başlamış 1699 Karlofça antlaşmasından sonra Osmanlı bu topraklardan kademe kademe çekilmek zorunda kalmıştır. 1832 yılında Yunan Krallığı kurulmuş, 1878'de ise Romanya, Sırbistan ve Karadağ devlet olarak teşekkül etmiştir. Makedonya, Batı Trakya ve Bulgaristan'ın bazı bölgelerinden ise 1912 yılında çekilmek zorunda kalmıştır (İsen, 1997). Özellikle Balkan Savaşından sonra, Balkan Ülkeleri Birliği'nin Hristiyan orduları Balkanlar'ı Türklerden temizleme girişimine başlamışlar ve Hristiyan olmayı kabul etmeyen on binlerce Arnavut öldürülmüştür. Yunanistan ve Bulgaristan'daki göçler 1900'lerden itibaren yoğunluk kazanmış ve büyük kitlesel göçler yaşanmıştır (Önder, 2007).

Genel olarak bakıldığında, Rumeli 560 sene Osmanlı hâkimiyeti altında kalmıştır. Bugün bile Bulgaristan, Makedonya, Arnavutluk, Yunanistan, Lehistan, Romanya, Hırvatistan ve Yugoslavya bölgelerinde Osmanlıların izlerine rastlamak mümkündür (İnbaşı, 2003). Bu bölgelerde belli yoğunlukta soydaşlarımız yaşamaktadır. Bölgedeki Türk nüfusuyla ilgili sağlıklı bilgiler olmamakla birlikte bunların sayısının 2.500.000 civarında olduğu sanılıyor. Bu nüfusun büyük bir bölümü fethi izleyen yıllarda bu topraklara Anadolu'dan giden göçlerden arta kalanlardır. Bir kısmının da kuzeyden Osmanlı öncesi bölgeye gelip yerleşen ve daha sonra Müslüman olanlardan meydana geldiği tahmin ediliyor. Osmanlı fetihlerinden sonra bölgedeki yerli halktan İslamiyet'i kabul eden büyük topluluklar da meydana gelmiştir. Bugün Balkanlar'da Müslüman nüfusun 12.000.000 olduğu biliniyor (İsen, 1997). Ataöv'e göre (akt. Önder, 2007) bugün Romanya'da Anadolu Türkü, Kırım, Noğay ve Gagauz Türkü olmak üzere 95.000 Türk bulunmaktadır. Bulgaristan'daki 3 milyon Türk ülke nüfusunun %30'unu oluşturmaktadır. Yunanistan'daki Batı Trakya'da 200.000 Türk vardır. Makedonya'da 77.000 Türk bulunmakta ve nüfusun %4'ünü oluşturmaktadır. Buna mukabil halkın %30'u Müslümandır. Bosna-Hersek'te etnik yapı Sırp, Boşnak ve Hırvatlardan meydana gelmektedir. Bu önemli bölgede Türk yok denecek kadar azdır. Halkın %40'ı

Müslümandır. Arnavutluk'taki halkın %70'i Müslüman Arnavut'tur ve bunların da %30'u Bektaşî'dir. Ancak Türk azınlık yok denecek kadar azdır. Kosova ve Sancak'ta ise 250.000 Müslüman yaşamasına karşılık 80.000 Türk bulunmaktadır.

Genel olarak bir değerlendirme yapılırsa, Balkanlar'ın Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethi, bölgede yeni bir dönemin başlangıcı sayılır. Yaklaşık 500 yıl süren bu iktidar döneminde bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı büyük ölçüde etkilenmiştir. Hemen hemen her dönemde büyük bir stratejik öneme sahip olan Balkanlar, Osmanlı Devleti'nin çöküşü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da bu önemini korumuş ve Türk dış siyasetinde önemli bir yer tutmuştur. Ancak bu tarihten itibaren bölgede yaşayan Müslüman-Türk topluluklar açısından yeni ve zorlu bir dönem başlamıştır. Etnik kökenlerinden veya dinlerinden dolayı baskı ve göçlere maruz kalmışlardır.

Nitekim Türkiye, Osmanlı'nın dağılma ve çökme, Cumhuriyet'in ise kurulma ve yükselme süreçlerine paralel olarak (1988-1991 arasında Irak'tan sığınan ve bir süre sonra geri dönen 460-500 bin arasındaki göçmen hariç), en son 1989'da Bulgaristan'dan gelen 300 bin göçmenle (Toğrol, 1991) birlikte, iki yüzyılı aşan bir süredir çevre bölgelerden, özellikle de Balkanlar'dan yönelen "*kitlesel*" göçlerin hedefi olmuştur. Söz konusu bölgelerin ve Balkanlar'ın (Osmanlı öncesinden itibaren bölgede bulunan küçük Türk topluluklarına ek olarak), Anadolu'dan Türkmen gruplarının gelerek yerleştiği/getirilerek yerleştirildiği topraklar olduğu dikkate alındığında, bu göçleri hareketlilik tipi açısından kısmen de olsa "*vatana dönüş*" veya "*dönüş göçü*" diye nitelemek olasıdır (Kocacık, 1997:137-138). Nitekim kaybedilen Osmanlı topraklarından (Balkanlar'dan) Türkiye'ye dalga dalga büyük göç akınları olmuştur. Bu göçler sonucu Türk nüfusu Balkanlar'da azalırken Türkiye'de artmıştır (Şimşir, 2003). Kazgan (1985:1556) Balkanlar'dan büyük Türk göçlerinin 1877- 78 Osmanlı-Rus savaşı ile başladığını, I. Dünya Savaşı'na kadar Anadolu'ya gelen göçmen sayısının 1 milyon civarında olduğunu belirtmektedir Doğanay'a (1997:195) göre de I. Dünya Savaşı'na kadar Kafkasya, Balkanlar ve Ege adalarından Anadolu'ya gelen göçmen sayısı 1 milyonun üzerindedir.

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan itibaren 1900'e kadar Anadolu'ya Balkanlar'ın yanı sıra, Kırım ve Kafkasya ile Batı ve Doğu Türkistan ve İdil- Ural yöresinden göçler gerçekleştiğini, Balkanlar'dan göç edenlerin sayısının 1 milyon, tümünün toplam sayısının ise yaklaşık 2 milyon olduğunu vurgulamaktadır (Kocacık,

2007). Solak (1995:7) ise, sözü edilen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı ertesinde, kaybedilen topraklarda yaşayan 3 milyonluk nüfustan 850 bininin Anadolu'ya göç ettiğini belirtmektedir. Tekeli (1985:878), 1856-1913 arasında Rusya'nın egemenliğine giren topraklardan 232 bin Kırım ve 755 bin Çerkez göçmen geldiğini, 1877-1913 arasında Balkanlar'dan gelen göçmen sayısının ise 465 bin olduğunu öne sürmektedir (akt. Çavuşoğlu, 2007).

Osmanlı Devleti'nin tarihi mirası üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, birçok meselede olduğu gibi, göç meselesini de Osmanlı'dan devralmak zorunda kalmıştır. Karpat'a göre 1922'ye kadar geçen yaklaşık 60 yıllık dönemde 4 milyon dolayında Müslüman-Kırım Tatarları ve Çerkezler dâhil Osmanlı topraklarına göç etmiştir. Yine aynı yerde Osmanlıların Balkanlar'daki toprak kayıplarını takip eden dönemde 1,5 milyona yakın Müslüman'ın da Türkiye'ye göç ettiği belirtilmektedir. Göçmenlerin önemli bölümü Balkanlar'dan gelmiştir. İmar ve İskân Bakanlığı verilerine göre bu dönemde 400.000'i Yunanistan, 225.000'i Bulgaristan, 120.000'i Yugoslavya, 120.000'i Romanya ve 10.000'i de başka ülkelerden olmak üzere toplam 870.000 göçmenin ülkeye giriş yaptığı tahmin edilmektedir (Sirkeci, 1999).

Cumhuriyet dönemindeki kayıtlara geçen ve tahmini olarak ilave edilen rakamlara göre, Rumeli'den Türkiye'ye gelen göçmen sayısı yaklaşık 1.800.000 dolaylarındadır. 1992'de Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesiyle başlayan ve 1999'da Kosova'da ortaya çıkan Sırp zulmü ve 2001 Makedonya olayları sonucunda da Türkiye'ye bir miktar göç gerçekleşmiştir (Ağanoğlu, 2001:342-343). Doğanay'a (1997:196-200) göre, Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye çoğunluğu Balkan ülkelerinden olmak üzere yaklaşık 1.600.000 insan göç etmiştir. Bu kişilerin yaklaşık %75'i devlet tarafından hazırlanan sistematik programlara göre iskân edilmiş, diğer kısmı ise 'serbest göçmen' olarak kendi istedikleri bölgelere yerleştirilmişlerdir. Serbest göçmenlerin hemen hemen tamamı büyük kentlere yerleşmiş geriye kalan kısım ise yerleşim yeri olarak tarımsal iskân projeleri çerçevesinde kırsal alanları tercih etmiştir. Geray'a (1962:7-9) göre, 1923-1960 döneminde Türkiye'ye 'göçmen' ve 'mübadil' olarak 'sığınanların sayısı 1.204.205'dir. Bunlar arasında (384 bini "*mübadil*" olan) Yunanistan göçmenlerinin sayısı 407 bin 788 (%33.9), Bulgaristan göçmenlerinin 374 bin 478 (%31.1), Yugoslavya göçmenlerinin 269 bin 101 (%22.4), Romanya göçmenlerinin ise 121 bin 351 (%10)'dir. Kazgan'a (1985:1556) göre ise, 1920'lerden itibaren Cumhuriyet döneminde, Kafkasya ve Rus idaresi altındaki topraklardan Türkiye'ye göçler durmuş, ancak Balkanlar'dan büyük

kitlelerin göçü devam etmiştir. Türk topraklarına 1850-1970 dönemi itibariyle gelen göçmenlerin ve bunlardan doğan yeni kuşakların sayısını 10.000.919 olarak hesaplayan Kazgan, (30 yılın bir kuşak değişimi için gerekli süre kabul edilmesi halinde) bu sayının, Türkiye'nin 1970 yılı nüfusu (35.666.549) içerisinde %30 gibi bir orana denk düştüğünü belirtmektedir. Bu hesaba göre, Türkiye'de her 3 kişiden biri; ya göçmen ya göçmen çocuğu ya da göçmen torunudur.

P.Alford Andrews (1992:126-133), Balkanlar'dan 1923-1949 arasında Türkiye'ye toplam 877.209 kişi, 1950-1958 arasında da 286.430 kişinin göç etmiş olduğunu ileri sürer. Andrews bu verilere rağmen, 1923-1960 arasındaki kayıtlı göçmen sayısının 1.204.205 olduğunu belirtmektedir. Cumhuriyet döneminde gelen göçmenlerin yerleşmelerinde, terk ettikleri bölgedeki 'ekolojik-tabii' ve 'sosyal' çevreler ile benzerliğe dikkat edildiğini de vurgulayan Andrews, genellikle farklı grupların yeni yerleşim bölgelerinde birbirleri ile kaynaşmalarının karışmalarının amaçlandığına işaret etmektedir. Bu konuda Geray'a (1962:30,31,34) göre, Balkan doğumlu göçmenlerin 775.491'i ağırlıklı olarak Marmara (%56.7), Ege (%21.3) ve Orta Anadolu (%11.7) bölgelerine yerleştirilmiş, yerleştirilen toplam 889.042 göçmenden en fazla göçmeni 84.946 (%9.6) ile Edirne, en az göçmeni de 10.037 (%1.1) ile Tokat ili almış, diğer illere de 10 binden az göçmen düşmüştür. Edirne'nin ardından Tekirdağ (83.329, %9.4), İstanbul (80.721, %9.1) ve Kırklareli (69.402, %7,8)'ni takiben Bursa iline (63.057, %7.1) göçmen düşmüştür. Önder'in (2007:324-325) verdiği rakamlara göre de, Balkanlar'dan 1923-1958 yıllarında Türkiye'ye göç edenlerin sayısı 1.163.639'dur. Bu sayıya sadece 1968 ve 1989 yıllarında Bulgaristan'dan yapılan iki göç eklendiği takdirde 1923 yılından beri Türkiye'ye gelip yerleşen Balkan kökenlilerin rakamı 1.443.639'a ulaşmaktadır.

Yaklaşık olarak gelen göçmenlerin sayıları;

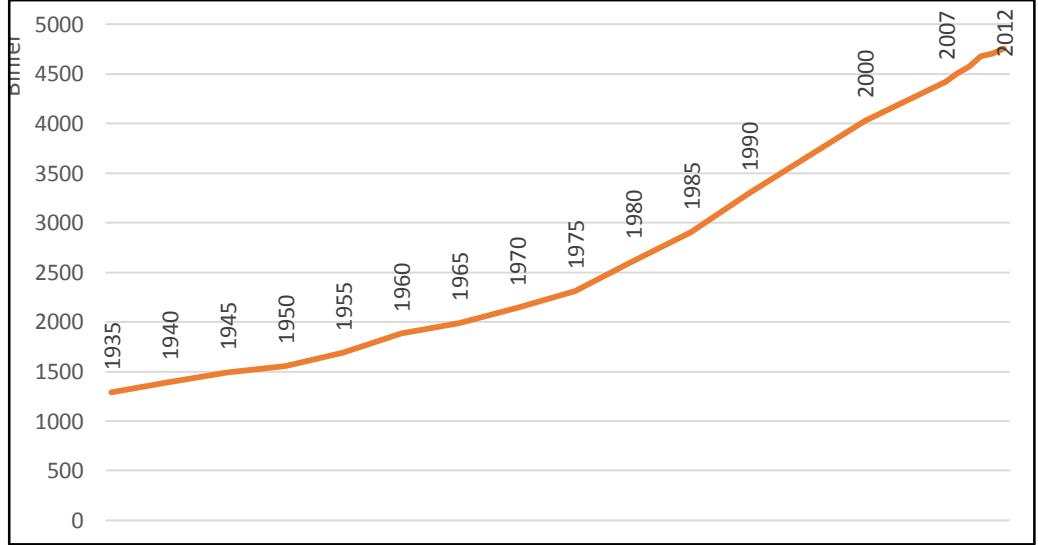
Tablo 4. Güney Marmara Bölümü'ne Gelen Muhacirlerin Yaklaşık Sayısı

Yunanistan	Bulgaristan	Kafkasya	Romanya	Sırbistan	Arnavutluk	Gürcistan	Yugoslavya	Kırım
152000	170000	29500	53000	5500	11500	21500	30500	7000

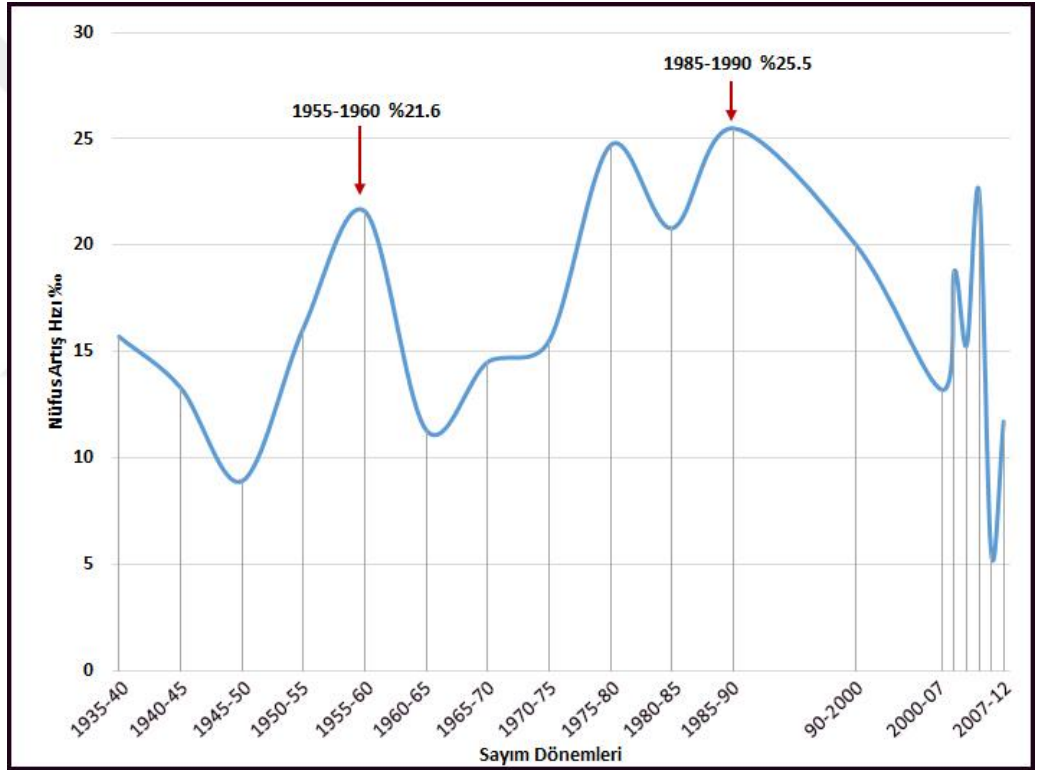
Tablo 5. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre Nüfus Değişimi ve YNAH.

Sayım Yılları	Toplam	Sayım Dönemleri	Nüfus Artış Hızı(‰)
1935	1289185	...	...
1940	1394118	1935-1940	15,7
1945	1490230	1940-1945	13,3
1950	1557854	1945-1950	8,9
1955	1688271	1950-1955	16,1
1960	1880973	1955-1960	21,6
1965	1990294	1960-1965	11,3
1970	2139862	1965-1970	14,5
1975	2312435	1970-1975	15,5
1980	2616025	1975-1980	24,7
1985	2902555	1980-1985	20,8
1990	3297657	1985-1990	25,5
2000	4029381	1990-2000	20
2007	4419852	2000-2007	13,2
2008	4503611	2007-2008	18,8
2009	4573057	2008-2009	15,3
2010	4677337	2009-2010	22,5
2011	4703269	2010-2011	5,5
2012	4758508	2011-2012	11,7

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Şekil 1. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre Nüfus Değişimi

Türkiye'nin en gelişmiş bölümlerinden biri olan Güney Marmara Bölümü hem yurt içinden hem de yurt dışından göç alan bir bölüm özelliğine sahiptir. Bölümde nüfus artışında sadece doğumlar etkili olmamıştır, aynı zamanda göçler de etkili olmuştur. Çünkü Güney Marmara Bölümü tarihin her sahnesinde yerleşme alanı olarak tercih edilmiş, Balkan ve Kafkaslardan gelen muhacirlerin de sürekli iskân alanı olmuştur. Güney Marmara Bölümü'nün nüfus gelişimine baktığımızda sürekli artış göstermiştir. Bu sürekli nüfus artışının temelinde yatan faktörler doğumlar ve göçler gelmektedir. 1935 yılında Güney Marmara Bölümü'nün toplam nüfusu 1,5 milyonun altında iken 2007 yılın da bu rakam 5 milyona yaklaşmıştır. 70 yılda 5 kat artış göstermiştir. Bu oran bize Güney Marmara Bölümü'nün ne kadar yoğun göç aldığını göstermektedir.

Şekil 2. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre YNAH Değişimi

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, Güney Marmara'ya Balkanlardan ve diğer alanlardan yapılan göçler nüfusun gelişimi açısından önemi ortaya koymaktadır. Güney Marmara Bölümü'nün nüfus gelişimi incelenirken nüfus değişkenlerinin farklılaştığı dört dönem belirgin olarak kendisini gösterir. Dört dönemde de Güney Marmara'da göçmen nüfusun artış oranı, artış hızı, nüfus açısından farklı özelliklerin ön plana çıktığı dönemlere işaret eder. Bunlar:

- I. 1935 Öncesi Dönem:** Bu dönemde ilk göçlerin Anadolu'ya yapıldığı tarihleri kapsamaktadır. Bunlar, 93 Harbi, Balkan Savaşları ve Lozan Antlaşması ile yapılan mübadele göçleridir.
- II. 1935-1960 Arasındaki Dönem:** Bu dönemde özellikle 1934 yılında çıkarılan 2510 Sayılı Kanun ile birlikte Anavatan dışında yaşayan Türklerin Anavatana yerleştirilmesi ve II. Dünya Savaşı sonrası gelen mültecilerin olduğu dönemdir.
- III. 1960- 1990 Sonrası Dönem:** Bu dönemde de göçmen akınları aralıklarla devam etmiştir. Yunanistan'dan serbest göçmen olarak gelen 24625 kişi bu dönemde Marmara Bölgesine yerleştirilmiş (Özellikle Çanakkale ve çevresine).
- IV. 1990 Sonrası Dönem:** Bu dönemde aralıklarla göçmenler gelmiştir. Fakat bu dönemin göç özelliği kitlesel olarak değil de daha çok bireysel göçler ön plana çıkmıştır.

5.2.Kır Nüfusu

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında nüfusun önemli bir kısmı köylerde yaşamaktaydı. Bu oran, yıllar itibari ile kentler lehinde bir gelişme göstermiştir. Nüfusun yerleşim yerleri arasındaki değişiminin en önemli nedeni, köyden kente olan göçlerdir. 1980 yılında yerleşim yerleri arasında göç eden nüfus oranı % 9,34 iken, bu oran 1985'te % 8,67, 1990'da % 10,81 ve 2000 yılında ise %11,02 olarak tespit edilmiştir. Bu dönemlerde yaklaşık 15 milyon insan, çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları yerlerden ayrılmıştır (Güreşçi, 2010).

Türkiye'deki köyden kente göç hareketi ilk zamanlarda bir sorun olarak algılanmamıştır. Hatta bu hareket devlet tarafından desteklenmiştir. Fakat daha sonraki yıllarda, özellikle kentsel bölgelerde yaşanan ekonomik ve sosyal problemler, köyden kente göçün bir sorun olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu durumdan dolayı da kırsal kesimde göçün engellenmesi yönünde bölgesel ve ulusal bazda birçok plan ve program hazırlanmıştır (Güreşçi, 2010).

Kırsal alanlardan kentsel alanlara göç eğilimi muhacir nüfusta da benzer özellik göstermektedir. Kırsal alanlarda yaşayan muhacirler kentsel alanlara yerleşmesi ile izlerini âdete kaybetmişlerdir. Kendilerini Anadolulu gibi gördükleri için muhacir olmayı kabullenmeyen yeni kuşak kentlerle adapte olmuş ve yerli nüfus özelliği göstermeye

başlamıştır. Kırsal alandaki muhacir köyleri ile irtibatlarını koparmayan ve belli dernekler altında toplanan muhacirlere ulaşmak kolaydır. Bunun dışında kentsel alanlarda muhacirlerin izini sürmek oldukça güçtür.

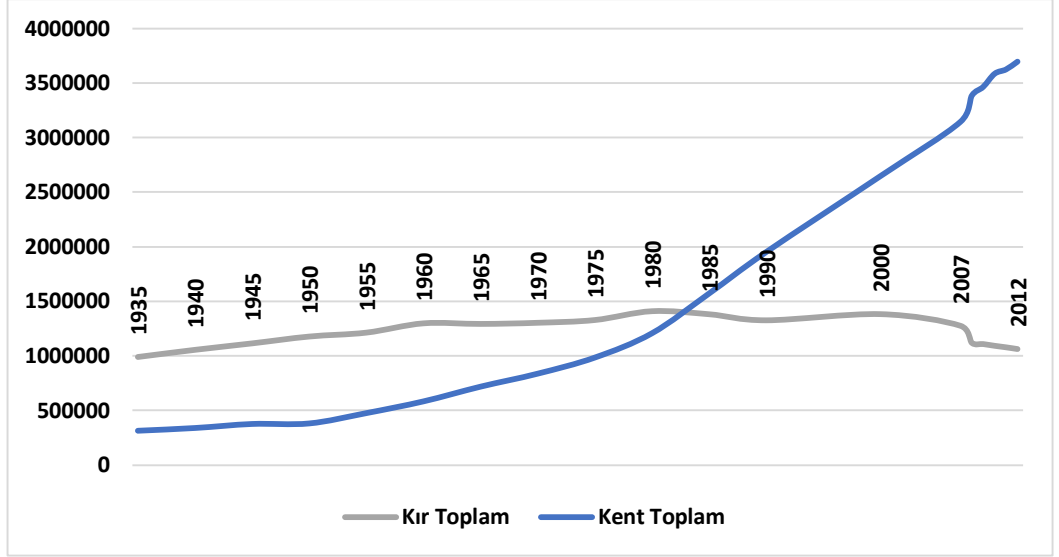
Göç ve Basamakları: Sanayileşme ve ticaretin gelişmesiyle birlikte, kentsel bağlamda meydana gelen hızlı ekonomik büyüme, kenti çevreleyen yakın yerlerdeki kişileri hızla kente çekmektedir. Kentin çevresel alanındaki kırsal bölgede meydana gelen seyrelme, uzak bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmaktadır. Uzak bölgelerden gelen göçmenlerin kendi yasadıkları yerde yarattıkları seyrelme de, o bölgelere daha yakın yerlerden gelenlerle doldurulacaktır. Her bir basamak kente yakınlaştıkça ve kentin avantajları diğer göçmenler tarafından algılandıkça, göç tüm ülkeye yayılacak ve ülkenin her yerinde hissedilecektir (Ravenstein,1889:288).

Balkanlardan gelen muhacirler ovalık ve kırsal alanlara yerleştirilmiş. Kafkaslardan gelen muhacirler dağlık ve ormanlık alanlara yerleştirilmiştir. Güney Marmara’da kırsal kesime yerleşen muhacirler zamanla kıyı kesimlere ve kentsel alanlara doğru göç etmişlerdir. Kentsel alanlar kırsal alanlarda yaşayan muhacirleri içine çekerek kentsel alanlarda göçmen mahalleleri meydana gelmiştir. Yalova Göçmen Mahallesi ve Bursa Yeni Mahalle vs.

Tablo 6.Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre Kır-Kent Nüfusu

Sayım Yılları	Kır Toplam	Kent Toplam
1935	989677	313713
1940	1055266	338852
1945	1114433	375797
1950	1177061	380793
1955	1212800	475471
1960	1297962	583011
1965	1292543	697751
1970	1302979	836883
1975	1328169	984266
1980	1409240	1206785
1985	1381390	1521165
1990	1325931	1951288
2000	1382234	2647147
2007	1275786	3144066
2008	1119254	3384357
2009	1107998	3465059
2010	1092025	3585312
2011	1078272	3624997
2012	1062325	3696183

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Şekil 3. Güney Marmara Bölgesinin Sayım Yıllarına Göre Kır-Kent Nüfus Değişimi

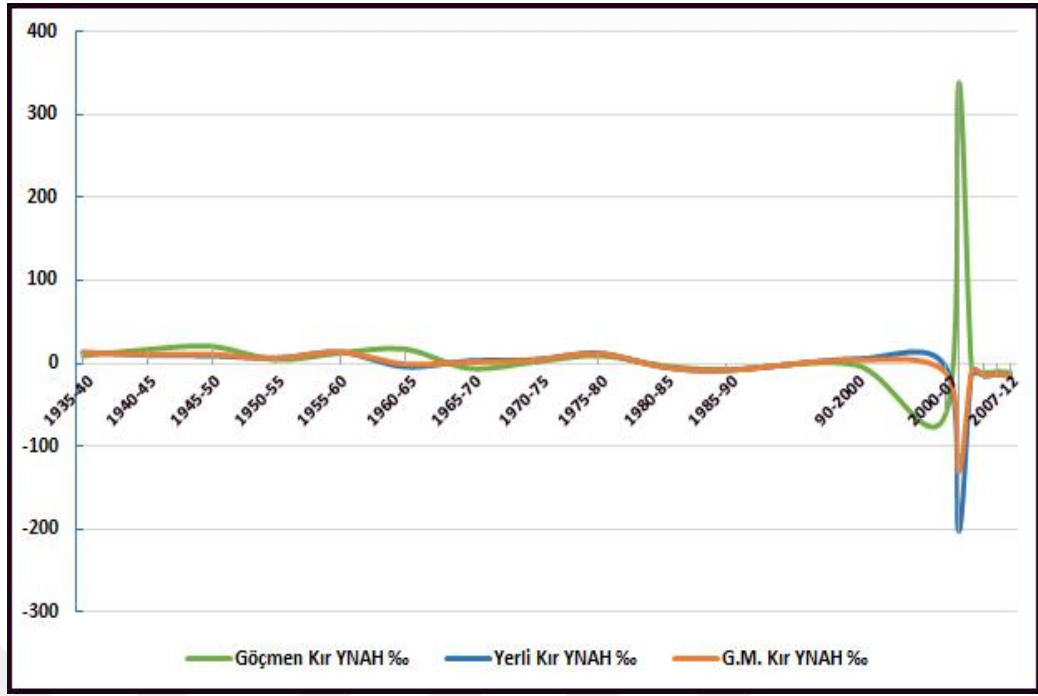
Güney Marmara Bölgesi'nde kırsal ve kentsel nüfus değişimlerine baktığımızda 1980'lerde kır ve kent nüfusunun eşit olduğunu görmekteyiz. 1980 öncesi üstünlüğünü koruyan kırsal nüfus 1980'lerden sonra bu üstünlüğü kaybetmiş ve kentsel nüfus kırsal nüfus arasındaki makas iyice açılmıştır. Bu grafik Türkiye'nin kırsal ve kentsel nüfus özelliğinin aynısını teşkil etmektedir. Çünkü 1950'lerde başlayan sanayi süreci ile kent alanları yoğun nüfuslu alanlar haline gelmiş, kırsal alanlarda ise nüfus tam tersi bir özellik göstermiştir. Bunun için bir çok sebep sayılabilir. Kentin çekiciliği, kırların iticiliği, kentteki iş, sağlık hizmet alanlarının geniş olması, kırsal alanlarda bu gibi hizmetlerin az olmasından dolayı kırdan kentlere olan göçler kaçınılmaz hale gelmiştir. Şehirlerde su toplama havzaları gibi nüfus birikirken kırlar ise nüfus kaybetmeye devam etmiştir ve hala devam etmektedir. Aynı olay göçmen nüfusu için geçerli olup olmadığı aşağıda açıklanmaya çalışılacaktır.

Tablo 7. Güney Marmara Bölümü'nün Sayım Yıllarına Göre (Göçmen, Yerli G.M.) Kırsal YNAH.

Sayım Yılları	Göçmen Kır Nüfusu	Yerli Kır Nüfusu	Kır Toplam	Sayım Dönemleri	Göçmen Kır YNAH ‰	Yerli Kır YNAH ‰	G.M. Kır YNAH ‰
1935	139675	850002	989677	...	...	...	...
1940	146235	909031	1055266	1935-1940	9.2	13.4	12.8
1945	158945	955488	1114433	1940-1945	16.7	10.0	10.9
1950	175971	1001090	1177061	1945-1950	20.4	9.3	10.9
1955	180098	1032702	1212800	1950-1955	4.6	6.2	6.0
1960	191901	1106061	1297962	1955-1960	12.7	13.7	13.6
1965	209105	1083438	1292543	1960-1965	17.2	-4.1	-0.8
1970	202884	1100095	1302979	1965-1970	-6.0	3.1	1.6
1975	204445	1123724	1328169	1970-1975	1.5	4.3	3.8
1980	214375	1194865	1409240	1975-1980	9.5	12.3	11.8
1985	211594	1169796	1381390	1980-1985	-2.6	-4.2	-4.0
1990	203711	1122220	1325931	1985-1990	-7.6	-8.3	-8.2
2000	200235	1181999	1382234	1990-2000	-1.7	5.2	4.2
2007	131297	1144489	1275786	2000-2007	-60.3	-4.6	-11.4
2008	184165	935089	1119254	2007-2008	338.4	-202.1	-130.9
2009	182890	925108	1107998	2008-2009	-6.9	-10.7	-10.1
2010	180821	911204	1092025	2009-2010	-11.4	-15.1	-14.5
2011	179015	899257	1078272	2010-2011	-10.0	-13.2	-12.7
2012	177034	885291	1062325	2011-2012	-11.1	-15.7	-14.9

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Tablo 6 Güney Marmara Bölümü'nde yer alan kırsal alandaki göçmen köylerinin toplamı alınmış. Bu göçmen köyleri tek tek araştırılmış ve titiz bir çalışma ile belirlenmiştir. Güney Marmara kırsal nüfusu ve Güney Marmara'nın toplam kır nüfusu alınarak tablo haline getirilmiştir.

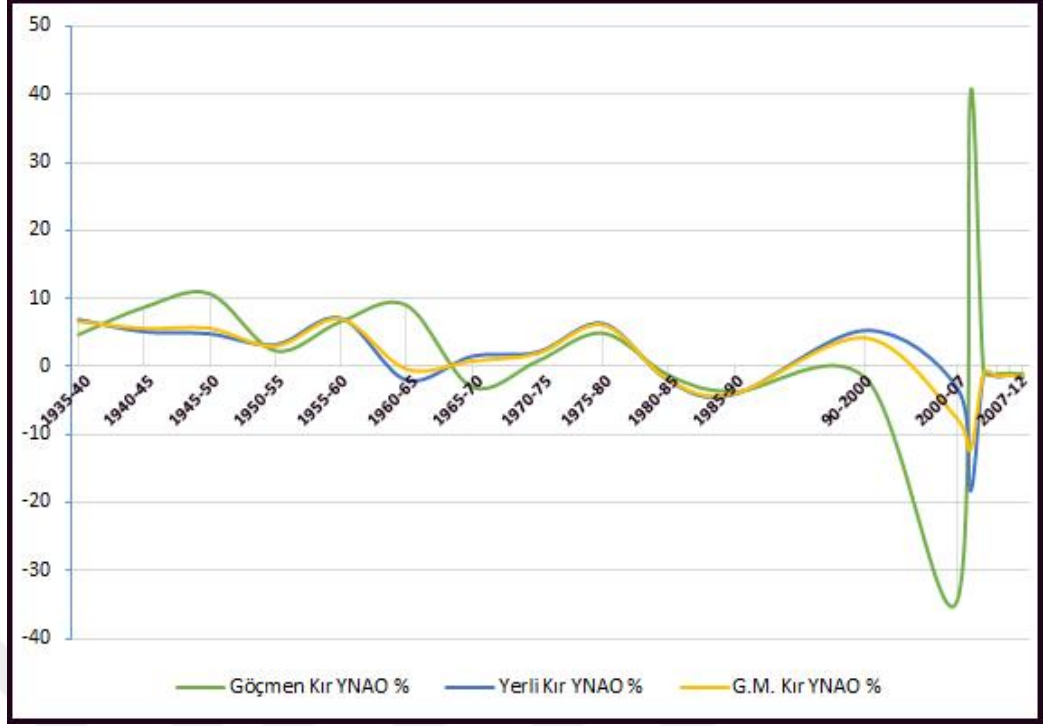
Şekil 4. Güney Marmara Bölümü'nde Sayım Dönemlerine Göre Kırsal Nüfus Artış Hızı Değişimi

Göçmen kırsal, yerli kırsal ve Güney Marmara Bölgesi'nin nüfusunun artış hızlarına baktığımızda aynı özellik göstermektedir. Göçmen ve yerli kırsal nüfusta topraktan kopuş, kırdan kentlere olan göçlerin temel sebebi Güney Marmara Bölgesinin kırsal nüfusundan bahsettiğimiz gibi kentlerin kırsal alanlara göre daha cazibeli olmasıdır. Bu Türkiye'nin diğer kentlerinde olduğu gibi Güney Marmara Bölgesi için de aynı durum söz konusudur. Göçmen kırsal nüfusun 2007-2008 yıllarında % 350 gibi bir artış göstermesi ise ADNK'ten kaynaklanmaktadır. Göçmen kırsal nüfusun 2007-2008 dönemlerinde pik yapmasının dışında, göçmen ve yerli kırsal nüfus aynı eğilimi göstermiştir. İster göçmen ister yerli kırsal nüfus olsun, topraktan kopuş, ayrılış, kentlere olan göçler insanların aynı eğilimde olduğunun en iyi örneğidir.

Tablo 8. Güney Marmara’da Sayım Yıllarına Göre (Göçmen, Yerli ve G.M.) Kırsal Nüfus Artış Oranları

Sayım Yılları	Göçmen Kır Nüfusu	Yerli Kır Nüfusu	Kır Toplam	Sayım Dönemleri	Göçmen Kır YNAO %	Yerli Kır YNAO %	G.M. Kır YNAO %
1935	139675	850002	989677	...	...	...	...
1940	146235	909031	1055266	1935-1940	4.7	6.9	6.6
1945	158945	955488	1114433	1940-1945	8.7	5.1	5.6
1950	175971	1001090	1177061	1945-1950	10.7	4.8	5.6
1955	180098	1032702	1212800	1950-1955	2.3	3.2	3.0
1960	191901	1106061	1297962	1955-1960	6.6	7.1	7.0
1965	209105	1083438	1292543	1960-1965	9.0	-2.0	-0.4
1970	202884	1100095	1302979	1965-1970	-3.0	1.5	0.8
1975	204445	1123724	1328169	1970-1975	0.8	2.1	1.9
1980	214375	1194865	1409240	1975-1980	4.9	6.3	6.1
1985	211594	1169796	1381390	1980-1985	-1.3	-2.1	-2.0
1990	203711	1122220	1325931	1985-1990	-3.7	-4.1	-4.0
2000	200235	1181999	1382234	1990-2000	-1.7	5.3	4.2
2007	131297	1144489	1275786	2000-2007	-34.4	-3.2	-7.7
2008	184165	935089	1119254	2007-2008	40.3	-18.3	-12.3
2009	182890	925108	1107998	2008-2009	-0.7	-1.1	-1.0
2010	180821	911204	1092025	2009-2010	-1.1	-1.5	-1.4
2011	179015	899257	1078272	2010-2011	-1.0	-1.3	-1.3
2012	177034	885291	1062325	2011-2012	-1.1	-1.6	-1.5

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Şekil 5. Güney Marmara'nın Sayım Dönemlerine Göre Nüfus Artış Oranın Değişimi

Yukarıda bahsedilen kırsal nüfus özellikleri ve göç basamakları kavramı, Güney Marmara Bölgesine göç eden mültecilerin genel karakterlerini yansıtmaktadır. Çünkü Balkanlardan gelen göçmen nüfusun büyük çoğunluğu kırsal alanlara yerleştirilmiştir. Kırsal alanlara yerleşen göçmenler, zamanla kırsal alanları terk edip kentlere yerleşmişlerdir.

5.3.Kent Nüfusu

Türkiye genelinde kentleşme oranı sürekli artmaktadır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi verilerine göre Türkiye’de 1950 yılındaki kentleşme oranı yüzde 24,8 iken bu oran 1985’te 52,4’e, 2010 yılında ise 70,5’e ulaşmıştır. 1950-2030 yılları arasındaki kırsal ve kentsel nüfus eğilimine yer verilmiş olup 2025 yılında ülke genelindeki kentleşme oranının yüzde 81,2; 2030 yılında ise yüzde 83,1 olacağı öngörülmektedir.

Güney Marmara Bölgesinde kentleşme oranı Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi verileri ile paralellik gösterir. TÜİK verilerine göre Bölgenin şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki payı 1980 yılından itibaren düzenli bir artış göstermektedir. Ayrıca bölgenin toplam nüfusunda 2011 yılında önemli oranda artış

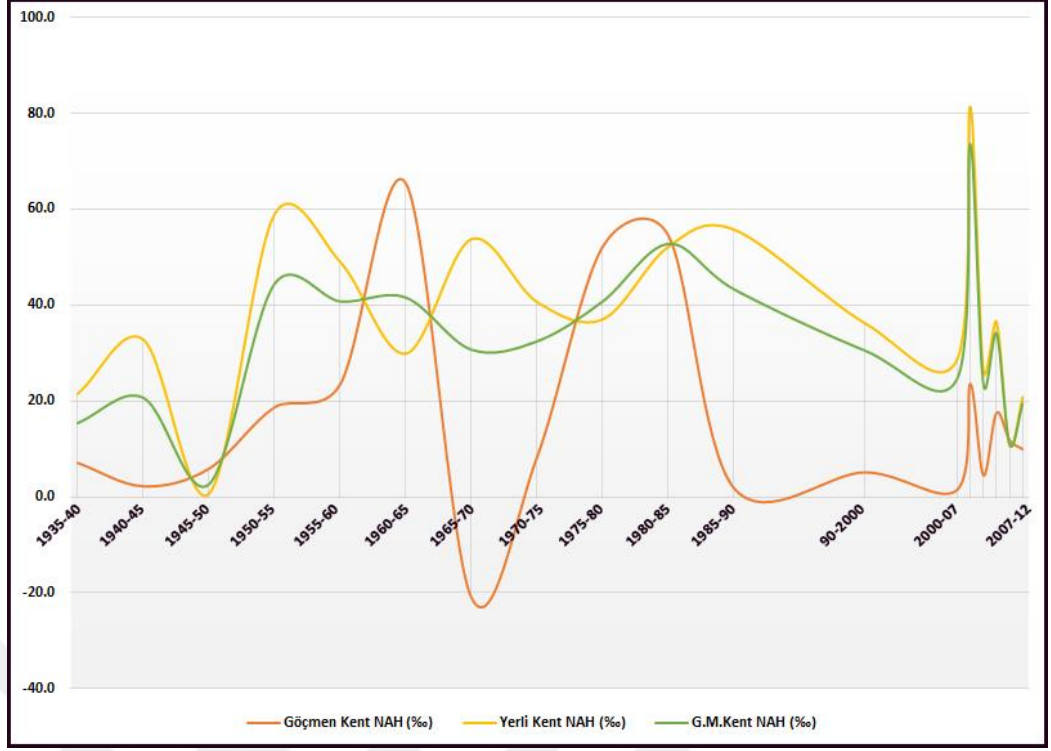
yaşanmamasına rağmen kentleşme oranlarındaki artış bölge içinde kırdan kente göç olduğuna işaret etmektedir (şekil-1).

Güney Marmara Bölümü veya Türkiye'nin diğer alanlarında olsun muhacirlerin iskânı yaptıkları iş faaliyetine göre olmuştur. Çiftçilik, hayvancılık ve orman ile uğraşanlar kırsal alanlara, zanaat ve ticaret ile uğraşanlar ise kentsel alanlara yerleştirilmiştir. Meslek sahibi olanlar kentsel alanlarda istihdam edilmiştir. Balkan ve Kafkaslardan gelen muhacirlerin % 85'nin çiftçi olduğu göz önüne alınırsa gelen muhacirlerin daha fazla kırsal alanlara yerleştirildiği ortaya çıkar.

Tablo 9.Güney Marmara'da Sayım Yıllarına Göre(Göçmen, Yerli ve G.m.) Kentsel NAH

Sayım Yılları	Göçmen	Yerli Kent	G.M. Kent	Sayım Dönemleri	Göçmen Kent NAH (‰)	Yerli Kent NAH (‰)	G.M.Kent NAH (‰)
1935	135550	178163	313713	...	...	...	...
1940	140453	198399	338852	1935-1940	7.1	21.5	15.4
1945	142023	233774	375797	1940-1945	2.2	32.8	20.7
1950	146257	234536	380793	1945-1950	5.9	0.7	2.6
1955	160587	314884	475471	1950-1955	18.7	58.9	44.4
1960	180566	402445	583011	1955-1960	23.5	49.1	40.8
1965	250456	467295	717751	1960-1965	65.4	29.9	41.6
1970	225489	611394	836883	1965-1970	-21.0	53.8	30.7
1975	235025	749241	984266	1970-1975	8.3	40.7	32.4
1980	305124	901661	1206785	1975-1980	52.2	37.0	40.8
1985	400845	1170320	1571165	1980-1985	54.6	52.2	52.8
1990	404589	1546699	1951288	1985-1990	1.9	55.8	43.3
2000	425897	2221250	2647147	1990-2000	5.1	36.2	30.5
2007	430258	2713808	3144066	2000-2007	1.5	28.6	24.6
2008	440521	2943836	3384357	2007-2008	23.6	81.4	73.6
2009	442512	3022547	3465059	2008-2009	4.5	26.4	23.6
2010	450321	3134991	3585312	2009-2010	17.5	36.5	34.1
2011	455697	3169300	3624997	2010-2011	11.9	10.9	11.0
2012	460258	3235925	3696183	2011-2012	10.0	20.8	19.4

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Şekil 6. Güney Marmara'da Sayım Yıllarına Göre(Göçmen ve Yerli) Kentsel NAH. Değişimi

İskân müşkülâtını hafifletmek için Trakya 'ya azami 100.000 muhacirin yerleştirilmesi kararlaştırıldı. Kasım 1923'te başlayan mübadele işlemleri 1924 yılının sonlarına doğru büyük ölçüde tamamlandı.

Türkiye'ye getirilen mübadele göçmenleri Edirne, Balıkesir, İstanbul, Bursa, Kırklareli, Samsun, Kocaeli, İzmir, Niğde ve Manisa'da yoğun olmak üzere Türkiye'nin pek çok kentine yerleştirildiler. Arı' nın kuşkulu baktığı Devlet istatistik Enstitüsü' nün rakamlarına göre mübadele göçmenlerinden 40.041'i **Edirne'ye**, 33.138'i **Balıkesir'e**, 32.075'i **Bursa'ya**, 22.237'si **Tekirdağ'a**, 32.773'ü **İstanbul'a**, 31.867'si **İzmir'e**, 19.920'si **Kırklareli'ne**, 16.277'si Samsun'a, 15.530'u **Kocaeli'ne**, 15.668'i Niğde'ye ve 11.872'si **Manisa'ya** yerleştirildiler (Öksüz 1999).

Günümüzde İstanbul, İzmir, Edirne ve Eskişehir'de 6 milyon civarında göçmen yaşamaktadır. Bu göçmenlerin 1,5 milyonu İzmir, 3 milyonu İstanbul ve geriye kalan kısmı Manisa, Eskişehir, Aydın, Kırıkkale ve İzmit'te yaşamaktadır. İstanbul'da bu kadar çok göçmenin bulunmasının da en önemli etken deniz ve kara yolu ile gelen göçmenlerin ilk uğrak yeri olması etkili olmuştur. Güney Marmara Bölgesi ise bu denklem içinde göçmen nüfusu en fazla barındıran bölge içinde yer almaktadır. Özellikle Bursa ve Çanakkale göçmen yerleşimcilerin en yoğun olduğu iller arasında yer almaktadır.

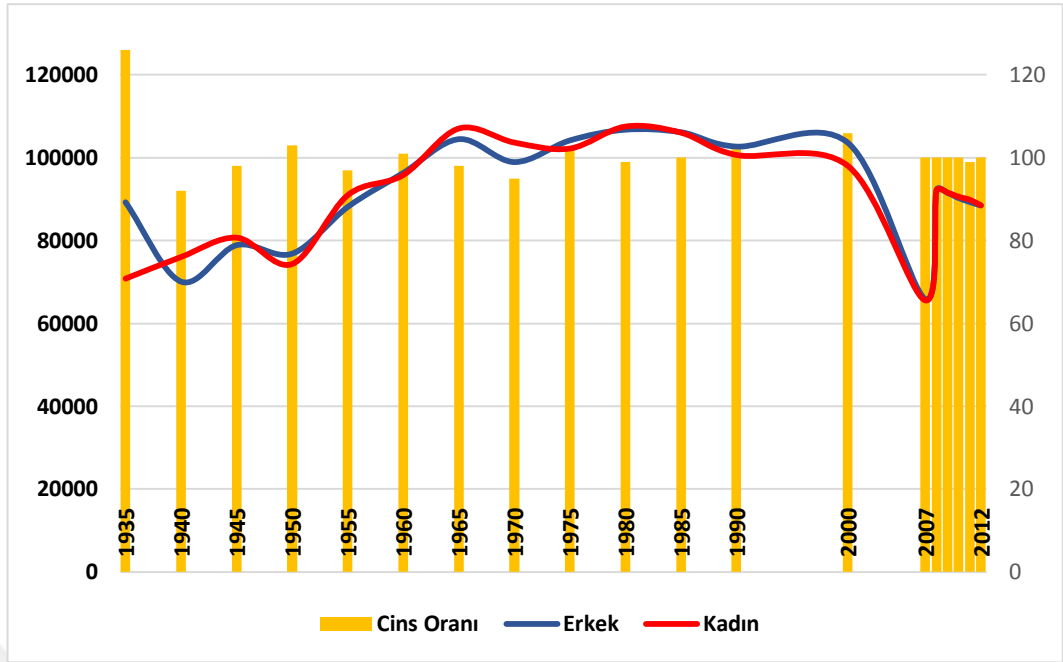
5.4.Nüfus Yapısı

Nüfus, sosyal yapının ortaya konarak değişiminin gözlenmesi açısından en önemli faktörlerden biridir. Nüfusun mutlak büyüklüğü, yaşa ve cinsiyete göre dağılımı, kırsal ve kentsel yörelerdeki payı bir bölgenin sosyal yapısı hakkında önemli ölçüde fikir vermektedir.

Tablo 10. Güney Marmara Bölümü'nün (Göçmen) Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Erkek-Kadın Sayıları ve Oranları

Sayım Yılları	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
1935	89261	70820	160081	126
1940	70101	76049	146150	92
1945	78899	80714	159613	98
1950	76854	74354	151208	103
1955	88120	90948	179068	97
1960	96334	95834	192168	101
1965	104488	107062	211550	98
1970	98957	103668	202625	95
1975	104185	102228	206413	102
1980	106770	107531	214301	99
1985	106168	106056	212224	100
1990	102693	100668	203361	102
2000	103664	98091	201755	106
2007	65879	65560	131439	100
2008	92188	92053	184241	100
2009	91518	91572	183090	100
2010	90268	90582	180850	100
2011	89313	89866	179179	99
2012	88467	88512	176979	100

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Şekil 7. Güney Marmara Bölümü'nün (Göçmen) Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Erkek ve Kadın Miktarı

Yurdumuza göç edenleri yaş, cinsiyet, öğrenim, meslek, anadil, medeni durum ve benzeri nitelikleri gösteren istatistikler hemen hemen yok denecek kadar azdır. Eldekiler de yalnız belli yıllara ya da gruplara ilişkindir. Genelleme yapmaya elverişli olmamakla birlikte, eldeki verileri değerlendirmeye çalışacağım.

1921-1929 döneminde gelen göçmenlerin % 50,7'si erkek % 49,3 kadındır. 1950 ve 1960 yılları arasında gelen göçmenlerin ise; % 50,2 erkek, % 49,8 kadındır. Bu yıllarda Türkiye'nin cinsiyet oranı da benzer özellik göstermektedir. Şekil 6'da görüldüğü gibi 1935 ve 1940 dönemlerinde erkek nüfusun fazla olduğu görülmektedir. 1950 de kadın nüfus oranının yüksek olmasının sebebi ise 1950 yılında cinsiyet oranlarının verilmeyişinden kaynaklanmaktadır. 1955'de eşitlenen cinsiyet oranı, 1965-75 yılları arasında tekrar kadın lehine artmıştır. Bunun altında iki sebep yatmaktadır; 1-Doğal nüfus artışında daha çok kız çocuğu olması 2. Erkek nüfusun başka alanlara göç etmesi.

Genel olarak nüfusun yaş bileşeni hakkında kesin bilgiler verilememekle birlikte herhangi bir kaynakta da bu verilere rastlanmamaktadır. Fakat arazi çalışmasında yapılan anketler ile yaş bileşenini ortaya koymaya çalışacağım. Güney Marmara Bölgesi'nde yaşayan göçmenlerin % 37'si bağımlı nüfus olarak tabir ettiğimiz 0-14 ve 64 yaş grubu meydana getirmektedir. % 53'ü ise aktif nüfusu oluşturan 15-64 yaş grubundaki kişiler

oluşturmaktadır. Göçmenlerin yaş ortalaması kırsal kesimde 55 iken kentlerde bu oran 42 seviyelerine inmektedir.

Göçlerle birlikte öğrenim çağındaki nüfus Anadolu'ya geliyordu. Çocukların eğitim konusunda devletin gereken ilgi ve önemi göstermeye çalıştığı arşiv belgelerden anlaşılmaktadır. Muhacir çocuklara meslek öğretmeye yönelik çalışmaların ağırlık kazandığı görülmektedir. Fakat savaşlar ve salgın hastalıklar eğitime gereken önemin verilememesine yol açmıştır.

Göçmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında ise, özellikle 3 kuşak göçmenlere kadar okur-yazar oranının düşük olduğunu görüyoruz. Nedeni; göçmen nüfusun geçimini sağlamak ve barınmak için çalışmak zorunda olması, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu darboğaz ve göçmen nüfusunun eğitim ihtiyaçlarına devletin cevap verememesi. Günümüzde ise durum değişmiştir. Göçmenlerin eğitim seviyeleri oldukça yüksektir. Anketlerde üzerinde durduğum konulardan bir tanesi eğitim düzeylerinin nasıl olduğu hakkında idi. Aldığım cevaplar oldukça şaşırtıcıydı. Şuan ki eğitim seviyelerinin çok yüksek olduğunu ve çocuklarının doktorluk, avukatlık ve mühendislik eğitimi veren yüksek bölümleri kazandığını söylediler. Şikâyetleri ise, bizim çok az kitap okuduğumuz idi. Edebiyat dünyasından dünyaca ünlü kişilerden örnekler verdiler. Kendilerinin yoksulluk yüzünden okuyamadıklarını ifade eden göçmenler, çocuklarının üzerinde büyük titizlik ile duruyorlar ve okumalarını teşvik ediyorlar.

Fakat ilk gelen göçmenler özellikle bir, iki ve üçüncü kuşakların eğitim orta öğretimi açısından yerli halktan daha iyiydi. Orta, teknik ve mesleki okullar da ise yerli nüfus, göçmenlere oranla daha iyi durumdaydı. Fakat kadınlar arasında okur-yazarlık oranı göçmen kadın nüfusunda daha fazlaydı. Güney Marmara'ya gelen göçmenlerin % 95'nin anadili Türkçe'ydi. Bu yüzden topluma adapte olmaları daha kolay olmuştur.

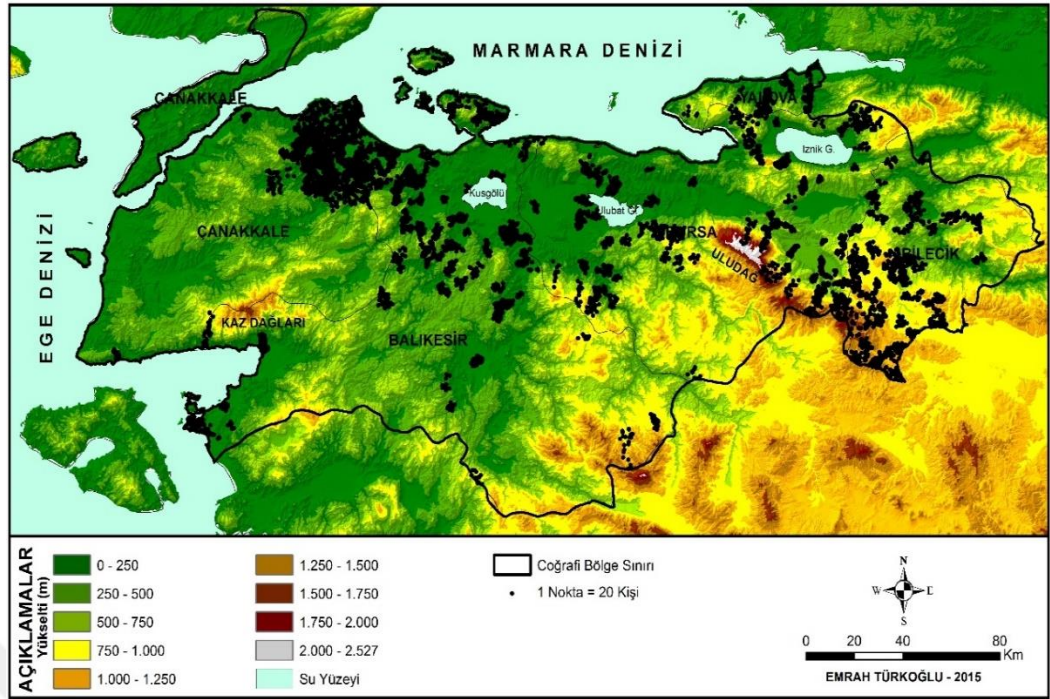

Resim 4. Balkan Muhacirleri (Bursa)

5.5. Nüfusun Dağılışı

Güney Marmara Bölümü'ne gelen göçmenlerin yerleştirilmesinde genelde onların geldikleri yerlere benzer özellikler alanlar seçilmiştir. Fakat gelen göç miktarlarının fazla olması dolayısı ile farklı alan ve illere yerleştirilme kararı alınmıştır. Güney Marmara'ya yerleşen göçmenlerin bu alana yerleşmesinde etkili olan faktörlerin başında coğrafi mesafe ve coğrafi yaşam alanlarına uygunluk gelir. Dönemler halinde gelen göçmenlerin nüfus dağılışı üzerinde etkili olmuştur. Bu dönemler;

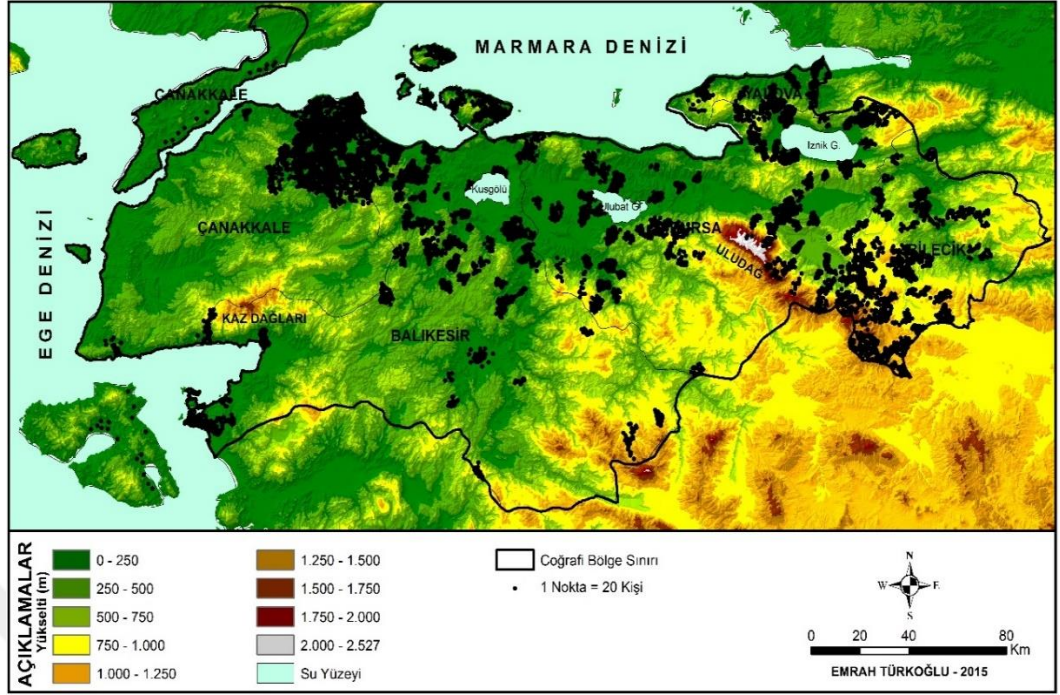
1- 1935 Öncesi Dönem: Bu dönemde ilk göçlerin Anadolu'ya yapıldığı tarihleri kapsamaktadır. Bunlar, 93 Harbi, Balkan Savaşları ve Lozan Antlaşması ile yapılan mübadele göçleridir. En fazla göç akını Anadolu'ya bu dönemde yapılmıştır. Balkanlardan, Kafkaslardan ve Kırımdan göç dalgaları gelmiş ve bu göçlerinde en yoğun olarak yapıldığı yer Marmara Bölgesi olmuştur (Özellikle Güney Marmara).

Harita 16. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1935)

Bu dönemde nüfusun şehir merkezlerinden uzak alanlara yerleştirildiği görülmektedir. Daha çok kırsal alanlara göçmen nüfus yerleştirilmiştir. Çanakkale'nin Biga İlçesi'nde nüfusun yoğun olarak görülmesinde etkili olan faktörler; Tarım arazilerinin fazla olmasıdır. Çünkü Balkanlar'dan Güney Marmara Bölgesi'ne yerleşen göçmenlerin % 83'nü çiftçilik mesleği ile uğraşıyordu. Bu yüzden göçmenler yerleşim yeri olarak daha çok kırsal alanları tercih etmişlerdir.

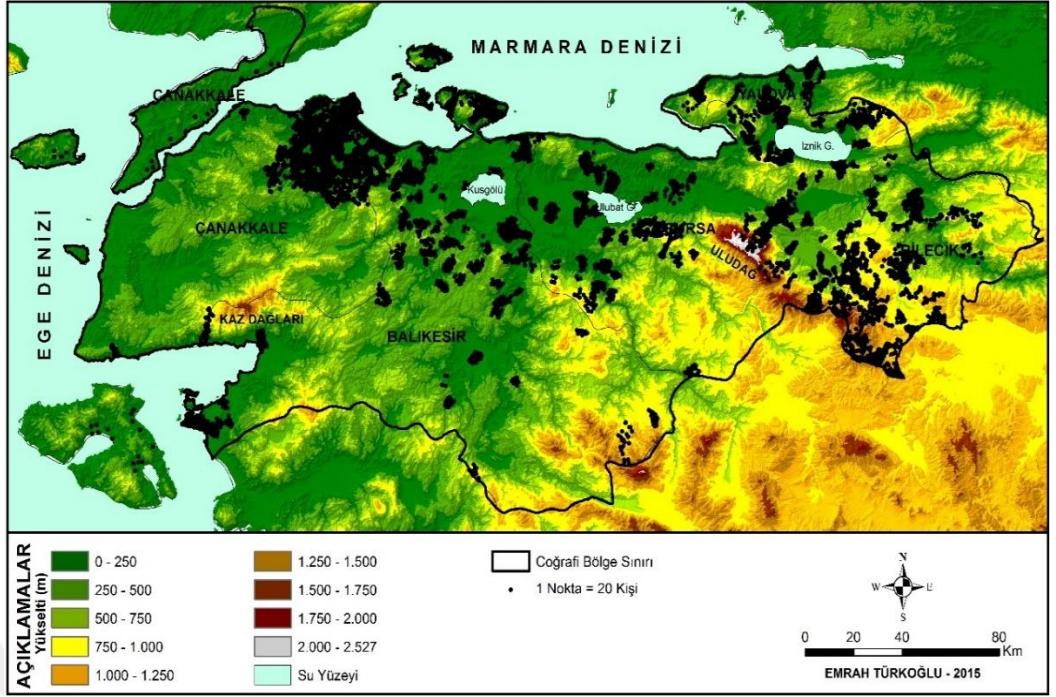
2- 1935-1965 Arasındaki Dönem: Bu dönemde özellikle 1934 yılında çıkarılan 2510 Sayılı Kanun ile birlikte Anavatan dışında yaşayan Türklerin Anavatana yerleştirilmesi için Aşair ve Göçmen Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla birlikte 1935'ten sonra göçler başlamış ve yaklaşık 150 bin kişi anavatana yerleşmiştir. Bu 150 bin kişinin 30 bini de Güney Marmara Bölümüne yerleştirilmiştir. İkinci göç ise II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile özellikle Bulgaristan'da yaşayan Türkler Anadolu'ya göç etmiştir. Balkanlar'dan II. Dünya Savaşı'ndan sonra göç edenler, Yunanistan, , Romanya ve Sırbistan'dan gelen mültecilerdir.

Harita 17. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1965)

1936 ve 1965 dönemlerinde Güney Marmara Bölgesine yerleştirilen mübadil ve göçmen sayısı 30 bin civarındadır. 1935 yılında dikkati çeken önemli noktalardan biri Adalara da gelen göçmenlerin yerleştirilmesidir. Bir diğer önemli konuda nüfus yoğunluğunun şehirseller merkezlerle doğru kaymasıdır.

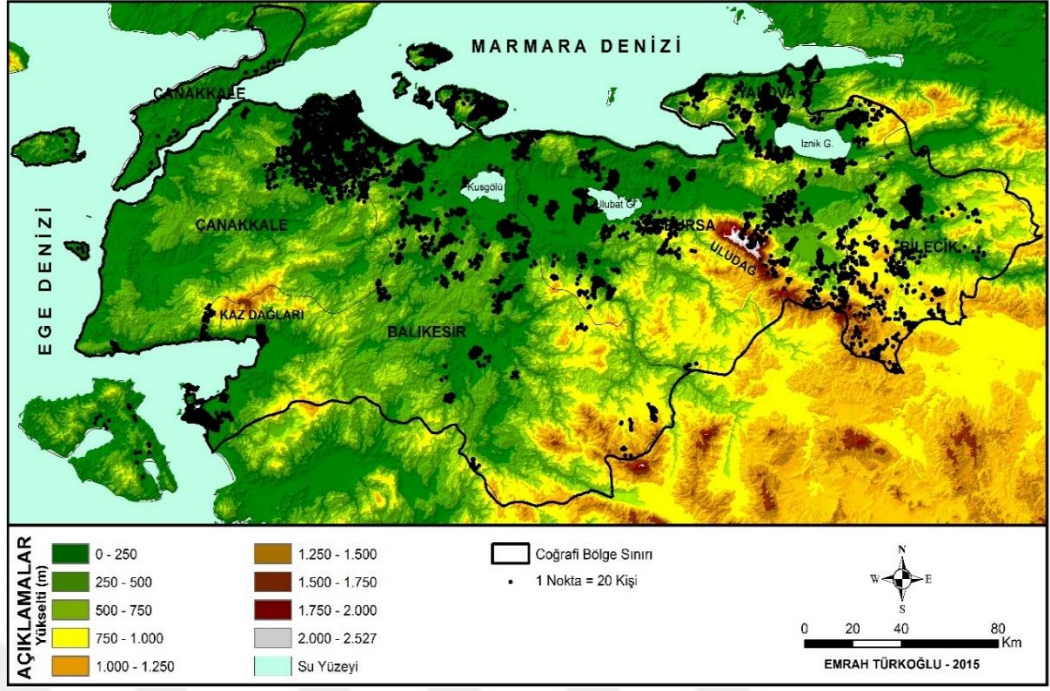
3-1965- 1990 Sonrası Dönem: Bu dönemde de göçmen akınları aralıklarla devam etmiştir. Yunanistan'dan serbest göçmen olarak gelen 24625 kişi bu dönemde Marmara Bölgesine yerleştirilmiş (Özellikle Çanakkale ve çevresine). Yine bu dönemde Türkiye ile Bulgaristan arasında Yakın Akraba Göçü Antlaşması çerçevesinde 120 bine yakın kişi Türkiye'ye göç etmiştir. 1989 yılında Bulgar hükümetinin Müslüman Türkleri göçe zorlaması ile yaklaşık 230 bin kişinin göç etmesine sebep olmuştur. Bu göç sonucunda Bursa'da göçmen konutları yapılmış ve göçmenler bu alanlara yerleştirilmiştir (Kestel, Yenimahalle).

Harita 18. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1985)

1965-1990 yılları arasında Bulgaristan'da yapılan dinsel ve ırkçı baskılar sonrasında, Bulgaristan'da yaşayan Müslüman-Türkler Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Kaynaklarda bu dönemde Yunanistan'dan gelen göçmenlerin serbest göçmen olarak nitelendirilmesi eksiktir. Çünkü Yunanistan'dan göç edenlerin baskılar ve zulümler sonucu Yunanistan'ı terk etmek zorunda bırakmıştır.

4-1990 Sonrası Dönem: Bu dönemde aralıklarla göçmenler gelmiştir. Fakat bu dönemin göç özelliği kitlesel olarak değil de daha çok bireysel göçler ön plana çıkmıştır. Sadece Bulgaristan bu özelliği değiştiriyor. Çünkü 1989 ile 1995 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye 73957 kişi göç etmiştir. Çanakkale, Bursa, Balıkesir ve Yalova illerine büyük çoğunluğu yerleştirilmiştir.

Harita 19. Göçmen Nüfusun Dağılışı (1912)

1990 yılında sonra Güney Marmara Bölgesi'ne göçler azalmış bazı yıllarda ise durma noktasına gelmiştir (Dış göçler). Bu yıldan sonra göçmen nüfusunda artış da etkili olan faktör doğumlardır. 2012 yılında göçmen nüfus dağılışına baktığımızda, yoğunluk kümelenme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Nedeni ise basamaklı göç olarak ifade ettiğimiz olayın meydana gelmesidir. Kırsal kesimde yaşayan göçmen nüfusun kentsel alanlara doğru kayması ve birbirlerine olan bağlılıkları göçmenlerin bir arada toplanmasına neden olmuştur. Bu bir araya gelen göçmen toplulukları yeni mahalleler oluşturmuşlardır.

Resim 5. Bursa Yeni Mahalle (Göçmen Mahallesi)

Göçmenlerin oluşturmuş olduğu yeni mahallere önemli örneklerden bir tanesi Bursa'nın Kestel ilçesine bağlı Yeni mahalledir. Göçmen nüfusun yerleşim, arazi kullanımı ve kentsel doku üzerindeki etkiyi en iyi açıklayacak örneklerden bir tanesidir.

ALTINCI BÖLÜM

6. MÜLTECİLER VE MEKÂNSAL DEĞİŞİMİN ANALİZİ

6.1. Yerleşmenin Değişimi

Yerleşmenin yer seçiminde ve yerleşmeyi oluşturan konutların şekillenmesinde birçok doğal çevre koşulları ile ekonomik faaliyetler ve kültürel olayların etkileri söz konusudur. Doğal faaliyetlerle, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin karışımından meydana gelen şekiller, sadece bölgeler arasında birtakım farklılıkların meydana gelmesini değil, aynı bölge içinde yaşayan insanların ekonomik faaliyetlerine göre de, yerleşmeler ve meskenleri şekil ve fonksiyon bakımından bir takım farklılıklar gösterir (Tunçdilek, 1967, s.29).

Osmanlı Devleti'nin tüm dönemlerinde çeşitli nedenlerle göç eden veya ettirilen nüfusun iskânı daima büyük dikkatle yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde doğudan gelen göçmenlerin Balkan ve Kafkaslara yerleştirilmesi büyük bir titizlik ile yapılmaktaydı. Fakat Osmanlı-Rus Savaşları (1877-1878) ile gelişen Anadolu'ya göçler bunu tam tersine çevirmiştir. Batıya ilerleyiş durmuş, Balkan ve Kafkaslardan kitleler halinde Anadolu'ya göçler başlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik bunalım nedeniyle gelen muhacirlere yardım etmesi bir hayli zorlaşmış ve muhacirleri iskân etme konusunda bir hayli sıkıntı çekmiştir. Balkanlara, Osmanlı Devleti'nin yerleştirdiği muhacirlerin çoğu verimli araziler üzerinde iskân ettirilmiştir. Amaç üretimi ve yerleşen kişilerin istihdamını artırmaktır. Anadolu'ya göç etmek zorunda kalan muhacirlerin aynı şekilde verimli araziler üzerinde iskân edildikleri görülmektedir. Bu yüzden buraya gelen göçmen toplulukları ziraattan iyi anlayan kişilerdi. Bu göçmen kitlesi şehir ve köylerin dışında yeni kır yerleşim alanları meydana getirmişler. Yeni kır yerleşim birimi oluşturan göçmenlerin yerleşim yeri tayini konusunda can ve mal güvenliğini sağlamak, hayvancılık ve çiftçiliği kolaylaştırmak, suyun temini ve ayrıca sıtma salgınına sebep olan bataklık alanlarından uzak bulunmak gibi, doğal ve beşeri faktörler etkili olmuştur. Yerleşimler bu sebeple; yol boyları ve ovalar yerine nispeten daha yüksek yerlerde, yani vadi yamaçlarına kurulmuştur.

Göçmenlerin iskân ve vatandaşlığa geçiş işlemlerinin düzenli bir şekilde yapılabilmesi için 13 Mayıs 1913 tarihinde dört bölüm ve kırk beş maddelik İskân-ı

Muhacirin Nizamnamesi yayımlandı. Nizamnamenin birinci bölümü göçmenlerin kabulüne dair maddeleri içermektedir. Muhacirlerin kabulünün ve nerelere iskân edilecekleri konusunun hükümetin yetkisinde olduğu belirtilmekte, bu işlemler hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. İskân alanını beğenmeyen göçmenlerin ellerinden senet alındıktan sonra kendi imkânlarıyla yerleşebilecekleri ifade edilmektedir.

Muhacirin Müdüriyeti'nin görev ve sorumluluklarına dair maddeler ikinci bölümde yer almaktadır. Vilayetlerde müdür, memur ve kâtipten oluşan bir idare oluşturulacağı, tesis edilecek İskân-ı Muhacirin Komisyonlarına maddelerde belirtilen kuruluşlardan üye seçilmesi öngörülmektedir. Muhacirlerin yiyecek ihtiyaçlarının temini, iskân için arazi araştırılması, bina inşasına dair yapılacak tüm çalışmalar bu komisyonun görevleri arasında sayılmıştır.

Üçüncü bölüm muhacir iskânına ayrılmıştır. Bu bölümde Muhacirin Müdüriyeti ve komisyonların önce göçmenleri geçici iskân alanlarına yerleştirilmesine, her haneye nüfusa göre toprak dağıtılıp, iş bulunmasına dair hükümler yer alıyordu. İki kattan oluşan bir ev, iki baş çift hayvanı, tohumluk, tarım aletleri verilmesi komisyonların görevleri arasında bulunuyordu. Araç ve gereçlerin daha sonra taksitler halinde geri ödemesi öngörülmüştü. Ortak kullanım alanları (okul, cami, çeşme gibi) için yapılan masrafların belirli bir süre sonra geri ödemesi yapılacaktı. Esnaflıkla uğraşanlara iki bin kuruşa kadar iş kurabilmeleri için sermaye verilecekti.

Çeşitli hükümlerin yer aldığı dördüncü bölümde muhacirlerin mümkün olduğunca alıştıkları iklime uygun alanlara yerleştirilmesine özen gösterilmesi isteniyordu. Komisyonların da arazi seçiminde gerekli hassasiyeti göstermesi de önemle vurgulanıyordu.

Devletin iskânda uyguladığı temel nokta göçmenlerin azami derecede rahat ettirilmesini, onların üretici bir yapıya kavuşturmaktır. Muhacirlerin geldikleri bölgelerdeki ikilime uyumlu alanlara iskân edilmelerine dikkat edilmekte idi. Ancak, yoğun göç ve savaş koşulları bunu bazı durumlarda imkânsız hale getiriyordu.

Belgelerde sıkça karşımıza çıkan “iklimiyle imtizaç edememe” sorununun giderilmesi adına elden geldiğince gayret sarf edilmiştir. İskânların gerçekleştirilmesi için istimlak kararnamesinde 1332 yılında (1913-1914) değişikliğe gidildi. Göçmenlerin iskânında bu düzenlemeyle geldikleri bölgenin iklimine uyum gösteren yerlerin seçilmesine dikkat edilmeye çalışılmıştır.

İskânda iklim ile birlikte arazi tahsisi de önemli bir yer tutuyordu. Devlete ait çiftlikler ve kullanılmayan boş araziler muhacirlere öncelikle tahsis edilen alanlar arasında yer alıyordu. Muhacirlere ayrılan bu toprakların bazı yerlerde açık arttırma ile satılmaya çalışılması karşısında devlet müdahale ediyordu. 10 Safer 1332 (8 Ocak 1914) tarihinde Dâhiliye müsteşarının vilayetlere gönderdiği emirde iskân için ayrılan arazilerin müzayedeye çıkarılmaması, çıkarılmış ise bundan vazgeçilmesi, bu toprakların yeri ve ne kadar muhacir iskânına elverişli olduğunun bildirilmesi isteniyordu.

İskân konusunda ilk uygulamalar köy ve mahallelere yeni evlerin yapılmasıyla gerçekleşiyordu. Zaman ilerledikçe aynı yerleşim yerlerinden gelen kişilerin aynı alanda iskân edilmeler usulü benimsendi. İskânda üç farklı uygulama görülmektedir. ***Mevcut köy ve mahallelere eklemeler yapılması, yeni köy ve mahalleler oluşturulması, gayrimüslimlerin boşalttığı köylere göçmenlerin yerleştirilmesi şeklinde gerçekleşiyordu.*** İkinci Balkan Savaşı sonrasında göçmen sayısının arttığı gözlenmektedir. Önceki göçlerde mevcut köylere iskân gerçekleştiğinden bu köylerin genişlemesine imkân kalmamıştı. Bu yüzden muhacir köylerinin kurulması gündeme gelmiştir. Köylere yerleştirilen muhacirlerin elli haneden aşağı olmaması gerekiyordu. Sevk işlemlerinde buna dikkat ediliyordu. Elli haneden az kabilelerin daha önceden oluşturulmuş köylere yerleştirilmesi usulü 1332 yılı Muharrem ayından itibaren (Kasım-Aralık 1913) daha sıkı bir şekilde uygulanmaya başlandı.

Evlerin inşasıyla Muhacirin komisyonları görevlendirilmişti. Komisyonlar belirlenen araziler için 1/10.000 ve 1/20.000 ölçeğinde krokiler hazırlayacaktı. Köylünün ihtiyaç duyacağı koru ve mera gibi alanlar da krokilerde belirtilecekti. Evlerin inşası için birer dönüm arazi ayrılacaktı. Evlerin planına göre alt kat hayvanları ve çeşitli araç ve gereçleri barındıracak, ikinci kat ailenin hayat alanına ayrılacaktı. Arazi ve emlak aile reisi olan erkek veya kadın üzerine kayıtlı olacaktı. Yetim kız ve erkek çocuklara arazi ve emlak verilecekti. Defterlerin düzenli bir şekilde tutulması üzerinde durulan önemli hususlar arasında yer alıyordu. Tahsis edilecek araziler konusunda krokinin çizilip mazbatalara eklenmesi usulünün işleri daha kolaylaştıracağı Dâhiliye Nezareti'nden vilayet ve mutasarrıflıklara Muharrem 1332 sonlarında (Aralık 1913) bildirildi. Arşiv belgelerinde köy teşkiline dair birçok belge mevcuttur. Bu belgelerde en az elli hanenin oluşturduğu köylerden söz edilmektedir. ***Bursa'nın Gönen İlçesi Korudeğirmeni Çiftliği iskânla birlikte köy haline dönüşmüştü.*** Muhacirlerin iskânında izlenen diğer bir yol devletin muhacir köyleri inşa etmesiydi (Kaya, 2013).

Şehirsel alanlara yerleşen göçmenlerin en önemli özelliği, bir mesleklerinin olması idi. Bu yüzden şehir alanlarına göç eden göçmenler, daha çok şehir merkezlerinin dışında kalan banliyö dediğimiz yerler meydana getirmişler. Adeta şehirsel alanlardan farklı getto alanları oluşturmuşlardır. Fakat devlet asayişini sağlamak için bu göçmenlerin gruplar halinde iskân edilmelerine izin vermemektedir. 1985'ten sonra gelen göçmenler, Bursa'nın Kestel İlçesi'nde Yeni mahalle isminde yeni bir yerleşim alanı oluşturmuşlardır.

Göçmen köyleri tespit edilirken zaman zaman göçmenlerin alışık oldukları iklim şartları dikkate alınmamıştır. Bu durum göçmenlerin, telef olmalarına, iskân bölgelerini terk etmelerine veya iskân bölgelerinin değiştirilmesine sebep olmuştur. Bazı göçmenler, resmi makamlardan izin almaksızın orman sahalarında yerleşebilmişlerdir. Bununla birlikte bazen söz konusu tahribatı önlemek için orman sahalarında kurulan göçmen köylerinin yerleri değiştirilebilmiştir. Göçmenleri yerleştirmek için arazi sıkıntısı çekilince, bataklıkların kurutularak iskâna açılmasına çalışılmıştır. Öte yandan ıslah çalışması yapılmaksızın bataklık ve sazlık sahaya göçmen yerleştirilebilmiştir ve bu durumda salgın hastalıklar ortaya çıkmış ve bu gibi göçmenlerin iskân mahalli değiştirilmiştir (İpek, 1996).

Bundan dolayı göçmenler yerleşme alanlarında sürekli kalmayıp kendileri için uygun olan sahalara göç ederek yeni yerleşmeler meydana getirmişlerdir. Bu yeni yerleşim birimleri meydana getiren göçmenlerin arasında bir tane inşaat ustası olması yeterliydi. İnşaat ustasının Balkanlarda öğrenmiş olduğu yapı tarzını burada da sürdürmüş ve yeni mesken tipleri meydana gelmiştir. Yerleşme tarzı buna bağlı olarak yeni şekil almış ve farklı tip yerleşmeler oluşmuştur. Özellikle bataklık ve ovalar dışında, vadi yamaçlarına yerleştirilen göçmenlerin dağınık yerleşme tipleri meydana getirmesi yerleşme dokusu üzerinde büyük farklılıklar meydana getirmiştir.

Şehirsel alanlarda banliyö ve getto tarzı oluşturan göçmenler, kırsal ve dağlık alanlarda ise daha çok dağınık yerleşme biçimi oluşturmuştur. Zamanla kademeli göç ile birlikte ve büyük şehir yasası ile göçmenler daha toplu ve kendi aralarında homojen bir yerleşme meydana getirmişlerdir. Göçmenler arasında iletişimin kopmaması ve birbirlerine olan bağlılık, göçmenleri belirli iskân sahalarında yoğunlaştırmıştır. İstisna durumlarda Kafkas göçmenleri dağlık kesimlerde ormancılık ile uğraştıklarından dolayı birkaç ev iskânın dışına göç vermiştir. Geçim kaynakları ormancılık olan Kafkas göçmenleri Bursa ve Bilecik arasında vadi yamaçlarına, özellikle ormanlık alanların sığ

olduğu bölgelere yerleşmişler. Bu alanları terk eden göçmenler İnegöl ve çevresine yerleşerek mobilyacılığın Bursa’da gelişmesine büyük katkı sağlamışlardır.

Resim 6. Kafkas Köyü (Karaorman Köyü)

Resim 6’da Güney Marmara Bölümü’nde ormanlık bir alana yerleşen bir Kafkas köyünden görüntü. Arka yamaçta Ormanlık alanın tahrip edildiği görülmektedir. Çünkü Kafkas köylerinin çoğunluğu geçimini hayvancılık ve ormancılık ile sürdürmektedir.

6.2. Konutların Değişimi

Yerleşmenin yapısını oluşturan en küçük eleman **mesken** ‘dir. Mesken-barınak-konut, en ilkel bir rüzgârlık, çardak, mağara, çadır, mavna veya basit bir kulübe olabildiği gibi bir çiftlik veya bir gökdelen de olabilmektedir. Esasında **mesken** deyimi ile en basit kulübeden, şehirlerin en gelişmiş ev ve apartmanına kadar sadece ikametgâh olarak kullanılan yapılara değil, atölye, mağaza, okul, camii, kilise, tiyatro, sinema gibi ticari, sınai, dini, askeri v kültürel veya eğlence ihtiyacını karşılamak üzere meydana getirilen bütün binalar kast edilmektedir (Denker 1977).

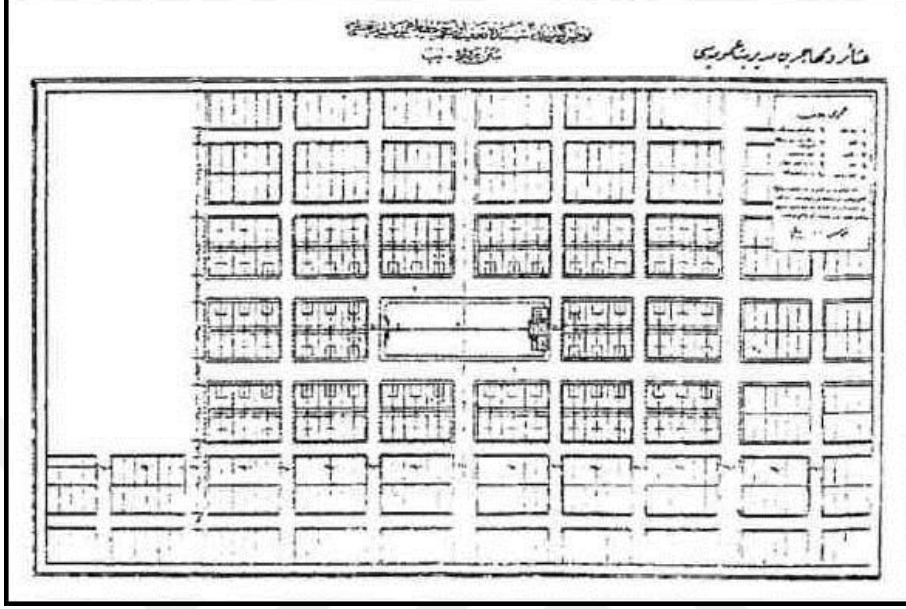
1821 yılında başlayan Anadolu’ya göçler, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı ile devam etmiştir. Göçler aralıklar ile olup gelen göçmenlerin iskânı rahat bir şekilde yapılmakta idi. Balkan Savaşları ve 1.Dünya Savaşı ile göçmenler kitleler halinde Anadolu’ya göç etmek zorunda kalmıştır. Batıdaki ulusallaşma hareketleri Balkanlarda ve Kafkasya’da yaşayan Müslüman ve Müslüman Türklerin baskı ve zulüm sonucunda Anadolu’da

güvenli olan alanlara doğru göç etmesine neden olmuştur. Gelen göçmenlerin iskân edilmesi bir hayli zorlaşmış ve yardımların ulaştırılması aksamıştır. Bu gelen göçmenlerin iskân edilmesi için 1916'da bir talimatname çıkarılmış ve göçmen evleri inşa etme kararı alınmıştır. Fakat 1. Dünya Savaşı'nın çıkması ile bu uygulanamamıştır.

Bu Talimatname, kurulacak köyler için tiplendirilmiş planlar öngörmektedir. "Talimatname'nin 4. maddesine göre, evlerin yapımında köyü ortasından dörde böler biçimde doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru 15 metrelik iki düz cadde açılacak, bu caddelerin kesiştiği noktada yeni köyün ortasında, en azından beş altı dönüm genişliğinde bir meydan bırakılacaktır. Köy okulu ve camii bu meydana bakacak biçimde yapılacaktır"(Ökçün, 1983). Okul ve cami çevresinde teneffüse elverir birer cadde bulunacak, ana caddelere dik ve paralel biçimde açılacak ikincil caddeler en az 12 metre genişliğinde olacaktır. Köyün yeni yollar açılması ve yeni evler eklenmesi yoluyla genişlemesi durumunda da bu tekdüze durum değiştirilemeyecektir (Cengizkan, 2004).

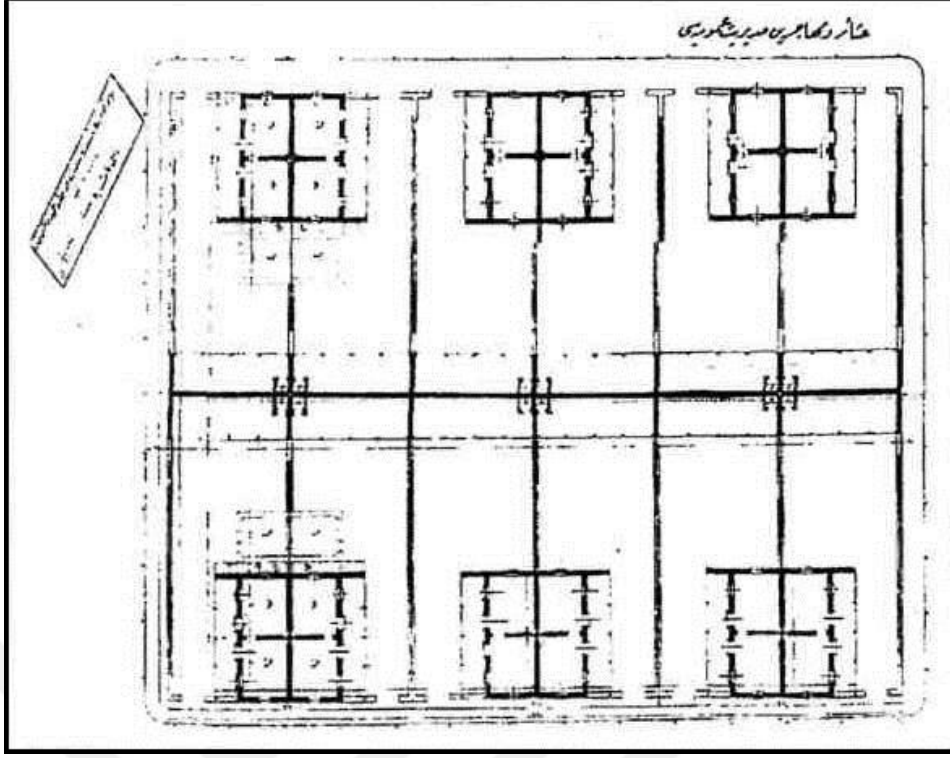
Öte yandan her evin bir dönüm arsası olacak; evler bu arsanın caddeye ya da sokağa bakan yüzünün ortasında ve aynı hizada konumlanacak; arsanın evin yanlarında ve arkasında kalan bölümleri bahçe yapılacak; bahçede ağıl ve samanlık yapılabilecektir. Köyün uygun yerlerinde harman yeri, köy yerleşiminden en az 2000 metre uzaklıkta ise mezarlık bulunacaktır (Ökçün, 1983). Köyün planı, 1916 tarihli kitapçıkta değişmiştir: Buna göre artık köyde sanayi üretimi de düşünülmelidir. 22 Haziran 1332 (5 Temmuz 1916) tarihli yeni Talimatname 'ye göre, köyde çevre sağlığına daha büyük önem verilmiştir ve suyun (kuyu ya da artezyen) sağlanması, su kullanımı, kanalizasyon düzenlemesi ve bahçe içi düzenlemeler daha büyük önem gösterir durumdadır. Planın ve yerleşim perspektifinin çizim ve gösterim teknikleri açısından basit yorumlanış biçimi, yine dikkat çekicidir (Cengizkan,2004).

hane ve köylerin, dört parçadan oluşan projeye uygun inşa edilmesi isteniyordu”(Ökçün, 1983). 1/2000 ızgara planlı köy projesinde, cami, mektep ve karakol, köyün ortasında, konut adasının birleştirilmesiyle elde edilen 177 m x 104 m boyutlarındaki dikdörtgen yapı adasının bir kenarında yer almaktadır.

Resim 9. 1917 Tip Muhacir Köyü “Umumi Planı” (Dündar 2000).

Köyün üç geniş caddesi, ikisi bu yapı adasının uzun kenarlarından ve üçüncüsü de tam ortasına dik biçimde kavuşacak biçimde çizilmiştir (Dündar, 2000). Göçmenlerin köy yerleşimleri ile yerli halkın yerleşimleri arasında ki farklılıklara baktığımızda; göçmen köylerin de evler genellikle “U” şeklinde dizilmekte, köy meydanı ortada boş kalan kısma isabet etmekteydi. Yerli köylerle göçmen köyleri arasında ev düzeni açısından karşılaştırma yapan coğrafyacıların göçmen köylerinin ve mahallerinin yerli köylerden biraz daha planlı olduğu konusundaki gözlemlerini, köy veya mahalle kuruluşunda uygulanan bu plandan doğmakta olduğu, belgelerden ortaya çıkmaktadır (Kocacık, 1980).

Resim 10. 1917 Tip Muhacir Köyü “12 Haneli Ada Planı” (Dündar 2000).

Göçmenlere ait evler, ya bizzat göçmenler tarafından veya devlet tarafından yaptırılmıştır. Necdet Tunçdilek’in (1967) tespitine göre, devlet tarafından yaptırılan meskenlerde bölge farklılıkları, göçmenlerin sosyal şartları dikkate alınmamıştır. Göçmenler ileriki yıllarda ihtiyaçlarına ve sosyal şartlarına göre bu evlerde değişiklikler yapmışlardır. Göçmenler tarafından inşa edilen meskenler şüphesiz kendi şartlarına daha uygundur. Kafkas göçmenleri yapı malzemesi olarak taş, kerpiç, saz ve ot kullanırken Romanya ve Kırım göçmenleri ise kerpiç, saz, toprak veya kiremit kullanmışlardır.

Daha önceki yıllarda, inşa edilecek köyler için belirli kaideler belirlenmişti. Her köy için bir okul ve bir cami zorunluydu. Bu cami ve okullar önceden çizilen projeler ekseninde tek tip olacaktı. Yapıların ana hatları mimari plana uygun olarak, fakat ayrıntıları resim anlayışında çizilmişti. (Dündar,2000).

Faruk Kocacık’ın “19.yy.’da Göçmen Köylerine İlişkin Bazı Yapı Planları” yazısında verdiği Edirne’deki bazı göçmen köylerinin yapı plan örnekleri kesif sırasında yapılmıştır. Sonradan ne dereceye kadar uygulanabilmiştir, bu köylerdeki mevcut yapılar bu planlara uygun mudur, planlar hiç mi uygulanamamıştır, sonradan kısmen mi değiştirilmişlerdir, bu soruların cevaplarını vermek mümkün değildir. Ama bu projeler, o döneme ait yapı planları hakkında ve proje çizimleri hakkında bize fikir verecektir.

1916 tarihli Talimatname, “köy haneleri” konumlanışı konusunda su yaptırımlara sahipti. Yekdiğerine bitişik haneler inşasına katiyen müsaade olunmamalıdır. 2-5 dönümlük ve daha vasi bahçeler içerisinde yekdiğerinden 15-20 metre uzaklıkta bulunmalıdır. Meskenin başlıca iki cephesi şimal ve cenuba veya şimal-i garbi ve cenub-i şarkiye tevcih kılınır. Maamafih hanelere istikamet vermekte o mahallin ahval-i arziyye topografya ve iklimiyyesi nazar-ı dikkate alınmalıdır. Rutubetli rüzgârların geldiği cihete pencerelerin cephelerini vermemelidir. Anadolu’da ekser mahallerde şimal ve şimal-i şarki rüzgârları soğuk ve rutubetlidir. Bu gibi mahallerde bu cihetlere cephe vermemeli ve hanenin bu cephesini tahta ile, çinko veya mahallince kabil olan iyi sıva ile, kiremit ile muhafaza etmelidir” (Cengizkan,2004).

Öte yandan plan kurgusu ise şöyle düşünülmektedir:

“Bir köy evinde aksam-ı esasiyye şunlardır:

1. Yatak odası (ailenin kesretine göre yatak odası taaddüt edebilir. Bir odada yatanların adedi mümkün olduğu kadar az olmalıdır).

2. Oturma ve yemek odası.

3. Mutfak.

4. Yıkanacak gusülhane.

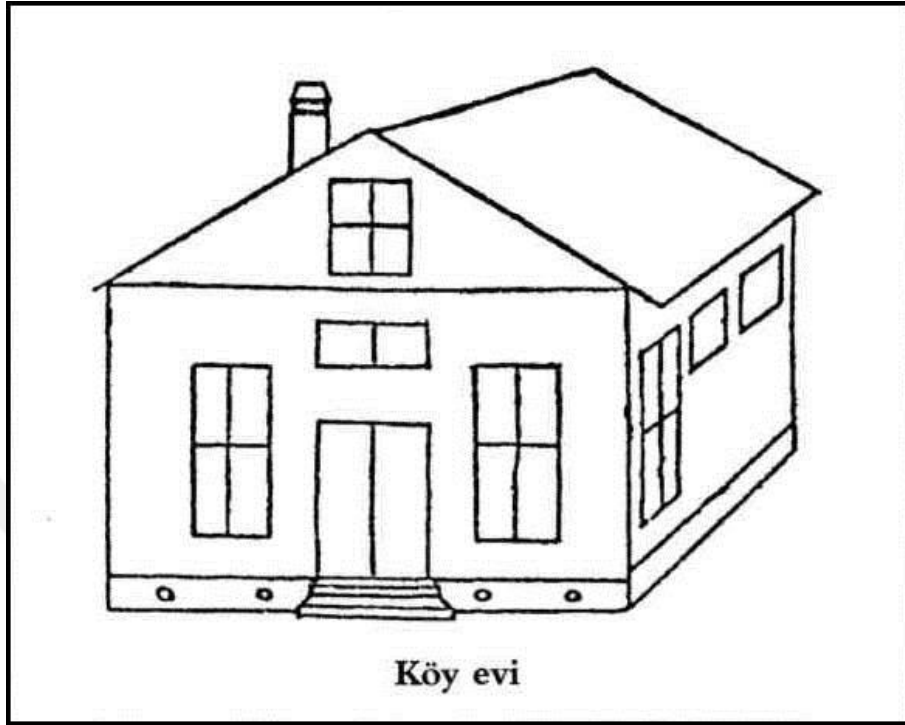
5. Abdesthane.

6. Erzak kileridir.

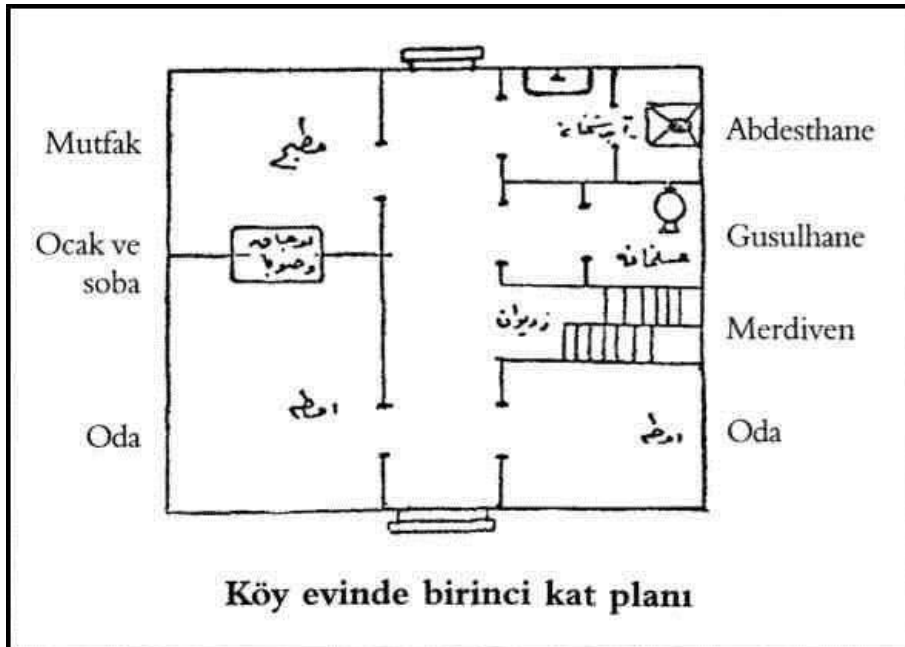
Oturma ve yemek odası yapılmayarak yemek odası mutfak içerisine de tertip olunur. Mutfağa katiyen abdesthane yaptırılmamalıdır. Dört tarafı açık bir evde şimale müteveccih cephede mutfak ve abdesthane, sarka müteveccih cephede yatak odası, cenuba müteveccih cephede yemek odası yapılır” (Ökçün,1983). Sağlık konusunda alınan ev içi tasarımına ilişkin bu önlemler, evin duvarları, odaların tabanları ve tavanları, evin çatısı konusundaki kararlarla olduğu gibi, evin konumunu belirleyen ön saptamalarla desteklenecektir. “Her meskenin insa olunacağı sath-ı arz göz ile iyice muayene edilerek buraya lağımlardan, çirkapların, sellerin akıp akmadığını ziyade yağmur mevsimlerinde üzerinde ve etrafında küçük ve büyük su birikintileri hâsıl olarak müddet-i medide kalıp kalmadıklarını ve burada evvelce bir mezarlık ve gübrelik olup olmadığını araştırmalıdır” (Ökçün,1983).

Talimatname’nin 9. maddesine göre, “Yeni yapılacak köy evlerinde oturulacak yerler hayvanların ahırlarından ayrı bulunacaktır. / Rutubetin etkisinden kurtulmak için odaların zemini doğrudan doğruya toprağa dayanmayacak, arada uygun bir boşluk

bulundurulacaktır. Hava ve ışık almak için yeter sayıda pencere açılmasına dikkat edilecektir “(Ökçün,1983).

Resim 11. 1916 tarihli Talimatnameye göre Köy Evi Planı(Ökçün,1983).

Resim 12. 1916 tarihli Talimatnameye göre Köy Evi Planı(Ökçün 1983).

İlk kez 1913 yılında tasarlanan, 1916 yılında gözden geçirilen ve 1919 yılında bu kez Birinci Dünya Savası göçmenleri nedeniyle bir kez daha gündeme getirilen “Tip Muhacir Köyü ve Hanesi” düşüncesinin, bir tip proje olmakla birlikte, esnekliği ve değerbilirliği kapsamına almış olması önemlidir. Daha önce değinilen, bu köylerin kurulmasıyla ilgili planların, köylerin kurulacağı yere ve bulunan inşaat malzemesine, iklim ve hava şartlarına göre değişebilir olması, yine tip plan anlayışının bir esnekliğini göstermekteydi. Ancak, ister hükümet eliyle yapılmış olsun, ister muhacirler kendileri yapsın-yaptırsınlar, bu planlara uymak gerekiyordu (Dündar,2000). Öte yandan, bir parseldeki konut tek katlıyken, diğerindekinin ikinci katını çıkabildiği; istenirse yalnızca zemin katta bir oda daha yapılmasına izin verildiği görülmektedir (Dündar,2000).Evlerin ve sokakların yönlendirilmesi konusunda ise karar, daha çok ana yerleşime bağlanmış durumdadır. Yine bir başka “tip muhacir köyündeki evler, ikiz evler olarak düzenlenmiştir.

1/200 ölçekli köy planında iki odadan oluşan konut planlarının, aynı büyüklükteki (13.50 m x 22.00 m) parseller içinde yer aldığı; konutların tek katlı ya da iki katlı olabildiği; 12 konutun, arka bahçe uçlarında sundurma ve tuvaletleriyle birlikte büyük bir yapı adası oluşturduğu görülmektedir (Dündar,2000). Tek katlı ya da iki katlı olsunlar, evlerin bahçeye açılan bir verandalarının (“kaldırımlı muhafaza”) bulunması, muhacirlerin yaşam tarzlarına ve alışkanlıklarına bir gönderme olması gerekir. Ayrıca evlerin, hem sokakla, hem de iç avluyla ilişki kurması, köyün birlikte yaşaması ama ev mahremiyetlerinin de korunması açısından önemle ele alınmış gibidir (Cengizkan,2004).

Bu projeleri incelersek; birinci plan, 1/2000 ölçeğinde umumi plan olup köyün genel görünüşünü ele almaktaydı. Bu plana göre cami, mektep ve karakol köyün merkezinde, köy meydanında olacak ve etrafında bir sıra halinde hanelerle çevrili olacaktı. Köyün kus bakısı görünüşü dama karelerini andıracaktı. Köyün merkezinde olacak meydan, yaklaşık 177*104 metrelik, iki ada boyutunda bir dikdörtgen seklinde olacaktı. Meydanın bas kösesinde cami, hemen yanında mektep inşa edilecekti. Meydana 25 metre genişliğinde, iki paralel ve bir dik üç büyük cadde olacaktı. Her bir ada altı haneden oluşuyordu. Her hane için 22*27 metre alan ayrılmıştı (Dündar,2000).

İkinci plan, 1/200 ölçeğinde, zemin kat planı olup bir ada dâhilindeki altı hanenin çizimini içermekteydi. Bu plana göre inşa edilecek haneler sokağa bakıyor olacak, bahçesi arka tarafa düşecek şekilde, iki bahçe kapısı olacaktı(Dündar,2000).

Üçüncü planda, kapı ve pencere tafsilatı ile bir ve iki katlı mesken kesitleri yer almaktaydı. Bu plana göre, her yapının bir bacası olacaktı. Tek katlı ev baca ile birlikte 9,6 m yüksekliğinde olup oda yüksekliği 4,6 m, bahçe duvarları 3,1m, bahçe kapısı genişliği 2 m, hane kapısı ve pencereler 1'er m, pencere yüksekliği 1,75 m ve kapı yüksekliği 3,35 m olacaktı (Dündar,2000).

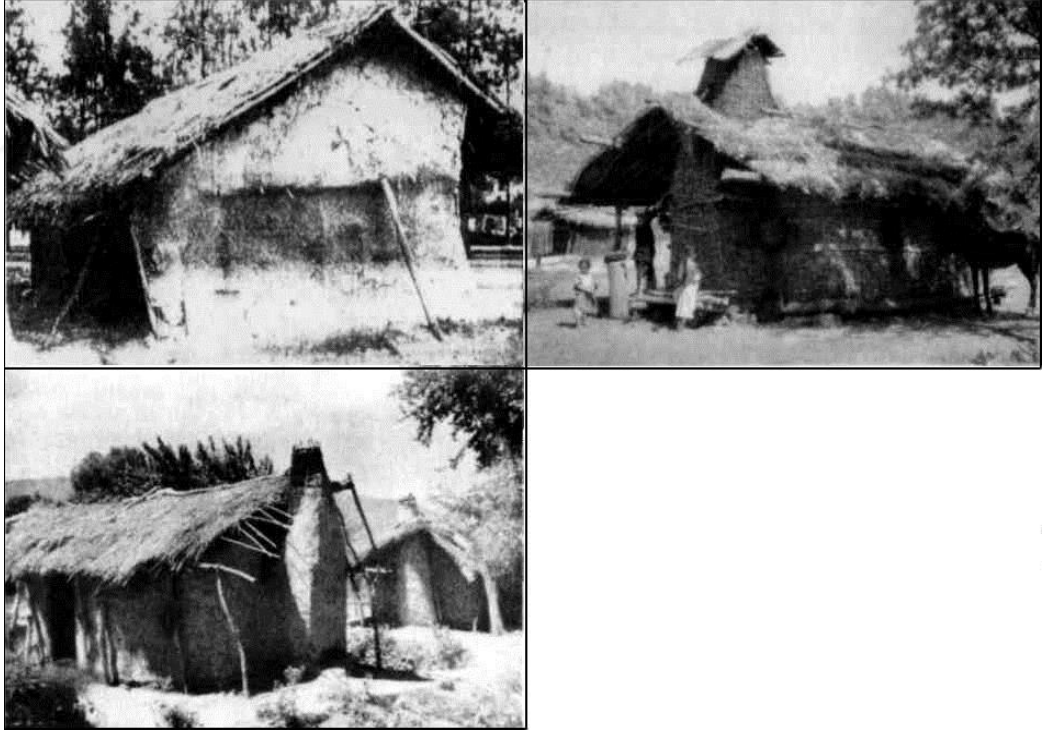
Dördüncü planda, tek katlı ve iki katlı meskenlerin cepheden görünüşleri çiziliydi. Bir meskenin içereceği kısımlar tek tek belirtilmişti. Önlerinde kaldırımlı muhafaza mahallini kapsayan asıl meskeni teşkil eden iki oda olacaktı. Ahır veya depo olarak kullanılabilecek üstü kapalı diğer bir mahal, bir abdesthane, her hane için bir gusülhane, bir avlu veya bahçe yapılacaktı. Köy mahalli ittihaz olunacak yerde akarsuyu olmadığı halde ya umumi caddelerin münasip mahallerinde umumi çeşme veya kuyular veya her iki üç hane için bir kuyu (kuyular abdesthanelerden yedi metre mesafede) olacaktı. Meskenler yol üzerinde yapılacak ise de kuyuları doğrudan yola yakın olmayacaktı. İki odadan her birinin ayrı ayrı kapıları avlu ya da bahçe içerisinde bulunup meskenlere bahçe kapısından girilecekti. İki oda birbirine bir kapı ile bağlanacaktı. Ve her birinin birer büyük köy ocağı olacaktı. Planlarda nokta nokta gösterilen yerlere, muhacir köyün vaziyetini bozmamak şartıyla, eklemeler yapılabilecekti.

Şöyle ki zemin katında üçüncü bir oda ilave edilebilecekti, gösterilen mahalle merdiven inşa ederek oda üzerine bir dördüncü oda inşa edilebilecekti, bu suretle başlangıçta iki odadan ibaret olan her bir meskene bilahare üç yahut 4, 5, 6 odaya çıkılabilecekti. Planlarda, meskenlerle ve sonradan yapılacak eklentilerin dizaynından anlaşıldığına göre inşa kolaylığı göz önüne alındığı gibi arazide daha uygun şekilde taksim edilmişti. Şöyle ki: Odaların önünde muhafaza mahali bulundurmak suretiyle mesken çatısı uzatılmış ve bundan dolayı pek az masrafla meskenin kullanılacak yerleri tevsi olunmuştu. Bacaların ve abdesthanelerin her dördü bir yerde toplanmış ve masarifat-i insaniye o nispette tenzil edilmişti. Avlu ve bahçeleri ayıran tuvaleti müşterek duvarlar taştan, tuğladan ve paypire namından bir nevi kerpiçten olacaktı. Lağımın uzunluğu dâhil en asgariye çekilmeye çalışılmıştı. Zira her bir adayı teşkil eden 12 mesken için yalnız 55 m tuvalette bir lağım olacaktı. Arzın meyline göre bir veya iki oda için müşterek çukur olacaktı. Her köy için köyün son hududundan itibaren en az bir km uzakta mezarlık olacaktı. Ancak bu planlar genel olup inşa teferruatları her köy için değişebilirdi. Zira arazinin şekli, nevi mesahiyesi, kaynak veya çay gibi suların bulunup bulunmaması, iskân

mahallinin iklimi ve elde bulunabilecek olan mevaddın miktar ve muhacirlerin adetleri vs. kati planın tanzimi esnasında nazar-ı dikkate alınacaktı (Dündar, 2000).

Bu planlar sonradan ne dereceye kadar uygulanabilmiştir? İnşa edilen haneler, cami ve mektep gibi diğer binalar bu planlara uygun mu hazırlanmıştı yoksa kısmen de olsa değiştirilmiş miydi? Bilinmez, ancak mütareke döneminde de bu planlara uygun köy inşa etme çabasına girişilecekti. Yeni teşkil edilen köylerin bir kısmı göçmenler tarafından geldikleri yerlerdeki köylerinin planları esas alınarak inşa edilmiştir. Sonuç itibarıyla, Kafkas ve Rumeli köy şekilleri Anadolu'ya taşınmıştır. Diğer göçmen köyleri ise devlet tarafından planlanıp inşa edilmiştir (İpek, 1996).

Görüldüğü gibi göçmenlerin devler tarafında iskân edilmelerinin göçmenlerin özellikleri göz önüne alınarak onlara uygun iskân yerleşimi oluşturulmuştur. Devlet iskân için yerleştiremediği veya yardımda bulunamadığı göçmenlere ise yerli halk yardım etmiştir. Bu göçmenler yerli halkın desteği ile geçici meskenler inşa etmiştir. Bunlardan en dikkat çekicisi ise kamış ile yapılmış küçük barakalar yani hug'lardır.

Resim 13. Muhacirlerin ilk meskenleri Huglar.

Resim 13'de görüldüğü gibi göçmenlerin ilk olarak geçici meskenler inşa ettiği ve bu meskenlerin de küçük bir oda şeklinde olduğu görülmektedir. Devlet veya halk yardımı ile evlerini inşa eden göçmenler mesken olarak daha kullanışlı ve kalıcı

meskenler inşa etmişlerdir. Fakat inşa edilen bu meskenlerin yerini zamanla modern evler almıştır. Göçmenler ile yapılan mülakat (özellikle de inşaat ustaları ile) da evlerin ilk olarak nasıl inşa edildiği idi. Evlerin iki veya üç odalı olduğu, iki katlı meskenler ve alt kısmının taşlarla, üst katın ise kerpiç ve ahşap malzeme ile yapıldığını, çatı katının ise toprak ve kamış ile kaplandığını belirttiler.

Resim 14. Eski ve yeni Muhacir evleri

Resim 14’de görüldüğü gibi kerpiç ve beton arma evlerin yan yana olduğu görülmektedir. Kerpiç evin tek katlı ve etrafının toprak ile sıvandığı, tek katlı ve çatısının sonradan kiremit ile yapıldığı eski bir kerpiç mesken özelliği göstermektedir. Şimdi bu eski kerpiç meskenler ya ambar ya da ahır olarak kullanılmaktadır. Yeni modern beton evler üç katlı olup, çatı altında küçük odalar bulunmaktadır. Bunlar yine kiler olarak kullanılmakta ve kuru baklagiller veya yaş meyveler burada muhafaza edilmektedir.

Resim 15. Kagir Olarak Bilinen Muhacir Evi

Resim 16. Bir Sokak Etrafında Düzenli Bir Yerleşme Örneği

Resim 17. Eski göçmen meskenlerin ambar olarak kullanımı.

Rumlar ve Ermenilerin Anadolu’da kaldıkları dönemlerde mesken tipleri daha küçük, odaları küçük ve tavanları alçaktı. Meskenler genelde bir portatif özelliği gösterirmiş. Güney Marmara Bölümünde 100 000’e yakın Ermeni ve Rum meskenlerinin olduğu, fakat mübadele ve savaşlar dolayısı ile geride kalan meskenleri harap edip öyle göç etmişlerdir. Kalan meskenlerin 20 000 civarında olduğu ve bunların da oturmaya elverişli olmadığı görülmüştür.

Resim 18. Muhacir Evleri. Odalar Küçük ve Tavanları Alçak

Resim 19. Toprak ve ahşap evlerin farklı bir mimari yapı gösterdiğinin en önemli kanıtı olan göçmen yerleşimcilerinin yaptığı ilk meskenler.

Kırsal kesimin en belirgin özelliğini yansıtan öğelerden biri de toprak meskenlerdir. Fakat resim 19’de görüldüğü gibi farklı bir toprak mesken türü örneği görülmektedir. Altta tuğlalar ve üst kısımda kerpiçlerin arasına sığ atılmış hatıllar. Muhacirlerin ilk geldikleri zaman yerleşme birimi olarak kullanılırken, şimdi ahır ve samanlık olarak kullanılmaktadır.

Resim 20. Şuan Samanlık Olarak Kullanılan Muhacirlerin Kerpiç Evleri

Resim 21. Küçük Pencereleli Muhacir Evleri. İlk muhacir meskenleri

Resim 22. Ormangüzle Köyü. İlk Yapılan Muhacir Evleri

Resim 23. Yalova (Göçmen Mahallesi). Şehir Merkezinde Farklı Renklere Boyanmış Binalar

Yalova göçmen meskenleri olarak da ifade edilen Yalova'daki evler 1985 ve sonrasında yaşanan göçler sonucu oluşturulmuş modern binalar özelliği göstermektedir. Apartmanların dış cepheleri aynı renklerle boyanmış ve göçmen mahallesi olarak isimlendirilmiştir. Şehir içinde farklı bir yapı ortaya çıkmıştır. Yalova da muhacir nüfusun sonradan artmasının (1985 yılı ve sonrası) nedeni, tamamen akraba bağlarına dayanmaktadır. Göç kuramlarında geçen network ağ bağlarına örnek verilebilir.

6.3. Arazi Kullanımındaki Değişim

Coğrafya, doğal çevre ile insan arasındaki etkileşimi belirleyen ve bu etkileşimleri neden-sonuç ilişkisi ile ortaya koyan en önemli bir bilim dalıdır. Aslında doğal ortamla canlılar, özellikle de insanlar arasındaki etkileşim karşılıklıdır. Canlılar doğal çevreden etkilenirken aynı zamanda doğal çevreyi etkilemektedirler. İnsanlar ile doğal ortam arasındaki etkileşimler, en belirgin bir şekilde arazi kullanımı olarak ortaya çıkmaktadır. Dünyanın farklı yerlerinde farklı doğal koşullar hâkim olduğundan, doğayı kullanma biçimleri de farklı olmaktadır. Türkiye, doğal koşullar bakımından oldukça renkli ve çeşitlilik gösteren bir ülkedir. Ülke arazisindeki bu çeşitlilik, arazi kullanımı üzerinde doğrudan etki yapmaktadır (Ege 2008).

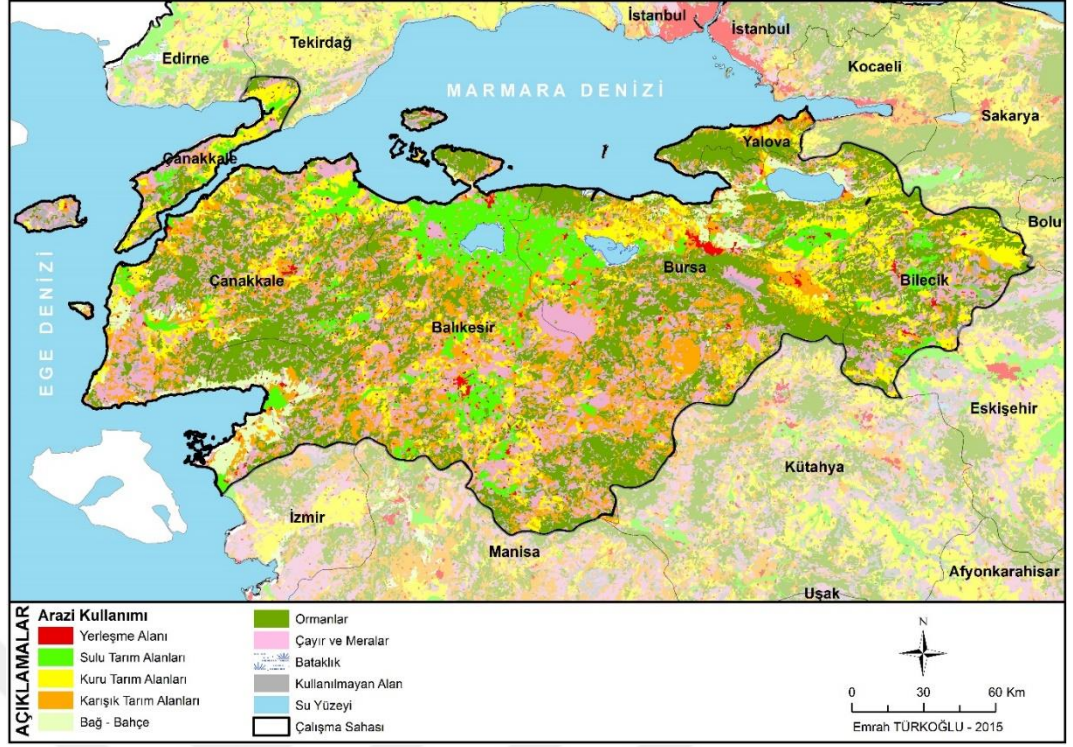
Gerçekten arazinin gelişigüzel ve metotsuz olarak kullanılması veya ekonomik potansiyel bakımından bir değer ifade etmiyor gibi görünen bazı sahaların bugün kendine

has potansiyele sahip olması o sahada arazi kullanma metotlarının uygulanması ile rasyonel bir sekile sokulabilir. Bugün bir bütün olarak çeşitli araştırmacılara ve bilim dallarınca ele alınan fakat bilhassa tatbiki coğrafyacılara ilgisini çeken konu arazi kullanma tarzı “landuse” dünyanın arz ettiği demografik değişimler dolayısıyla yeni bir görünüm kazanmıştır (Gözenç, 1977).

18. yüzyılda başlayan ve 19. yüzyılda azami düzeye ulaşan Kafkasya, Kırım ve Balkan memleketlerinden gelen göçmenler devlete ait topraklara yerleştirilmekte idi. Büyük bir intizamsızlık ve plansızlıkla da olsa yıllar geçtikçe devlete ait topraklar üzerinde bu şekilde de yeni köyler doğuyor ve bu boş sahalarda da tarıma açılıyordu. 19. yüzyılın belki de en karakteristik tarafı geçen yüzyıllara nazaran dağlık sahalara çekilmiş obaların yeniden alt zona inmesi ve bu zon üzerinde yerleşmeye başlamasıdır. Böylece bir taraftan bölgenin eski sakinleri tarafından bugünkü köylerin temelleri atılırken, Balkanlardan gelen göçmenlerin yeni köyler kurarak yerleşik düzene girmeleri yine bu devrede oluyordu (Tunçdilek, 1986).

Balkan, Kafkas ve Kırım’dan gelen göçmenlerin, Güney Marmara’dan göç edenlere nazaran toprağa ve ormana dayalı mesleklere sahiplerdi. Güney Marmara’dan göç eden göçmenler ise, tüccar, doktor, mühendis ve zirai vs. gibi meslek dallarına sahiplerdi. Bundan dolayı Güney Marmara’ya yerleşen göçmenlerin arazi üzerindeki değişimi daha fazla olacaktı.

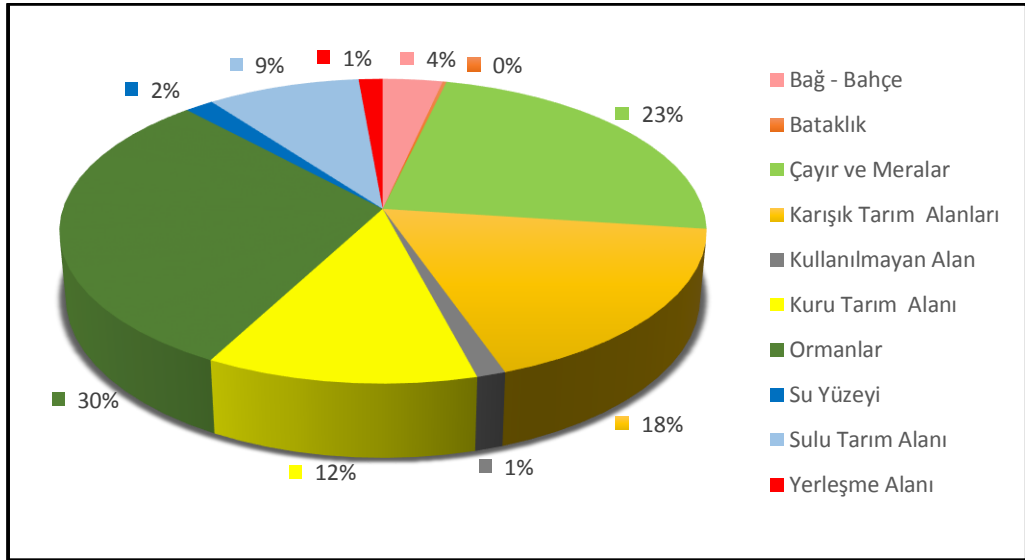
Çalışma sahası ile ilgili arazi kullanımı verileri Corine Landuse’dan alınıp, gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Güney Marmara Bölümü ile ilgili yapılan arazi kullanım çalışmaları verisi 1990-2006 dönemlerini kapsamaktadır. Bu dönemlerin verileri karşılaştırılıp arazi örtüsünde meydana gelen değişimleri coğrafi açıdan inceleyerek açıklamaya çalışılmıştır.

Harita 20. Güney Marmara Bölgesi'nin 1990 Arazi Kullanım Haritası (Corine'den)

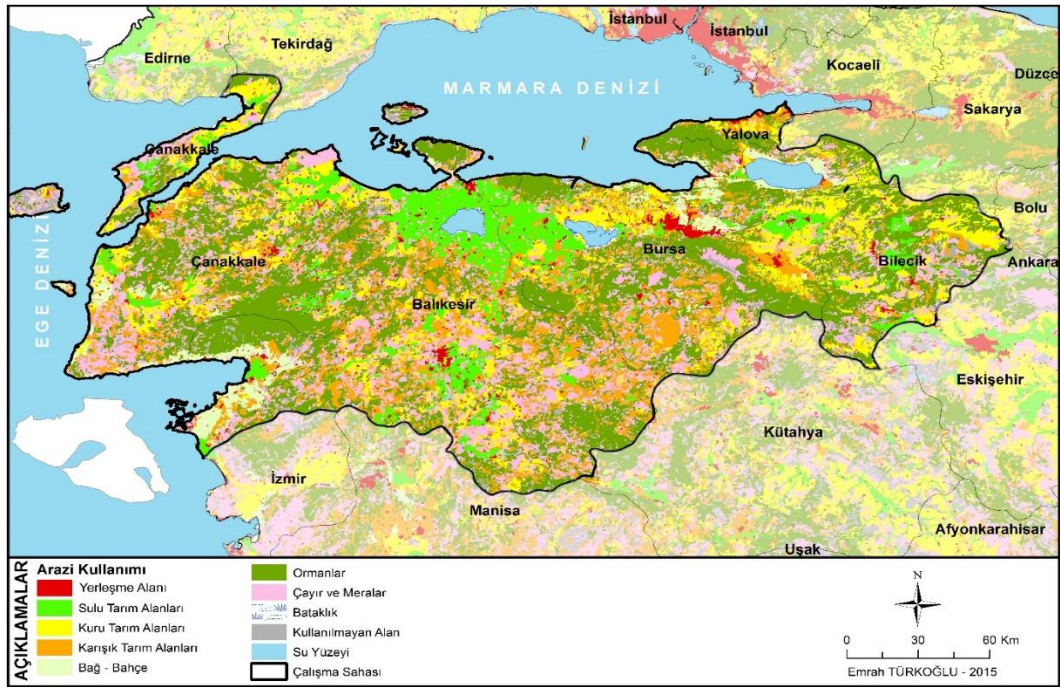
Tablo 11. Güney Marmara Arazi Kullanım Oranları (1990)

1990 Arazi Kullanım Oranları		
Adı	km2	%
Bağ - Bahçe	1378	4
Bataklık	87	0
Çayır ve Meralar	9370	23
Karışık Tarım Alanları	7016	18
Kullanılmayan Alan	508	1
Kuru Tarım Alanı	4735	12
Ormanlar	12146	30
Sulak Yüzeyi	667	2
Sulu Tarım Alanı	3526	9
Şehir Alanı	551	1
Toplam	39984	100

Şekil 8. 1990 Güney Marmara Bölümü Arazi Kullanım Oranları (Corine)

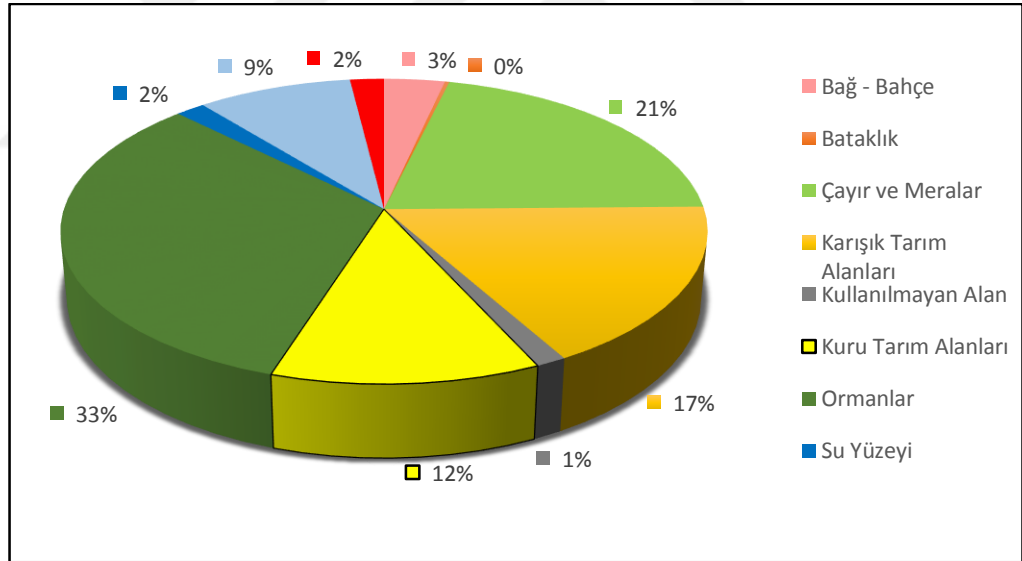
1990 Güney Marmara Bölümü'nün arazi kullanımına baktığımız zaman % 30 pay ile en yüksek orana sahip ormanlık alanlara yer almaktadır. Bataklık alanlara % 0 civarında bir değer ile en düşük paya sahiptir. Ormanlık alanların fazla olması aslında Balkanlar'ın bu alanlar ile benzerlik göstermesi ve muhacirlerinde bu alanları tercih etmesinde etkili olmuştur. Coğrafi özellik ve coğrafi mesafe her ikisi de etkili olmuştur.

Harita 21. Güney Marmara Bölümü'nün 2006 Arazi Kullanım Haritası (Corine'den)

Tablo 12. Güney Marmara Arazi Kullanım Oranları (2006)

2006 Arazi Kullanım Oranları		
Adı	km2	%
Bağ - Bahçe	1400	3
Bataklık	102	0
Çayır ve Meralar	8413	21
Karışık Tarım Alanları	6856	17
Kullanılmayan Alan	538	1
Kuru Tarım Alanları	4714	12
Ormanlar	13043	33
Su Yüzeyi	680	2
Sulu Tarım Alanları	3574	9
Yerleşme Alanı	781	2
Toplam	40101	100

Şekil 9. 2006 Güney Marmara Bölümü Arazi Kullanım Oranları (Corine)

Güney Marmara Bölgesi'nin 2006 yılı arazi kullanım oranı ve haritasını incelediğimizde 1990 yılına oranla bazı değişimler meydana gelmiştir. Ormanlık alanda %3 bir artış meydana gelmiştir. Yerleşme alanları % 1'den %2'ye çıkmıştır. Yerleşme alanları iki kat artmıştır. Bu Güney Marmara'nın nüfus artışında meydana gelen değişmeyi de bize göstermektedir. Karışık tarım alanlarının % 1 oranında azalış meydana

gelmiştir. Özellikle Kafkas muhacirleri ormanlık alanlardan gelir elde ettiklerinde dolayı ormana ayrı bir önem vermişlerdir. Bursa İnegöl’de mobilya sektörünün gelişmesinde etkili olan faktörlerden biride Kafkas muhacirlerinin olmasıdır.

6.4.İktisadi Faaliyetlerde Değişimler

Osmanlı Devleti 19. ve 20. yy. ’da, Osmanlı-Rus, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı’nın yarattığı olumsuz etkiler altında kalmıştır. Bu savaşlar ekonomik, sosyal, siyasal vs. her alanda olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Milyonlarca insan hayatını kaybetmiş ve bir o kadar kişi de göç etmeye mecbur bırakılmıştır. Balkanlarda, Kafkasya ve Kırım’dan Müslüman ve Müslüman Türkler göç etmeye zorlanmış ve hatta vahşice katledilmişlerdir. Osmanlı siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan oldukça zor durumdaydı. Yine de göçmenlere belirli yardımlar devlet halk tarafından karşılanıyordu. Devletin yardımının yanı sıra yerli insanlarda göçmenlere destek oluyordu.

Osmanlı Devletinde sanayi, ticaret, finans büyük oranda Hristiyanların yani Rum ve Ermenilerin elinde idi. 1923 yılında yapılan nüfus mübadelesi sonucu Osmanlı girişimci sınıfı olan Rumlar ve Ermenileri kaybetmiştir. Osmanlı Devleti’nden göç eden Rum ve Ermeniler Ticaret ve Finans sınıfını oluşturuyorken gelen göçmenler ise daha çok kırsal kesimden olan halk tebaası idi. Gelen mübadiller, değişik toplumsal katmanlara mensuptular. Kentli, kasabalı ve köylü göçmen grupları içerisinde çiftçi, memur, zanaatkâr tüccar, işçi, doktor, polis, postacı, öğretmen, terzi, saraç, oduncu, şoför, fırıncı, marangoz, kayıkçı, kunduracı gibi değişik meslek mensupları bulunuyordu. Yine de gelenlerin büyük çoğunluğu **kırsal kesimdendi**. Bu yüzden bu nüfus değişiminin iki toplum üzerindeki etkisi sayısal ağırlıkları sebebiyle değil, Türkiye’ye gelen mübadillerin niteliği arasında da fark olduğu için orantılı değildi (BCA, Ladas, 1932, TBMMZC, 1979, Pentzopolus, 1962).

On bir milyonluk Türkiye nüfusundan yaklaşık 1.200.000 kişilik bir kitlenin ayrılması Türkiye iktisadının bütün sektörlerinde önemli üretim düşmesine ve iktisadî açıklara neden olmuştur. Osmanlı Devleti’nin tanınmış bazı sanayi kuruluşları mübadeleden sonra gerileme işaretleri vermeye başlamıştı. Bu sanayi kuruluşları, incir paketleme sanayi, zeytinyağı sanayi olarak sıralanabilir. Çünkü Osmanlı Devleti’nin dış ticaret faaliyetlerinin büyük çoğunluğu da Rumların elindeydi. Rumların ayrılmasıyla dış ticaret en düşük düzeyde seyretmişti. Ayrıca kentli Rum nüfustan Yunanistan’a gidenlerle

beraber berberlik, terzilik, kunduracılık, manifaturacılık, halıcılık, ipekçilik gibi iktisadın en önemli dallarında bir boşluk ortaya çıkmıştı.

Örneğin; Mudanya ve Tirilye'den giden Rumlar zeytin, üzüm ve sebze tarımıyla ve şarap, rakı üretimi yaptıkları, balıkçılık ve dokumacılıkla uğraşmaktaydılar. Gelen mübadiller de iskân edildikleri Mudanya ve Tirilye'de bu tarımsal faaliyetleri sürdürdüler. Bölgedeki zeytin ağaçlarının günümüzdeki varlığı bunu desteklemektedir. Ne var ki bu sürekliliğe karşın yine Tirilye ve Mudanya'da ipek ve kumaş üretiminde dikkate değer bir düşüş yaşanmıştı. Ayrıca, mübadele sonrası ilerleyen yıllarda dutçuluk ve ipek böcekçiliğinin üretimi tercih edilmeyen bir sektör olmuş ve bunlar zamanla terk edilmişti. İpek böcekçiliği ve dutluklardan kalan yerler bir kısım meyve sebze ekimi ve çoğunlukla da zeytinlik olarak kullanılmıştır (Karakoç, 2009).

Dönemin acil çözüm bekleyen sorunları içinde, mübadillerin bir an önce kendi kendine yeten ve üretken bir grup haline getirilmesine öncelik verilmesi anlaşılır bir durumdu. Bu amaçla, çiftçi mübadiller uğraşları göz önünde bulundurularak kırsal kesime yerleştirilmişlerdi (Ökçün, 197). Türk hükümeti mübadilleri biran önce üretici duruma getirmek için onlara tarım aletleri, tohum ve diğer araç gereçleri dağıtarak iktisadî yapı ile bütünleştirmeye çalıştı. Böylece, Türkiye'ye gelen mübadiller de tütün gibi iktisadî becerilerini de Türkiye'ye aktarmışlardır (BCA, 18.82.12).

Osmanlı Devleti'nde ticaret ve sermayenin büyük çoğunluğu Rumların ve Ermenilerin ağırlıklı olarak ellerinde bulunuyordu. Bursa, Çanakkale ve Balıkesir gibi illerde yaşamlarını sürdüren azınlıklar kısmen de olsa toprağa bağlı olarak yaşamlarını sürdürüyorlardı. Fakat daha çok tüccar, fabrika işletmecisi veya serbest meslek sahibi idiler. Bu fabrika ve işletmelerde daha çok Rumlar ve Ermeniler çalışmaktaydı. Bu yüzden bu yerlerde Rum ve Ermeni işçi sınıfları ortaya çıkmıştır. Bütün bunların ortak sonucu olarak Rumlar ve Ermeniler büyük bir sermayeye sahiptiler. Özellikle mübadele ile bu sermaye birikimi de Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır.

Anadolu'ya göç eden muhacirler ise savaştan kaçtıkları için zulüm ve yağmalara maruz kaldıkları içinde fakir ve yoksul bir halde Anadolu'ya gelmişlerdir. Ne acıdır ki bizim muhacirlerimiz, onlar kadar şanslı olmamıştır.

6.5. Muhacirlerin Türkiye'de Uyumu

Göç olayı sebepleri açısından büyük acılara şahitlik etse de sonuçları açısından bir o kadar da trajiktir. Balkanlar, aslında toprak kaybedilmesi olayı değil aksine vatan

Anadolu'ya gelen muhacirlere, devlet tarafından uygulanan politikalar doğrultusunda barınma ve iş olanakları sağlanmıştır. Tabi ki gelen muhacirlerin % 100' ne yardım etmek pek kolay değildi. Bu yüzden göçmenler geçici alanlarda barındırılıyor daha sonra uygun alanlara sevkleri yapılıyordu. Bu sevk işlemleri genellikle muhacirlerin özelliklerine göre yapılmaktaydı. Gelenlerin büyük çoğunluğunun çiftçi olması, kırsal alana yapılacak yerleşime uyum sağlamaları açısından, iklimin ve geldikleri yerlerdeki üretim tarzlarının önemini artırmıştır.

1960 yılından sonra gelen muhacirlerin büyük çoğunluğun kentlere yerleştiği görülmektedir. Bunun nedeni, gelen göçmenlerin devlet tarafından şehrsel alanlarda yerleştirilmesi ve gelenlerin şehrsel alanlarda istihdam edilmesidir. Şehrsel alanlara yerleşen muhacirler ile yaptığım ankette uyum sürecinde yaşadığınız sıkıntılar oldu mu? Muhacirlerin yanıtı zaten biz buralıyız herhangi bir sıkıntı yaşamadık ve gayet uyum

içindeyiz. Çünkü Anadolu'yu kendi vatanları olarak biliyorlar. Biz buradan özellikle İç Anadolu Bölgesinden göç ettik yıllar önce balkanlara ve tekrar vatanımıza döndük.

O dönemki yerel bir gazetenin başlığında mübadiller ve ziraat adlı yazıda Balkanlardan gelen muhacirlerin daha çok tütün ve mısır ekimi ile uğraştıklarını belirtmişti. Boş arazilere yerleştirilen muhacirler zeytinlik ağaçlarını görünce bunları söküp yerlerine tütün ekimi yapmışlardır. Aslında muhacirler arazi şartlarını kendilerine uyarlamaya çalışmışlardır. Kafkaslardan gelen muhacirlerin bağlık bahçelik alanlara yerleştirilmesi ayrı bir sorun teşkil ediyordu. Çünkü dağlık alanlarda yaşamının sürdüren Kafkas halkı daha çok hayvancılık ile uğraşıyordu. Bu yüzden bağlık bahçelik alanlara yerleştirilen Kafkas muhacirleri arazi uyumunda zorluk çekmişler ve dağlık alanlara yerleştirilmişler. Bursa Ormangüzle köyü bunun en iyi örneğidir. Ormanı güzel anlamına gelen köy adı Kafkas halklarının keresteciliğe verdiği önemi yansıtmaktadır.

Devlet ve yerli halkın desteği ile hayata tutunmaya çalışan muhacirler araziye tutunmuş ve hayatlarını çok çalışmak ile sürdürmeye çalışmışlardır. Konut yapımından, işlerinden ve daha birçok konuda yerli halktan destek gören muhacirler geldikleri yere kolay adapte olmuşlardır. Fakat yine bazı problemlerle karşılaşıyorlardı. Devletin boş arazilere iskân ettiği muhacirlerin tapusu olmadığı için sonradan yerli halk tapularını getirerek arazilerini geri almak istemişlerdir. Bu da muhacirler için ayrı bir sıkıntı çıkarmıştır.

Kentsel alanlara yerleşen muhacirler burada ilk olarak istihdam ve konut sıkıntı çekmişlerdir. Bu durum 1960'dan sonra gelen muhacirler için söz konusu değildi. Çünkü devler iskân konusunda büyük kolaylık sağlıyordu bu muhacirlere. Kentsel alanlara yerleşen muhacirler marangoz, berber, ayakkabıcı, tamirci ve memurlardan oluşuyordu. Kentte yaşamlarını sürdüren muhacirler uyum konusunda fazla sıkıntı çekmemişler ve zamanla kentsel alanlara muhacirleri adeta yutmuştur. Yerli halk ve muhacirler bir topluluk oluşturmuştur. Her ne kadar muhacirler Anadolu'daki yaşama uyum sağlamışlarsa da bu sanıldığı kadar kolay olmamıştır.

6.6. Kentleşme Süreci ve Coğrafi Dönüşüm

Anavatanlarından genellikle travmatik bir şekilde 2 yada daha fazla yabancı bölgeye dağılan ata vatanının yeri tarihi hakkında kollektif bir hafızaya sahip olan ortak tarih ortak kader inancıyla beslenen güçlü bir etnik grup bilincine sahip olan gruplar şeklinde tanımlayabileceğimiz diaspora toplumları konumları gereği diğer kültürlerden

ve toplumlardan çok daha fazla asimilasyon yok olma dünya üzerinden silinme endişesindedir. Değişen bir dünyada değişen yaşam alanlarında farklılıkları korumak ifade etmek ve her şeyden önemlisi hatırlamak giderek zorlaşmaktadır. Yenidünya düzeni diye tanımladığımız ve kökeninde kentleşme modernleşme globalleşme küreselleşme süreçlerinin bulunduğu bu ortam aslında bütün toplumları tedirgin etmektedir.

Bu çerçevede Balkan ve Kafkas kültürünü ve kimliğinin değişimini bu gün her kültürde görülen oldukça zorlayıcı bir geçiş süreci olan modernizasyon kentleşme globalleşme kavramlarıyla anlamaya ve bir yere oturtmaya çalışacağız.

Geniş anlamda Balkan ve Kafkas Muhacirlerinin Türkiye’de yaşayan her kesiminde son yıllarda bir kültürel yok oluş sorgusu ve çaresizliği yaşanmaktadır. Uzun yıllar bir tarım toplumu olarak köylerde kapalı bir yaşam sürdüren Muhacirler köyden kente göç olgusunu hızlı bir şekilde yaşamışlardır. Tarım toplumuna göre şekillenen tarihin derinliklerinden gelen kuşaktan kuşağa aktarılan gelenek ve görenekler toplumu meydana getiren kültürel öğeler kentleşme ve kitle-iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte değişmektedir. Kültürel asimilasyon ve entegrasyon gerçekleriyle beraber anadil hızla yok olmaktadır. Kentleşmenin artmasıyla orantılı olarak hızlı bir kültürel değişim kaçınılmazdır. Bu noktada kültürün tanımını yapıp özelliklerini açıklamak gerekir. Kültür insanın toplumsal olarak öğrendiği edindiği, bilgi, sanat, gelenek, görenek, yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür. Kültür içinde yaşadığı ortamdan, toplumdan, toplumsal hafızadan yaşam farzlarında iklimlerden bireylerin inançlarından beslenen büyüyen değişen gelişen ve bazen güçsüzleşen yaşayan bir organizmadır. Bu bağlamda içinde yaşadığımız Muhacir kültüründe değişmemesini beklemek gerçekçi olmayacaktır. Değişmeyi bir kültür için problem haline getiren değişimin ardından bir çözülmenin gelip gelmediğidir.

Modernizasyon her şeyden önce insanın kendi içinde bulunduğu çevreyi değiştirmesiyle başlar ve kendi içinde zorlu eskiden beri var olanlar kültürel değerlere etnik gruplara alışkanlıklara inançlara meydan okuyan bir süreçtir. Modernleşme gelenekselin alaşağı edilmesi sorgulanmasıdır. 1970’lerde Türkiye’de başlayan iç göçle beraber şehirlerin kırsal kesimlerin yaşam tarzlarının ve popüler kültürün ne kadar değiştiği bilinen bir gerçektir. 1980’lerde ise modernleşme ve kentleşme süreçlerinin de etkisiyle cumhuriyetin yaratmaya çalıştığı medeni laik muasır medeniyet düzeyine ulaşmış Türk insanının yaratılması projenin homojen bir Türk milleti yaratmakta çok başarılı olmadığı ortaya çıkmıştır. Bütün Türkiye’de bireyler kendi kimliklerini etnik

kökenlerini dini duygularını sorgulamaya başlamışlar ve kimlik arayışları akademisyenlerin deyişiyle kimlik patlaması yaşanmıştır. Her biri değişik kültüre sahip Anadolu coğrafyasında merkezi iktidarla ilişkilerini tarihsel süreç içerisinde farklı biçimlerde teşhis etmiş değişen derecelerde eşitsizliklere, ayrımcılıklara, asimilasyona uğramış milletlerin kültürlerini meşruluk kazandırma çalışmaları alan kuşun kültürel patlama kavramıyla anlattığı durumdur.

Muhacirlerin kimlik arayışı ise şehirlerde, metropoller de başlamıştır. Daha öncede denildiği gibi köylerde yaşayan ve nispeten kapalı bir hayat süren Muhacirler kendi kültürlerini dilleri adetlerini ev sahibi kültürle aralarına belli bir mesafe koymakta zorlanmamış ve asimilasyon entegrasyon tehlikesini bu güne oranla az kayıpla atlattımlardır. Fakat daha çok şehirlerde doğan ve büyüyen 3. veya 5. kuşak Muhacirlerin diğer kültürler ile daha fazla teması içinde ve çok daha kozmopolit bir ortam da bulmuşlardır. Birçok muhacir genci bu gün 1 -2 yabancı dil bilirken anadilini bilmemekte kimlik üzerine fazla düşünmemektedir. En iyi ihtimal ise kişinin kendi kimliğini kim olduğunu nereye ait olduğunu anadilinin ne olduğunu çatışmalarını keşfetmesi diasporik bir grubun üyesi olarak inançları istekleri özelliklerini incelemesidir. Kentli Muhacir gencinin önünde iki seçenek vardır. Birincisi okulda işyerinde her türlü kamu alanında içinde bulunduğu topluma entegre olmak en iyi ihtimalle bir alt kültür yada soyağacında bir ayrıntı olarak yaşamaktır. (Bu ise kültüre ve etnik kökene yabancılaşmadır). İkincisi ise gencin kendini içinde yaşadığı toplumdan farklılaştırma “farklılığını” ortaya koyuşu ve bu şekilde okuldaki işteki sokaktaki akrabalarına oranla marjinalleşmesidir. Bu noktada globalleşme dediğimiz süreç kendi farklılığını seçen ve bunu kamu alanında açıklamak isteyen etnik kültürlerle yardımcı olabilmektir. Globalleşme, küreselleşme her ne kadar ekonomik anlamda kullanılsa da bu gün bilgisinin inşaların malların sınırlardan bağımsız olarak akışıdır. Globalleşme kendi içinde ulus devletlerinin çizmiş olduğu vatandaşlık tanımlamalarına meydan okumaktadır. Bütün bu tarihsel Konjonktür içinde Türkiye’de yaşayan Muhacirler, kültürü ve kimliği için mücadele etmektedir. Mücadele alanlarıysa muhacir kültür dernekleri elektronik posta kutuları yani metropollerdir.

Daha önce belirtildiği gibi Diasporanın yüz yüze geldiği asimilasyon ve yok olma endişeleriyle beraber bir kültürel uyanış da söz konusudur. Bu gün baktığımızda kültürel açıdan bir direniş gözlenmektedir. Dernekler anadillerini mahalli oyunlarını öğrenmek isteyen muhacirlerin çoğunluğun bir parçası olarak tanıtmak kamu alanına çıkmak ve kıyafetiyle müziğiyle kimliğini açıklamak isteyen gençlerle doludur. 3.kuşak diasporası

değişimi kaçınılmaz olan kültürü yeniden oluşturmaktadır ki bu da kendi içinde doğal ve kaçınılmazdır.

Kentleşme modernleşme ve globalleşme/küreselleşme Türkiye’de ki Muhacir kültürünü de derinden etkilemiştir. Burada ironik olarak nitelendirilebilecek gelişme ise Türkiye de yaşayan muhacirlerin bugün kendilerini kamu alanlarında diğer kuşaklara oranla daha çok ve daha rahat ifade etmesine rağmen anadilini konuşamayan kültürel hazinesinin bir kısmını yolda bir yerlerde kaybetmiş bir grup olarak yaşamasıdır.

Kırsal alanlara yerleşen muhacirlerin zamanla başlayan kırdan kentlere göçler ile bulundukları kapalı toplumdan açık topluma geçmesi kültürel değerler ve kimlik açısından kayıplar yaşamasına neden olmuştur. Şehirlerde toplu olarak bir arada yaşamayan muhacir toplulukları birkaç kuşak sonra kopuntular halinde yaşamaya başlamış ve öz kimlikleri kaybolmaya başlamıştır. Kentler yaşam için çekici alanlar olsa da kaybettirdikleri açıdan daha vahim sonuçlara neden olmuştur. Kentsel alanlarda son zamanlarda dernekler buluşan muhacirler kendi kültürel değerlerini yeniden kazanma adına yapmış olduğu etkinlikler kayda değerdir. Yeni oluşum ve dönüşüm içine giren muhacirler kentsel alanlarda meydana getirmiş oldukları kültürel değerler ile bulundukları alanda kültürel zenginliğe ve çeşitliliğe neden olmuşlardır.

Son zamanlarda yerel yönetimlerin Balkan ve Kafkas göçmenleri için yapmış oldukları faaliyetler ve oluşturdukları mimari yapılar ile bu kültürel ve sosyal değerlerin yeniden inşasına katkıda bulunmaları çok dikkat çekicidir. Muhacir mahalleleri kavramı kentsel alanlarda oluşturmaları yerel yönetimlerinde buna ne kadar önem verdiğinin diğer bir göstergesidir. Yalova’da muhacir mahallesi şehir içinde farklı renkler ile binaların boyanması ve Balkan evinin kurulması farklı yaşam tarzları ile kendini belli ettirmektedir. Bursa’da yerel yönetimin muhacirlere yönelik yapmış olduğu akademik çalışma ve tarihsel araştırma da diğer bir önemli gelişmedir.

Kentsel alanlarda yerleşme dokusuna ve sosyal aktivitelerin farklılaşmasına muhacirler büyük katkı sağlamıştır. Son Balkan göçmenleri olarak Anadolu’ya gelen muhacirler kentsel alanlarda yeni yerleşim yerleri ve Mahalleleri oluşturmuşlardır. Devlet de bu muhacirlerin yerleşmesi için gerekli yardımları ve meskenleri yapmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

17. ve 18.yy'larda Balkanlardan ve Kafkaslardan göç etmek zorunda kalan Müslüman Türkler ve Müslümanlar Anadolu'ya göç etmiştir. 150-200 yıl gibi bir sürede Anadolu'ya göç eden ve yerleşen muhacirlerin sayısı 7 milyon civarındadır. Balkan Savaşları, Osmanlı-Rus Savaşları, I. ve II. Dünya Savaşları sırasında ve sonrasında meydana gelen göçler Kafkaslardan ve Rumeli'den Anadolu'ya kısa sürede büyük kitlelerin gerçekleştirdiği toplumsal hareketlilik olarak görülmelidir. Göçün getirdiği siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler Balkanları olduğu kadar Anadolu'yu da derinden etkilemiştir.

Osmanlı Devleti Balkan Savaşları'na kadar geçen sürede Anadolu'ya gelen Muhacirleri sistematik bir şekilde iskân etmeye çalışmıştır. Fakat Balkan Savaşları sonrasında kitleler halinde gelen muhacirler ve Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor durum bu iskân sürecini olumsuz etkilemiştir. Daha sonra kurulan İskânı Muhacirin Komisyonu gelen muhacirleri iskân etmeye çalışmıştır. Fakat I. Dünya Savaşı bu iskân sürecini olumsuz etkilemiş ve muhacirler zor şartlar altında kalmışlardır.

Devletin iskân sürecini yakından takip etmesi ve kurulan muhacirin komisyonu ile muhacirlere acil yardımda bulunması muhacirlere verilen önemi ortaya koymaktadır. Sağlık, gıda ve konut yardımlarını devlet olabildiğince erken yapmaya çalışmıştır. Muhacirlerin özelliğine göre konut, numune köyler ve yer seçimi yapılmıştır. Muhacirler yeni yerleştiği alanın sosyo-ekonomik yapısının değişmesinde etkili olmuştur. Göç sadece fiziki mekân değişme değil aynı zamanda kültürel değerlerin ve birikiminde taşınmasıdır. Muhacirlerin bu göç harekâtı sonucunda yapmış olduğu etkiler coğrafyanın tam kendisidir.

Balkanlardan ve Kafkaslardan göç eden muhacirlerin büyük bir bölümü Marmara Bölgesine yerleşmiştir. Fakat bu bölge içerisinde en fazla muhacir yerleşim alanı Güney Marmara Bölümü'dür. Tarihi bağlar, tarihi kentler, fiziki özellikler ve denizel faktör bunda en fazla etkili olan faktörlerdir. Bu kadar çok muhacirin Güney Marmara Bölümü'ne yerleşmesi mekânsan örüntünün değişmesinide beraberinde getirmiştir. Yeni kültürel alanların oluşması, farklı mimari tarzların ve arazi kullanımının ortaya çıktığı görülmektedir. Muhacirler yerleştiği mekâna, kendi doğal yaşam alanlarına uygun şekilde değiştirmişlerdir. Bu değişimler;

I. Osmanlı Devleti'nin son iki yüzyılı göçlere sahne olmuştur. Bu göç süreci hala Anadolu'da devam etmektedir.

II. Osmanlı Devleti'ne Balkanlardan ve Kafkaslardan göç eden muhacirler Batı Anadolu'ya özellikle Marmara Bölgesine yoğun bir şekilde yerleşmişlerdir.

-En Önemli Faktörler,

*Coğrafi Mesafe

*İklimsel ve fiziki doğa benzerliği

*Kuşaklar arası gelişen akrabalık bağları

*Mübadele

III. Güney Marmara Bölümüne yoğun bir şekilde yerleşen muhacirler mimari tarzda, sosyal ve kültürel alanlarda, arazi örtüsünde değişimlere yol açmışlardır

IV. Mübadele ile birlikte zorunlu göçe tabi olan milyonlarca insan yer değiştirmiştir. Bunun sonucunda Anadolu'yu terk eden milyonlarca Rum ve Ermeni tüccar ve zanaatkar sınıfı oluşturdıkları için Osmanlı Devleti'nin elinden sermaye sınıfı çıkmış ve yerlerine daha çok çiftçilik ve hayvancılık ile uğraşan halk yerleşmiştir.

Bunun sonucunda;

* yeni kültürel yöreler

* yeni iktisadi faaliyetler

* muhacirlerin iskân edilmesi için yeni kırsal yerleşmeler

* muhacirlere özgü yapılan veya muhacirlerin yapmış olduğu yeni meskenler (Mimari değişim).

V. Göç olayı bir coğrafi mekân değiştirme olayı olarak tek başına ifade edilemez. Göç ile birlikte; yaşam biçimi, kültürel ve ekonomik faaliyetler, sosyal ve siyasi yapılar yani insanların taşımış olduğu bütün değerler de göç etmektedir.

VI. Bu taşınan değerlerle yeni ve farklı yerleşim alanları ve mimari yapı ortaya çıkmakta, bu da göçün coğrafi mekânı ne denli etkilediğini ortaya koymaktadır. Çünkü o günün şartları göz önüne alındığında milyonlarca insanın Anadolu'ya göç etmesi nüfus artışına ve muhacirler için yeni yerleşim alanları oluşturmaya neden olmuştur.

VII. Oluşturulan yeni yerleşim birimlerini kendilerine özgü bir tarzda inşa etmişler.

ÖNERİLER

Göç olayı insanın mekânlar arasında yer değiştirme olayı değil bilakis kültürün, alışkanlıkların ve iktisadi faaliyetlerinde birlikte taşınmasıdır. Muhacirlerin geldikleri alanların taşıdığı maddi ve manevi değerlere sınıksız bağlı oldukları ayrı bir gerçektir.

*Muhacirler, gerek Kafkaslar ve gerekse de Balkanlarda getirdikleri kimliklerini koruması. Kimlik koruması aidiyet kavramı ve bu kavramın zenginleştirilmesi açısından önemlidir. Geçmiş geleceğin aynasıdır.

*Sosyal yaşamlarını aynı şekilde devam ettirilmesi önemlidir. Fakat hızlı kentleşme ile birlikte kentsel alanlarda kültürel yozlaşma hızlı olduğu için bunu gruplar halinde ve irtibatlı şekilde sürdürmeleri muhacirler açısından faydalı ve zenginlik katıcı olacaktır.

*Konutlarının şekil ve yapı olarak korumaları. Zenginleşen toplumlarda eski düzen yerine gelen daha modern yaşamlar bunu imkânsız hale getirmektedir. Fakat muhacir köylerinin düzen ve imar açısından göstermiş olduğu güzellik ve düzenlilik, o köylerin doğal olarak kalması iyi olacaktır.

*Kendilerine özgü oluşturdıkları köylerin miras olarak geleceğe aktarmaları. Tarihi miras ile kuşaklar arasında değişen mimari tarz kaybolmaktadır. Bu kayboluş yeni nesillerin birinci kuşak muhacirlerin tam manasıyla anlaşılmasına neden olmaktadır.

**** Kültürel değerlerini ve yaşam biçimlerini korumaları ve dernekler ile bu değerlerin korunup gelecek kuşaklara aktarılmalıdır.***

KAYNAKÇA

- ABADAN-UNAT, N., 2002**, Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları İstanbul.
- AĞANOĞLU, H. Y., 2001**, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makus Talihi Göç, Kum Saati Tarih Dizisi, İstanbul
- AĞANOĞLU, H. Y., 2002**, "Osmanlı Döneminde Rumeli'den Türk Göçlerinin Genel Değerlendirmesi" , Türklerin Rumeli'ye çıkışının 650. Yıldönümü, 650. Yıl Sempozyumu, Rumeli Dernek ve Vakıfları Yayınları, İstanbul
- AKDEMİR, İ. O., 2011**, Beşeri Coğrafya Araştırma Yöntemleri, Ders Notu, Elazığ
- AKDEMİR, İ. O., 2014**, Settlements Of The Balkans Between Global And Local Axis, Global Crisis And Countries İn Transition International University Of Sarajevo, Bosna-Hersek
- AKDEMİR, İ. O., HOŞ, Y. B., 2013**, Elazığ ve Çevresine Olan Balkan Göçlerinde Kaynak Ülkeler, Göçün Temel Sebepleri ve Sonuçları, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu Cilt: 1 Elazığ
- AKGÜR, Z. G., 1997**, Türkiye'de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993), T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, No:201, Ankara
- AKKAYAN, T., 1979**, Göç ve Değişme, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- ALLEN, W. E. D. VE MURTOFF, P., 1966**, Kafkas Hareketi 1828-1921. Ankara: Genel Kurmay Basımevi.
- ALPER, M. A., 2005**, İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik Etkenler: Türkiye Örneği, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara
- ARI, O., 1960**, Bulgaristan'lı Göçmenlerin İntibakı, 1950-51'de Bursa'ya İstanbul'da İskan Edilenlerin İntibakı İle İlgili Sosyolojik Araştırma, Ankara
- ARINÇ, K., 2011**, Türkiye'nin Kıyı Bölgeleri, Erzurum Bağlam Yayıncılık Ankara.
- ARSLAN, S., 2008**, Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri Ve Osmanlı Devleti'nde İskânları, Yüksek Lisan Tezi, Edirne
- ATALAY, İ., 2007**, Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası, İzmir
- AYTAÇ, S., 2012**, Bursa'da Kültür Değişimi: Göç Olgusuna Sayısal Bir Bakış, Uludağ Üniversitesi - İİBF - Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Bursa

- BADDELEY, F. JOHN., 1965,** Rusların Kafkasya'yı İstilas ve Şeyh Şamil (Çev. Sedat Özden) Kerem Matbaası, İstanbul
- BAYRAKTAR, H., 2007,** Osmanlı'nın Balkanlardan Çekilmesi: Savaşlar, İsyanlar Ve Göçler, Balıkesir
- BCA,** Fon Kodu: 272.00.14, Tarih: 27 Mayıs 1340, Yer No: 76.31.21.
- BERZEG, N., 2006,** Çerkesler Chiviyazıları Yay.
- CASTLES, S., MILLER, M.C., 1998,** The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World, 2nd edition, Palgrave New York.
- CASTLES, S.,VE MILLER, M, J., 1998,** The Age of Migration, Mcmillan, London DeWind(eds.), The Handbook of International Migration: The American Experience,
- CENGİZKAN, A., 2004,** "Mübadele Konut ve Yerleşimleri", Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- ÇAVUŞOĞLU, H., 2007,** Yugoslavya-Makedonya" Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri, Ankara
- DALE, G., 1999,** The European Union and Migrant Labour, G.Dale ve M. Cole (eds), Berg:Oxford.
- DÜNDAR, F., 2000,** "Balkan Savaşı Sonrasında Kurulmaya Çalışan Muhacir Köyleri", Toplumsal Tarih, S.82
- EGE, İ., 2008,** Bolkar Dağları'nın Doğu Kesiminde Jeomorfolojik Birimler Üzerinde Arazi Kullanımı, Basılmış Doktora Tezi
- ERBAŞ, H., 2003,** Küresel Kriz ve Marjinalleşme Sürecinde Göç ve Göçmenler, Doğu Batı Düşünce Dergisi No:18, Ankara
- ERKAL, M., 1998,** Sosyoloji (Toplumbilimi), Erkal Der. Yayınları, İstanbul, s:285,292 İzmit
- FAİST, T., 2003,** Uluslararası Göç ve Ulus Aşırı Toplumsal Alanlar, Bağlam Yay. İstanbul
- FELDMAN, W., 1979,** İstanbul'da Savaş Günleri, Selis Yayıncılık, İstanbul 2004. Genelkurmay Başkanlığı ATASE, Balkan Harbi (1912-1913), c. III, Kısım I, Garp Ordusu, Vardar Ordusu ve Ustruma Kolordusunun Harekat ve Muharebeleri, Gnkur. Basımevi, Ankara.

- FİRÜZOĞLU, R. S., 1999**, Kırım ve Kafkasya'dan Osmanlı İmparatorluğu'na Göçler.Osmanlı, ed. G. Eren. Cilt IV, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 687-696.
- GARSON. J. P., LOIZILLON, A., 2003**, Changes and Challenges : Europe and Migration from 1950 to Present, the economic and social Aspects of Migration, conference jointly organised by The European Comission and OECD, Brussels.
- GENÇLER A. ve ÇOLAK A., 2002**, “Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, Kocaeli Üniversitesi I.Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi, Kitabın Künyesi
- GEORGE, P., 1991**, Nüfus Coğrafyası, İletişim Cep Üniversitesi/ Yayınevi Genel Dizisi
- GERAY, C., 1962**, Türkiye’den ve Türkiye’ye Göçler (1023-1963), Türkiye İktisadi Gelişme Araştırma Projesi, No: 4, Ankara
- GHOSH, B., 2000**, “Towards a New International Regime for Orderly Movements of People”, Bimal Ghosh(ed.), Managing Migration Time for a New International Regime?, Oxford University Press: Oxford.
- GIDDENS, A., 2000**, Sosyoloji, Ayraç Yayınevi İstanbul
- GÖZENÇ, S., 1977**, Küçük Menderes Havzasında Arazi Kullanılışı ve Sınıflandırılması, İ.Ü. Yay., no:2396, İstanbul.
- GÜREŞCİ, E., 2010**, Türkiye’de Kentten-Köye Göç Olgusu, Doğu Üniversitesi Dergisi, S:11 s:77-86 Erzurum
- HALAÇOĞLU, A., 1995**, Balkan Harbi Sırasında Rumeli’den Türk Göçleri (1912-1913), T.T.K. Basımevi, Ankara
- HALAÇOĞLU, Y., 2006**, XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin İskânı, T.T.K. Basımevi, Ankara
- İÇDUYGU, A., 2000**, “The Politics of International Migratory Regimes: Transit Migration Flows in Turkey”, International Social Science Journal, vol.52, no.165, September 2000.
- İÇDUYGU, A., SİRKECİ, İ., 1999**, “Cumhuriyet Donemi Göç Hareketleri”, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul
- İPEK, N., 1996**, “ Göçmen Köylerine Dair” , Tarih ve Toplum, S.156, s.15-21, Ankara
- İPEK, N., 2000**, Mübadele ve Samsun, T.T.K. Basımevi, Ankara

- KAÇMAZ, M., 2014**, Balkan Coğrafyası, Türk Tarihinde Balkanlar, Sakarya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, Cilt 1, Sayfa 11-37, Sakarya
- KARAKOÇ, F. D., 2009**, “Bir Mübadele Kasabasının Zorunlu Göç Öncesi ve Sonrasındaki Durumu”: Trilye/Zeytinbağı’da Ekonomik ve Sosyal Yaşam”, Bursa’nın Zenginliği Göçmenler, Ed. Dr. Zeynep Dörtok Abacı, Osmangazi Belediyesi Yayınları: 179-194, Bursa
- KARPAT, H. K., 2010**, Etnik Yapılanma ve Göçler Timaş Yayınları, İstanbul Kitabevi İstanbul
- KAYA, M., 2013**, Balkan Savaşları Sırasında Anadolu’ya Göçler ve Karşılaşılan Sorunlar, History Studies, s:1-16 Niğde
- KING, R., WARNES, M. A., WILLIAMS, A. M., 1998**, International Retirement Migration in Europe, International Journal of Population Geography 4(2) Kum Saati Tarih Dizisi, İstanbul
- LADAS, S., 1932**, The Exchange Of Minorities: Bulgaria, Greece and Turkey, New York
- LAUSANNE, S., 1990**, Balkan Acıları, Kastaş Yayınları, İstanbul
- LOESCHER, G., 1993**, Beyond Charity: International Cooperation and The Global Refugee Crisis, Oxford University Press Oxford.
- MARFLEET, P., 2006**, Refugees in a Global Era, Palgrave Macmillan New York.
- MASSEY, D. S., 1999**, “Why Does Immigration Occur? A Theoretical Synthesis”, C. Hirschman, P. Kasinitz, J. DeWind(eds.), The Handbook of International Migration: The American Experience, Russell Sage Foundation New York.
- MASSEY, D. S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUĆI, A., PELLEGRINO, A., TAYLOR, J. E. 1998**, Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium, Clarendon Press Oxford.
- MINGS, R. C., MCHUGH, K. E., 1989**, The RV Resort Landscape , Journal of Cultural Geography, 3
- O’REILLY, K., 2000**, The British on the Costa Del Sol: Transnational Identities and Local Communities, Routledge, LONDON
- ÖKÇÜN A.G., 1983**, ”İkinci Meşrutiyet Döneminde Yeni Köylerin Kurulması ve Köylerde Çevre Sağlığına İlişkin Tüzel Düzenlemeler”, A.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara.
- ÖKÇÜN, G., 1971**, 1923 Türk İktisat Kongresi, Ankara

- ÖKSÜZ, H., 1999**, İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Göçler Ve Göç Sonrası İskan Meselesi 1923-1938, VII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul
- ÖZEY, R., 2010**, Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya, Aktif Yayınevi, İstanbul,
- PEKÖZ, M., 2002**, Avrupa Birliği'nde Göçmenler Almanya'da Türkler/Kürtler, Gün Yayıncılık İstanbul.
- PENTZOPOLUS, D., 1962**, The Balkan Exchange of Minorities and its Impact Upon Greece, Paris
- RİTZER, G., 2011**, Küresel Dünya, Ayrıntı Yayınları, İstanbul Russell Sage Foundation: New York
- SALLAN GÜL, S., (2002)**, "Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye'de Göçmenlere Yönelik Yardımlar", İnsan Hakları Yıllığı, Cilt.23-24, 2001-2002.
- SCHİLLER, N. G., 1999**, "Transmigrants and Nation-States: Something Old and
- SKELDON, R., 1997**, Migration and Development, Longman England.
- SOMERSAN, S., 2004**, Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- ŞAYBAK, A., 2006**, Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle İlişkilerinde Güvenlik Olgusu ve Karşılıklı Çıkarlar, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa
- ŞİMŞİR, N. B., 2003**, "Türkiye ve Balkanlar, Balkan Türkleri", Balkanlarda Türk Varlığı, E. Turbedar (Der.), Balkan Araştırmaları Dizisi 9, ASAM, s. 328- 347, Ankara
- TOKSÖZ, G., 2006**, Uluslar arası Emek Göçü, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları İstanbul.
- TUNÇDİLEK N., 1967**, "Türkiye İskân Coğrafyası Kır İskânı" İst. Üniv. Coğ. Enst. Yay. S.49, s.144-145, İstanbul.
- TUNÇDİLEK, N., 1986**, Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi, İstanbul Üniv. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No:4, İstanbul
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N., 2004**, Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan, Çantay Kitabevi, İstanbul
- UNAT, A. N., 2007**, "Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950'li Yıllardan 2000'li Yıllara", Kökler ve Yollar, Türkiye'de Göç Süreçleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Der. Ayhan Kaya, Bahar Şahin, s:1-18

- ÜNER, S., 1972,** Nüfus bilim Sözlüğü, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, S:77
Üniversitesi İİBF Dergisi, 22 (1), s:23–38, Ankara
- WEİNER, M., 1995,** The Global Migration Crisis: Challenge to States and to Human Rights, Harper Collins New York.
- WILLIAMS, A., HALL, M., 2000,** Tourism and Migration: New Relationships between Production and Consumption, Tourism Geographies 2(1)

RESMİ RAPOR VE BELGELER

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), İstanbul.
Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü;
Hizmet Uygulamaları Genel Envanteri, 1996, Ankara
Uygulama Raporları Ve Notları
Devlet Planlama Teşkilatı: Sosyal Planlama Başkanlığı
Hizmete Özel: Bulgaristan’dan Türk Göçleri, 1990, Ankara

EKLER

Ek 1. Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Emrah TÜRKOĞLU
Öğrenci Numarası	101202105
Enstitü Anabilim Dalı	Sosyal Bilimler
Programı	Cografiya
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. İlhan Oğuz AYDEMİR
Tez Başlığı (Türkçe)	Türkiye'deki mülteciler ve mültecileşme: Güney Marmara Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak/sayıfı, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin, 30.07.2015 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 20,00'dür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencimin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğini ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler; savunma öncesinde intihal programı raporu ve ilgili makale şartları¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallarda dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

GÜNEY MARMARA BÖLGESİ'NİN GÖÇ ANKETİ

1-Adınız / Soy Adınız:

2-İkametgâh adresiniz:

3-Ailenizden göç ederek buraya yerleşen kişiden itibaren kaçınıcı kuşaksınız?

4-Ne zaman göç ettiler?

5-Hangi yol ile Türkiye'ye ulaşmışlar?

6-İlk yerleştirildiğiniz yer neresiydi?

7-Eğer farklı bir yer ise neden terk edildi?

8-Göç etmelerinin sebebi (anlattıklarına göre) ne idi?

9-Hangi şehirden/kasabadan/köyden göç ettiril/di/niz?

10-Bir önceki kuşak ya da daha öncesi farklı bir dil kullanıyor muydu?

a-Halen kullanılıyor mu?

b-Kullanan yaş grupları?

11-Yerli topluluklar ile akrabalık ve evlilikler kuruldu mu? Kaçınıcı kuşak (ortalama hangi sene) itibarı ile bu, gerçekleşti?

12-Ağırlıklı eğitim düzeyleri nedir?

13-Ağırlıklı sektörel aidiyet nedir? (kamu-özel-serbest)

14-Yeniden dönme isteği ve kaynak bölgeye olan alaka, sahiplenme ve merak sorgulanacak?

a-Ailenizden daha sonra hiç giden, görmek için ziyarete giden oldu mu?

b-Geride kalan akrabalar ve tanıdıklar var mı? (mübadil ise yoktur zaten) varsa kendileri ile irtibat ne düzeydedir?

15-Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz

16-Neden köy/şehir de yaşamayı tercih ettiniz.

17-Bu alana (Bursa, Balıkesir, Bilecik, Çanakkale, Yalova) göç etmenizdeki etkili olan sebepler nelerdir.

18-Daha çok hangi meslek grubunda çalışıyorsunuz.

19-Yaşadığınız yerden memnun musunuz?

20- Burada yaşamak aile ve iş hayatınıza etki etti mi? Ne gibi değişimler oldu?

21- Aileniz kaç kişiden oluşmaktadır

22-Daha çok hangi ekonomik faaliyet türünü gerçekleştiriyorsunuz?

23- Göç ettiğiniz yerle hala bir bağlantınız var mı?

24-Sizi göç etmeye zorlayan sebepler nelerdir?

alk esir	012			011			010			009			008			007			000			990			985			980			975			970			965			960			955			950			945			940			935																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
ER LE SM EL ER																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												</

arş yak a	21 3	20 1	41 4	24 7	27 3	52 0	30 9	35 4	66 3	35 1	36 2	71 3	35 1	34 9	70 0				45 5	37 1	78 6	65 3	47 3	12 6	99	01 2	91 1	36	14 2	07 8	12 5	08 8	21 3	31	62	79 3	74	07	78 1	41	03	54 4	92	36	42 8			33 3	61	71	13 2	37	43	80	30	86	16
epe kiler	1	4	15	1	6	17	0	9	09	1	9	30	6	4	40	4	6	20	18	3	71	05	4	99	00	01	01	22	25	47	18	11	29	06	9	05	50	25	75	47	21	68	73	22	95			27	44	9	43	26	01	27	8	8	86
ere mk öy	34	63	97	32	65	97	34	71	05	35	68	03	30	61	91	30	57	87	44	53	97	63	75	38	75	81	56	93	98	91	93	68	61	19	50	69	18	86	04	18	19	37	64	64	28			40	43	89	32	21	52	73	67	43	10
oca pu ar	59	26	85	63	29	92	65	29	94	71	39	10	71	49	20	85	59	44	19	10	29	79	68	47	53	06	59	44	42	86	68	09	77	65	05	07 0	57	38	19 5	42	24	16 6	74	94	26 8			29 8	22	92	21 4	87	52	13 9	75	92	06 7
üçü kkü y	47 2	37 2	84 4	48 6	40 6	89 2	40 5	33 5	74 0	40 7	29 2	69 9	62 9	53 5	16 4				77 3	31 5	08 8	30 6	49 1	79 9	99 0	67 9	26 5	52	21 7	26 5	52	21 7	22	61	78 3	06 8	44	01 2	77	24	50 1	99	75	37 4			39 1	15	83	39 8	51	88	21 9	94	35	12 9	
ürse	6	03	99	1	8	89	6	07	03	00	11	11	00	12	12	09	16	25	47	51	98	07	13	20	10	24	34	54	58	12	66	73	39	70	87	57	95	02	97	84	74	58	37	55	92			70	57	69	26	50	63	18	21	34	55
isak ca	32	41	73	34	57	91	56	76	32	50	59	09	62	71	33	42	51	93	98	90	88	41	30	71	50	35	05	47	40	87	29	41	70	17	04	21	76	20	96	36	06	42	00	77	77			87	71	55	26	95	01	96	93	57	50
ura diye	39	52	91	53	67	20	54	66	20	67	79	46	77	93	70	85	03	88	27	47	74	23	29	05 2	12	79	19 1	03	94	19 7	82	92	17 4	22	37	25 9	44	34	27 8	20	13	23 3	42	67	10 9			02 9	52	10	62	05	67	72	44	55	99
urat lar	15	04	19	24	10	34	27	19	46	25	24	49	30	27	57	37	31	68	69	59	28	02	08	10	29	27	56	28	48	76	44	53	97	56	60	16	68	48	16	65	53	18	82	84	66			45	83	01	84	48	88	36	36	59	95
ulu	07	00	07	11	05	16	13	03	16	11	9	10	14	04	18	14	09	23	7	19	06	65	49	14	58	49	07	92	75	67	03	75	78	45	35	80	81	56	37																		
arlı	75	70	14 5	54	67	12 1	27	42	06 9	12	18	03 0	10	98	00 8	32	23	05 5	29	48	17 7	87	03	90	95	44	39	69	37	06	65	45	10	65	94	59	84	69	53	79	87	66	69	48	11 7			48	24	88	12	85	92	77	05	97	02
ecip küy	05	16	21	13	22	35	29	39	68	32	44	76	42	52	94	35	60	95	35	60	95	69	50	19	81	61	42	89	79	68	02	90	92	97	37	34	29	26	55	62	69	31	09	10	19			93	85	05	90	60	04	64	92	97	89
cağı ar	82	73	55 5	43	17	66 0	71	29	70 0	80	51	73 1	88	76	96 4				62	95	65 7	83	97	08 0	59	93	05 2	40	84	02 4	13	83	96	76	85	61	84	78	06 2	76	56	32	79	23	02			29	31	58	89	22	06	28	14	79	93
rma nıt	2	8	20	5	9	24	4	9	23	4	0	24	3	7	40	2	4	36	7	3	50	8	3	91	7	2	59	9	5	74	2	1	73	7	0	67	30	19	49	3	04	97	18	02	20			75	5	4	79	8	0	48	5	7	32
sma niye	36	27	63	43	31	74	51	35	86	47	26	73	67	38	95	59	39	98	07	79	86	41	38	79	44	20	64	68	15	83	68	15	83	37	28	65	49	67	16	75	59	34	15	86	01			56	76	68	44	10	31	41	16	25	41
vak öy	72	83	55 5	80	66	54 6	66	61	52 7	98	72	57 0	03	76	57 9	02	99	60 1	39	28	67	52	97	64 9	16 4	18 9	62 6	14	22	63 6	00 5	09 4	10 4	76	02 5	00 1	53	73	72 6	30	87	51 7	60	99	35 9			23 2	62	33	09 5	29	44	07 3	96	91	87
ren	4	0	4	6	8	4	5	9	4	9	3	2	1	5	6	6	5	1	6	6	2	8	8	6	7	1	8	2	0	2	6	0	6	8	6	4	1	7	58	1	7	58	4	4	48			64	2	2	44	28	28	56	23	03	26
şal ima m	6	8	14	8	8	16	8	3	01	6	5	1	2	4	6	1	3	4	3	5	18	6	8	24	1	0	41	2	2	4	4	1	55	06	5	01	18	03	21	22	8	20	11	14	25			31	9	09	08	3	04	87	02	5	97
ehi van hoc a	3	7	0	5	0	5	4	1	5	7	2	9	8	0	8	0	3	3	8	4	2	0	9	9	1	2	3	3	8	21	0	2	22	5	4	39	2	0	72	2	9	81	9	9	78			90	6	4	80	9	0	69	7	9	46
öyr azlı	8	0	78	7	5	72	8	5	73	8	1	39	7	4	61	7	4	11	2	1	23	0	4	4	0	2	2	27	27	54	1	9	0	6	1	37	9	3	52	4	4	58	2	4	76			84	7	0	67	4	0	44	5	5	30
ara ylar	27 7	99	27 6	33 4	03 1	36 5	35 3	01 1	36 4	50 8	05 5	56 3	71 1	12 7	83 8				36 7	08	07 5	59 8	70	06 8	72	01	73	37	00	13 7	83	42	5	74	40	01 4	37	06	04 3	55	56	11	12	39	51			60							1	8	09
ark öy	34 3	40 1	74 4	38 9	47 1	86 0	38 4	48 6	87 0	44 2	52 3	96 5	48 6	60 9	09 5				58 4	69 5	27 9	73 0	81 4	54 4	55 0	61 0	16 4	47 2	56 2	03 9	47 0	22 5	69 1	08 2	26 3	34 3	12 2	19 8	32 0	98 1	12 1	10 2	87 4	98 1	85 5			69 8	70 0	82 1	52 1	50 2	73 3	23 5	67 3	73 4	40 7
öğü t	6	4	60	6	5	61	6	8	84	04	01	05	01	04	05	04	05	09	17	45	62	99	83	82	39	07	46	07	82	89	15	47	62	30	47	77	62	06	68	09	97	06	84	42	26			31	42	37	79	36	09	45	84	23	07
uçık tı	8	4	12	6	8	14	6	8	14	0	6	26	3	7	30	4	6	30	8	9	47	1	09	00	02	10	12	09	18	27	03	35	38	09	18	27	31	19	50	27	32	59	39	44	83			94	34	35	69	32	43	75	29	35	64
ahı nka ya	9	2	91	01	5	96	02	6	98	02	01	03	06	04	10	16	07	23	48	31	79	47	30	77	66	51	17	65	42	07	75	20	95	51	31	82	81	35	16	95	67	62	86	60	46			07	32	34	66	30	23	53	24	11	35

[illegible][illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ceid tpe	14	11	25	13	33	26	16	17	33	25	26	51	27	32	59	40	37	77	37	35	72	62	61	23	58	74	32	86	79	65	85	78	63	01	83	84	10	94	04	04	05	09	01	03	04			50	65	66	31	12	15	27	73	56	29																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
sma nye	4	1	5	5	0	5	5	0	5	5	1	6	6	2	8	7	2	9	7	1	8	7	4	1	1	0	1	6	0	36	1	4	65	4	7	71	01	5	96	11	4	95	14	01	15			98	1	3	64	8	9	47	4	9	23																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
tluk der e	7	03	00	06	07	13	09	10	19	02	10	12	05	10	15	07	00	07	10	08	18	9	04	93	54	35	89	51	53	04	59	64	23	87	87	74	03	12	15	34	69	03	00	22	22			03	62	85	47	48	51	99	30	42	72																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
vaci k	8	6	54	6	1	47	9	8	55	4	2	66	4	4	88	6	5	71	9	03	02	40	34	74	50	37	87	48	48	96	70	53	23	65	62	27	89	83	72	95	84	79	76	04	80			51	58	68	26	37	58	95	36	62	98																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
rtil lice	76	76	35 2	74	78	35 2	76	80	35 6	77	84	36 1	82	68	35 0	74	76	35 0	32	63	29 5	86	95	18 1	57	49	10 6	22	59	08 1	14	29	04 3	37	72	09	46	27	73	00	83	83	48	41	89			02	48	38	86	23	08	31	10	03	13																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
asac say	02	9	91	02	0	92	03	2	95	11	5	06	14	8	12	18	5	13	32	23	55	67	60	27	82	76	58	75	79	54	94	85	79	87	89	76	02	10	12																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
ekm edii	88	13	01	99	19	18	01	22	23	16	27	43	21	28	49	21	27	48	16	39	55	71	82	53	78	98	76	71	73	44	72	87	59	82	81	63	22	17	39	29	34	63	02	00	02			05	62	92	54	31	73	04	65	88	53																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
ama zanl ar	8	03	01	00	08	08	02	12	14	06	24	30	14	27	41	16	25	41	29	45	74	37	43	80	38	60	98	29	39	68	52	62	14	53	85	38	58	78	36	60	67	27	52	55	07			91	18	44	62	9	32	11	04	31	35																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
arik aya	8	00	98	03	10	13	11	12	23	06	11	17	07	10	17	15	15	30	36	44	80	52	58	10	88	73	61	77	87	64	58	75	33	64	61	25	51	61	12	77	74	54	55	57	12			32	45	49	94	38	60	98	39	47	36																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
aris rvat	01	10	11	05	11	16	08	12	20	12	18	30	11	20	31	16	23	39	31	48	79	75	09	84	00	38	38	49	70	19	57	51	08	82	75	57	38	32	70	00	29	29	50	71	21			50	62	86	48	51	73	24	43	63	06																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
aru c	1	8	39	2	1	33	1	3	34	9	8	27	5	8	33	0	9	39	5	8	53	03	14	17	38	31	69	31	21	52	56	30	86	74	59	33	90	87	77	12	88	00	98	73	71			35	53	41	94	41	53	94	44	17	61																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
ava step e	09	0	99	11	3	04	02	00	02	2	6	88	0	6	86	9	7	86	06	8	04	46	40	86	67	82	49	24	27	51	44	43	87	76	86	62	31	17	48	90	49	39	37	36	73			10	41	16	57	41	25	66	73	52	25																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
azo ba	0	7	17		9	21	7	8	35	2	0	42	5	8	43	8	7	45	2	4	56	01	08	09	19	25	44	65	53	18	81	76	57	78	88	66	75	76	51	72	68	40	67	75	42			34	43	45	88	35	36	71	29	26	55																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
elvi	55	60	15	64	70	34	68	76	44	68	78	46	76	75	51	67	70	37	70	95	65	99	18	17	13	25	38	34	43	77	10	29	39	07	33	40	16	31	47	92	69	61	90	01	91			55	49	54	03	40	70	10	32	56	88																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
ıgır ek	46	55	01	51	57	08	57	62	19	55	59	14	60	61	21	66	63	29	86	94	80	99	24	23	03	27	30	01	28	29	27	20	47	01	73	74	13	06	19	03	99	02	94	77	71			19	37	11	48	22	11	33	11	5	06																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
akır bey	45	36	81	32	63	95	06	20	26	14	32	46	10	25	35	22	24	46	08	21	29	20	12	32	32	31	63	30	40	70	19	25	44	17	30	47	31	23	54	23	14	37	10	12	22			99	9	5	84	4	00	84	5	4	79																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
irin köy	2	5	37	1	6	47	3	7	50	9	8	47	5	9	54	4	0	54	6	1	77	05	21	26																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	

[illegible]

ozu nar	7	0	27	7	7	24	0	0	30	3	4	37	4	6	40	9	8	47	35	29	64	24	23	47	40	51	91	49	55	04	35	25	60	66	35	01	78	69	47	97	93	90	84	00	84																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
------------	---	---	----	---	---	----	---	---	----	---	---	----	---	---	----	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

alov a	012			011			010			009			008			007			006			005			004			003			002			001			000			999			998			997			996			995			994			993			992			991			990			989			988			987			986			985			984			983			982			981			980			979			978			977			976			975			974			973			972			971			970			969			968			967			966			965			964			963			962			961			960			959			958			957			956			955			954			953			952			951			950			949			948			947			946			945			944			943			942			941			940			939			938			937			936			935			934			933			932			931			930			929			928			927			926			925			924			923			922			921			920			919			918			917			916			915			914			913			912			911			910			909			908			907			906			905			904			903			902			901			900			899			898			897			896			895			894			893			892			891			890			889			888			887			886			885			884			883			882			881			880			879			878			877			876			875			874			873			872			871			870			869			868			867			866			865			864			863			862			861			860			859			858			857			856			855			854			853			852			851			850			849			848			847			846			845			844			843			842			841			840			839			838			837			836			835			834			833			832			831			830			829			828			827			826			825			824			823			822			821			820			819			818			817			816			815			814			813			812			811			810			809			808			807			806			805			804			803			802			801			800			799			798			797			796			795			794			793			792			791			790			789			788			787			786			785			784			783			782			781			780			779			778			777			776			775			774			773			772			771			770			769			768			767			766			765			764			763			762			761			760			759			758			757			756			755			754			753			752			751			750			749			748			747			746			745			744			743			742			741			740			739			738			737			736			735			734			733			732			731			730			729			728			727			726			725			724			723			722			721			720			719			718			717			716			715			714			713			712			711			710			709			708			707			706			705			704			703			702			701			700			699			698			697			696			695			694			693			692			691			690			689			688			687			686			685			684			683			682			681			680			679			678			677			676			675			674			673			672			671			670			669			668			667			666			665			664			663			662			661			660			659			658			657			656			655			654			653			652			651		
-----------	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--	-----	--	--

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Elazığ'da doğdum. İlk öğretimimi Elazığ İstiklal İlköğretiminde tamamladım. Orta okulu İmam Hatip Lisesinde, liseyi Elazığ Gazi Lisesi'nde okudum. Üniversiteye 2006 yılında başladım ve 2010 yılında bitirdim. Aynı yıl yüksek Lisans Öğrenimine başladım ve bu yıl bitirmek nasip oldu.

